

RUIMTELIJK ONTWIKKELINGSPLAN

Een territoriale strategie voor Wallonië

INHOUDSOPGAVE

Wat is het ruimtelijke ontwikkelingsplan?	7
Het kader van het project voor het Waalse grondgebied	8
De verbintenissen van Wallonië	8
De prioriteiten van het Waalse Wetboek van Ruimtelijke Ontwikkeling	8
Toekomstige uitdagingen	9
De contextuele analyse	10
Een visie voor het grondgebied tegen 2050	11
Een territoriale strategie voor Wallonië	15
Ambitieuze doelstellingen inzake territoriale ontwikkeling en ruimtelijke ordening	15
Uitvoeringsprincipes en een territoriale structuur	17
Zich positioneren en structureren	19
PS.1 - De rol van Wallonië in de Europese metropolitane dynamiek vergroten	20
PS.2 - Wallonië integreren in transregionale en grensoverschrijdende socio-economische netwerken	25
PS.3 - Op de multipolaire structuur van Wallonië voortbouwen en de complementariteit tussen gebieden bevorderen met behoud van hun specifieke kenmerken	30
PS.4 - Van het netwerk van de voornaamste verkeersinfrastructuren een hefboom maken om welvaart en duurzame ontwikkeling te creëren	36
PS.5 - De supralokale territoriale dynamiek afstemmen op het gewestelijk niveau en de Waalse identiteit versterken	43

Anticiperen en muteren	45
AM.1 - Inspelen op de huidige en toekomstige behoeften aan toegankelijke en aan de sociodemografische evoluties en energie- en klimaatontwikkelingen aangepaste huisvesting	46
AM.2 - De Waalse economie in de kennismaatschappij en de buurtconomie integreren en de werkgelegenheidscheppende verwerkingsketens op het Waalse grondgebied (her)vormen	50
AM.3 - Anticiperen op de economische behoeften met het oog op duurzame ontwikkeling en spaarzaam bodembeheer	55
AM.4 - Wallonië integreren in de digitale transitie	60
AM.5 - Ervoor zorgen dat iedereen toegang heeft tot energie in het kader van de energietransitie	63
Bedienen en in evenwicht brengen	69
BE.1 - Ervoor zorgen dat iedereen toegang heeft tot diensten, buurtwinkels en voorzieningen in een coherente territoriale benadering	70
BE.2 - Gunstige voorwaarden scheppen voor de diversiteit van activiteiten en de sociale betrokkenheid bij projecten	73
BE.3 - Kwalitatief hoogstaande, gebruiksvriendelijke en veilige openbare ruimten ontwikkelen	76
BE.4 - Duurzamere vervoerswijzen ondersteunen die zijn aangepast aan de specifieke ruimtelijke kenmerken en het vraagpotentieel	79
BE.5 - De complementariteit van de vervoerswijzen organiseren	84
Beschermen en opwaarderen	87

BO.1 -	De aantrekkelijkheid van de verstedelijkte gebieden vergroten	88
BO.2 -	Het natuurlijke, culturele en landschappelijke erfgoed opwaarderen en beschermen tegen de rechtstreekse en onrechtstreekse druk van de verstedelijking	91
BO.3 -	Hulpbronnen efficiënte verstedelijkings- en productiemethoden ondersteunen	98
BO.4 -	De kwetsbaarheid van het grondgebied en zijn inwoners ten opzichte van natuur- en technologische risico's en de blootstelling aan door de mens veroorzaakte overlast verminderen	101
BO.5 -	Van de troeven van het gebied een hefboom voor de ontwikkeling van het toerisme maken	104

Verklarende woordenlijst van de termen die in het ruimtelijk ontwikkelingsplan gebruikt worden 108

Bijlagen		124
Bijlage 1:	Methode voor de identificatie van de polen en de ontwikkelingsgebieden. Doelstelling PS.3 – Op de multipolaire structuur voortbouwen en de complementariteit tussen gebieden bevorderen met behoud van hun specifieke kenmerken	124
Bijlage 2:	Lijst van de elementen waarnaar verwezen wordt door doelstelling AM.2 De Waalse economie in de kennismaatschappij en de lokale economie integreren, en de werkgelegenheidscheppende verwerkingsketens op het Waalse grondgebied (her)vormen	129
Bijlage 3:	Lijst van de elementen waarnaar verwezen wordt door doelstelling AM.3 - Anticiperen op de economische behoeften met het oog op duurzame ontwikkeling en spaarzaam bodembeheer	134
Bijlage 4:	Lijst van de elementen waarnaar verwezen wordt door doelstelling BO.2 - Het natuurlijke, culturele en landschappelijke erfgoed opwaarderen en beschermen tegen de rechtstreekse en onrechtstreekse druk van de verstedelijking	138
Bijlage 5:	Lijst van de elementen waarnaar verwezen wordt door doelstelling BO.5 - Van de troeven van het gebied een hefboom voor de ontwikkeling van het toerisme maken	138
Bijlage 6:	Toepassingsgebied en juridische gevolgen van de herziening van het ruimtelijk ontwikkelingsplan	143

Wat is het ruimtelijke ontwikkelingsplan?

Het grondgebied van Wallonië is gemeenschappelijk erfgoed van ons allemaal. In dat opzicht is de beheersing van de ontwikkeling ervan een essentiële voorwaarde voor onze toekomst. De welvaart, de leefomgeving en het welzijn van zijn bewoners hangen af van de juistheid van de gemaakte keuzes en de ruimtelijke ontwikkeling van het grondgebied.

Een van de pijlers van het overheidsbeleid, zowel op gewestelijk als op gemeentelijk niveau, is het voldoen aan of anticiperen op de behoeften van de gemeenschap. Het grondgebied ontsnapt niet aan zijn actierrein. De taak van de overheid is om het grondgebied voor te bereiden op het voldoen aan de aspiraties van zijn inwoners, rekening houdend met de uitdagingen op middellange en lange termijn waarmee ze geconfronteerd wordt. Dit vereist de definiëring van een "territoriaal project", d.w.z. de gewenste evolutie van Wallonië en zijn deelgebieden.

Het territoriale project is gebaseerd op een contextuele analyse van Wallonië. In die analyse worden de belangrijkste territoriale uitdagingen, de vooruitzichten en de behoeften op sociaal, economisch, demografisch, energie-, erfgoed-, milieu- en mobiliteitsgebied in kaart gebracht, evenals het potentieel en de beperkingen van het gebied.

De wenselijke toekomst die de gewestelijke overheden willen voorstellen aan de mensen die in het gebied wonen of werken, is in de eerste plaats een politiek project, omdat het keuzes maakt op verschillende mogelijke manieren, met inachtneming van de internationale verplichtingen van het Gewest en in samenhang met en in aanvulling op de plannen en de strategische instrumenten die het reeds heeft aangenomen. Het streeft naar een duurzame, humane en aantrekkelijke ontwikkeling van het grondgebied, waarbij rekening wordt gehouden met de dynamiek en de specifieke territoriale kenmerken, evenals met de sociale cohesie.

Het ruimtelijke ontwikkelingsplan (ROP) is het juridische instrument waarmee de gewestelijke overheden bepaalde strategieën om te gaan met de uitdagingen van het project vaststellen. Het bestaat uit letterlijke en grafische bepalingen waarmee doelstellingen op het vlak van territoriale ontwikkeling en ruimtelijke ordening verwoord moeten worden, alsook uit uitvoeringsbeginselen en een territoriale structuur. Deze worden vastgelegd op het niveau van het Gewest en dienen als zodanig geïnterpreteerd te worden. De reikwijdte van het ROP beperkt zich tot de territoriale dimensie van het project en het beoogt dus geen bestuurs- of budgettaire programmamaatregelen die met de uitvoering ervan verband houden.

Het huidige ruimtelijke ontwikkelingsplan herzielt het *Schéma de développement de l'espace régional* (SDER – het ruimtelijk structuurplan voor Wallonië) dat op 27 mei 1999 goedgekeurd werd.

Overeenkomstig het Waalse Wetboek van Ruimtelijke Ontwikkeling ('Code du développement territorial') situeert het ruimtelijk ontwikkelingsplan zich helemaal bovenaan de hiërarchie van de stedenbouwkundige en ruimtelijke ordeningsinstrumenten in het Waalse Gewest. Het is van toepassing op het gewestplan, de plannen op infraregionale schaal en de leidraden. Het heeft daarentegen geen invloed op de vergunningen, afgezien dan van de locatie van bepaalde grootschalige projecten. Het is zodanig opgevat dat de gewestelijke doelstellingen inzake territoriale ontwikkeling en ruimtelijke ordening vertaald kunnen worden in de stedenbouwkundige en ruimtelijke ordeningsinstrumenten op infraregionaal niveau, in functie van de specificiteiten van elk grondgebied. Daarom dat het krijtlijnen tracht te bepalen om hun toe-eigening door de gemeentelijke overheden te vergemakkelijken. Bovendien voorziet het de uitwerking van meerdere referentiekaders teneinde de concretisering van bepaalde uitvoeringsprincipes te harmoniseren en te vergemakkelijken. En tot slot wordt het ook nog aangevuld door een verklarende woordenlijst van de gebruikte termen.

Op juridisch vlak heeft het ruimtelijke ontwikkelingsplan een indicatieve waarde.

Het kader van het project voor het Waalse grondgebied

De verbintenissen van Wallonië

Wallonië is verbintenissen aangegaan in het kader van actieplannen waartoe is beslist op Europees niveau, zoals de Territoriale Agenda 2020 van de Europese Unie, of op wereldniveau, het programma voor duurzame ontwikkeling tegen 2030 van de Verenigde Naties of het Klimaatakkoord van Parijs. Het heeft ook verscheidene strategische plannen aangenomen. De uitvoering van een Waals klimaatbeleid heeft het voorwerp uitgemaakt van een besluit van het Waals Parlement. Het voorgestelde territoriale project is geïnspireerd op al deze documenten en draagt ertoe bij dat deze verbintenissen worden nagekomen in hun territoriale dimensie.

De prioriteiten van het Waalse Wetboek van Ruimtelijke Ontwikkeling

In het Waalse Wetboek van Ruimtelijke Ontwikkeling dat op 1 juni 2017 in werking is getreden, zijn 4 streefdoelen vastgelegd voor de gewestelijke doelstellingen inzake ruimtelijke ontwikkeling en ordening:

- 1° *de bestrijding van de stedelijke versnippering en het rationeel gebruik van gebieden en hulpbronnen*, op grond waarvan de verstedelijking moet worden georganiseerd en zodanig worden gestructureerd dat het bodemgebruik wordt beperkt en de andere hulpbronnen van het gebied op rationele wijze worden benut.
- 2° *de bevordering van de socio-economische ontwikkeling en de aantrekkelijkheid van het gebied*, op basis waarvan de territoriale voorwaarden voor de uitbouw van een competitieve en dynamische economie van Wallonië, die in staat is tot duurzame groei en gepaard gaat met een kwalitatieve verbetering van de werkgelegenheid, moeten worden bepaald. Daarbij is het zaak te vertrouwen op de dynamiek van de metropolen en de polen, de bestaande economische netwerken alsook op de hulpbronnen van het grondgebied. Verder gaat het ook om het ondersteunen van de complementariteit, de netwerkvorming van de gebieden en de solidariteit tussen de gebieden, waarvan de specifieke kenmerken in stand moeten worden gehouden.
- 3° *inzetten op het kwalitatief beheer van de leefomgeving*, een grondbeginsel van de ruimtelijke ordening, dat de kwaliteit van de leef- en werkruimten, het comfort, de gezelligheid van de openbare en de groene ruimten en de bruikbaarheid van de verkeersnetwerken beoogt. Dit beginsel erkent het landschap als een essentieel bestanddeel van de leefomgeving van de bewoners, dat uiting geeft aan de diversiteit van hun gemeenschappelijk cultureel en natuurlijk erfgoed, en de basis van hun identiteit vormt.

4° *het beheer van de mobiliteit*, op grond waarvan de gevolgen van de mobiliteitsbehoeften van de activiteiten op het grondgebied voor de samenleving, de economie en het milieu moeten worden beperkt. Het gaat er niet enkel om de verstedelijkte gebieden tegen redelijke kosten te bedienen via andere vervoerswijzen dan de personenauto, maar ook om het goederenvervoer te laten evolueren.

Toekomstige uitdagingen

Wallonië ligt in het hart van West-Europa, dicht bij bloeiende metropolen.

De belangrijkste troeven zijn de beschikbare ruimte, de primaire en natuurlijke hulpbronnen van het grondgebied, de dichtheid van het verkeersnetwerk en de knowhow van de bewoners en de bedrijven ter plaatse. Als onderdeel van een gebied waar de economische, financiële en culturele uitwisselingen in volle verandering zijn, staat het niet enkel onder druk van de omliggende gebieden maar bevindt het zich ook in een ideale positie om zijn economische troeven uit te spelen en te profiteren van zijn omgeving.

Het project wil 10 uitdagingen aangaan:

- **Sociale cohesie:**
In een context van verandering, precarisering, vergrijzing en uitsluiting waarmee een deel van de Waalse bevolking zich geconfronteerd ziet, zet Wallonië zich in voor de strijd tegen de armoede, de consolidatie van het sociale netwerk van alle Walen en de vermindering van de ongelijkheden. Het wil een reeks initiatieven ontwikkelen om eenieder in staat te stellen een waardig leven te leiden.
- **Territoriale cohesie:**
In een context van concurrentie tussen gebieden en schaarste van overheidsmiddelen is Wallonië van plan om zijn grondgebied zodanig te structureren dat het zijn specifieke kenmerken kan benutten om zijn identiteit te versterken en de territoriale ongelijkheden te verminderen.
- **Demografie:**
Tegenover de aangekondigde bevolkingsgroei in Wallonië, de verlenging van de levensverwachting en de vermindering van de gezinsgrootte vormt Wallonië een leefomgeving van hoge kwaliteit en bevestigt het solidariteit en onthaal als waarden, door de toegang tot degelijke en aangepaste huisvesting te vergemakkelijken.
- **Concurrentievermogen:**
In een economisch klimaat dat enerzijds wordt gekenmerkt door een wereldwijde economie die wordt gedestabiliseerd door herhaalde crisissen en anderzijds door de transformatie van zijn economische structuur, bevestigt Wallonië zijn wil naar economische vooruitgang, opleiding en het scheppen van werkgelegenheid.
- **Gezondheid en welzijn:**
Om de grote verschillen op het vlak van de gezondheidstoestand van zijn inwoners in functie van hun socio-economische status te verkleinen, zet Wallonië zich in voor de bescherming van de gezondheid en de bevordering van het welzijn van iedereen van alle leeftijden op het hele grondgebied.
- **Klimaat:**
Om risico's te voorkomen en te beheren, verbindt Wallonië zich ertoe maatregelen te nemen om de klimaatverandering te bestrijden en de negatieve gevolgen ervan te beperken.

- **Mobiliteit:**
In de context van een steeds toenemende vraag naar mobiliteit bevestigt Wallonië zijn wens om de mobiliteit onder controle te houden en voorrang te geven aan andere vervoerswijzen dan de personenwagen en de vrachtwagen.
- **Energie:**
In een context die erop gericht is verschillende energievectoren te vervangen door hernieuwbare energiebronnen, is Wallonië een volwaardige partij in het energietransitieproces en maakt het op een rationele manier gebruik van de energie, waarbij het zijn bevoorradings en, op lange termijn, zijn autonomie onder controle houdt.
- **Biodiversiteit:**
In een context van verhoogde druk op de biodiversiteit zet Wallonië zich in om de bedreigingen voor natuurlijke leefmilieus en soorten te verminderen en de ecosysteemdiensten te ontwikkelen.¹
- **Afval:**
In een context waarin de rationele exploitatie van hulpbronnen een voorwaarde voor het welzijn van de toekomstige generaties vormt, vermindert Wallonië zijn productie van afval en geeft het de voorkeur aan economische organisatie methoden die recyclage en de terugwinning van afval integreren.

De contextuele analyse

Aan de hand van de contextuele analyse die is gebaseerd op de werkzaamheden van de Permanente Conferentie van de Territoriale Ontwikkeling ('Conférence Permanente du Développement Territorial', CPDT) en een territoriale diagnose synthetiseert die op basis van een groot aantal analyses en studies is opgesteld, konden de uitdagingen worden geïdentificeerd. Deze uitdagingen stellen de mobiliteitscapaciteit van het grondgebied en zijn actoren met betrekking tot meerdere problemen in vraag. Al deze bijdragen hebben als ondersteuning gediend voor de bepaling van een visie en een door middel van doelstellingen geformaliseerde visie.

¹ Zie woordenlijst.

Een visie voor het grondgebied tegen 2050

Er werden zes toekomstgerichte doelstellingen voor het gebied tegen 2050 vastgesteld.

1. Een metropoliserende Wallonië bevloeit in zijn volledige creatieve netwerk

Om te bestaan in een Europees en globaal economisch systeem dat grotendeels door de grootstedelijke dynamiek wordt gedreven, heeft Wallonië zijn factoren van verbinding met de wereld versterkt en heeft het deze gedeeld door zowel te vertrouwen op een zekere verbondenheid van zijn grondgebied bestaande uit onderling verbonden polen als op zijn wereldwijde connectiviteit. Zijn troeven zijn aanzienlijk versterkt op het gebied van onderzoek, vervoer en logistiek, biowetenschappen, hoger onderwijs, niches en dankzij zeer efficiënte verbindingen.

Om de vereiste dichtheid op Europees niveau te bereiken en het mogelijk te maken alle gebieden te irrigeren, heeft het de metropoliseringsfuncties in de twee grote polen van Charleroi en Luik geïntensiveerd door te zorgen voor de nodige interne en externe verbindingen en aansluitingen. De toegangspoorten tot Wallonië² zijn opgebouwd volgens hetzelfde principe van specialisatie-complementariteit en polycentrisme. Belangrijke polen en toegangspoorten van Wallonië activeren het hele Waalse creatieve district rond innovatieve en performante activiteiten in verband met de kennismaatschappij³ zoals: biowetenschappen, materialen en moleculen van morgen, informatie- en communicatietechnologieën, milieu en duurzame ontwikkeling, ruimtevaart. Activiteiten die worden gedragen door een identiteit die over het algemeen gemeenschappelijk is voor heel Wallonië en die territoriaal verschillende vormen kan aannemen.

2. Een Wallonië dat zijn interregionale en grensoverschrijdende banden heeft geherconfigureerd en opnieuw heeft aangehaald

Wallonië is erin geslaagd om de socio-economische diversiteit van zijn gebieden te integreren in een multipolaire territoriale structuur. Het heeft zijn betrekkingen met de naburige regio's opnieuw bekeken, binnen de nationale en grensoverschrijdende kaders, door samen met zijn partners van andere staten en gewesten stil te staan bij de concrete gebieden met interregionale en internationale overeenkomsten, alsook in het kader van innovatieve samenwerkingsverbanden.

Over de hele grens zijn gecoördineerde territoriale ontwikkelingsstrategieën ontwikkeld, onder meer vanuit een netvormige logica die is gebaseerd op de consolidatie van transregionale en/of grootstedelijke partnerschappen met de naburige steden Aken, Antwerpen, Brussel, Charleville-Mézières, Ettelbruck, Genk, Gent, Givet, Hasselt, Kortrijk, Leuven, Longwy, Luxemburg, Maastricht, Maubeuge, Metz, Prüm, Reims, Sedan, Sint-Truiden, Thionville, Trier, Valenciennes, Ieper, enz. Deze strategieën en partnerschappen hebben het mogelijk gemaakt om de betrokkenheid van de gekozen vertegenwoordigers in het kader van deze uitwisselingen te vergroten en een productieve gezamenlijke ontwikkeling tussen minder dichtbevolkte steden en gebieden te verbeteren.

² Zie woordenlijst.

³ Zie woordenlijst.

3. Een fysiek en digitaal verbonden, creatief, aantrekkelijk en open Wallonië

In 2050 zal heel Wallonië beschikken over performante en open digitale verbindingen waarmee het zijn studenten, werknemers, ondernemers en onderzoekers kan opnemen in internationale of naburige netwerken. De Waalse regering is zich bewust van het belang van investeringen in de hoogperformante datavervoersnetwerken en heeft krachtige politieke en budgettaire maatregelen genomen om deze uitdaging aan te gaan.

Wallonië weigert om zich op zichzelf terug te plooiën en heeft concreet gestalte gegeven aan zijn wil om zijn plaats in de geglobaliseerde wereld in te nemen. Het heeft dus geprofiteerd van de positieve effecten van de heropleving van de Europese dynamiek en heeft zich gepositioneerd als een van de promotoren van het politieke en sociale Europa, evenals een van de drijvende krachten achter de macroregio van Noordwest-Europa. Om deze ambities waar te maken, heeft het een beroep gedaan op een geïntegreerd en dynamisch hoger en universitair onderwijs.

Wallonië heeft een strategie aangenomen die is gericht op economische ontwikkeling, waarbij alle vormen van overheidsbeleid (milieu, mobiliteit, beroepsopleiding, ruimtelijke ordening, enz.) en hun mogelijke bijdragen aan de vastgelegde doelstellingen aan bod komen en er aanzienlijke middelen worden ingezet. Het is erin geslaagd om aan zijn industrie een opmerkelijke technologische intensiteit te geven. Het heeft de ondernemingsgeest bevorderd en de endogene hulpbronnen van haar georganiseerde gebieden gemobiliseerd. Het heeft de infrastructuur ontwikkeld die nodig zijn om een nieuwe impuls aan het gebied te geven en heeft geanticipeerd op de omschakeling en de modernisering van de economische bedrijventerreinen, rekening houdend met de beschikbaarheid van de grond, met behoud van zijn hulpbronnen en in het kader van de energietransitie. Wallonië heeft andere verkeersnetwerken dan het wegennet opgewaardeerd en erin geïnvesteerd, voor het personen- en goederenvervoer, om zo de problemen in verband met de luchtverontreiniging en de congestie van het wegennet te integreren. De bedrijven hebben hun toevlucht genomen tot een economisch en productief model dat is gebaseerd op energiebesparing, kringlooeconomie⁴, netwerkvorming, participatief beheer, digitale integratie, met het oog op meer concurrentievermogen.

Wallonië is erin geslaagd om zijn economische structuur te transformeren door zowel de creativiteit van zijn ondernemers en inwoners als zijn connecties met de rest van de wereld te kapitaliseren. Het heeft zijn talenten gecultiveerd, die hier en in het buitenland als economische actoren worden erkend. Tot slot heeft Wallonië van cultuur, erfgoed en toerisme een van de pijlers van zijn beleid gemaakt om zijn aantrekkelijkheid te ontwikkelen en aanwezig te zijn op het internationale toneel.

4. Grond, landschap, mensen en lokale productie als territoriale hulpbronnen en waardeketens

In 2050 zal de ruimtelijke ontwikkeling van Wallonië duurzaam gebruik maken van het land, de natuur, de biodiversiteit, de landschappen en de mensen die er wonen of werken, door voorrang te geven aan het gebruik van lokale hulpbronnen. Bewustmaking en betrokkenheid van de burgers vormen de hoeksteen van een collectief beleid dat een harmonieuze ontwikkeling mogelijk maakt. Een rationeel en gediversifieerd gebruik van de agrarische hulpbronnen, een gemeenschappelijk kapitaal dat moet worden veiliggesteld en geregeneerd, is een belangrijke factor in de ecologische overgang. De instandhouding van de landbouwers en de ontwikkeling van hun activiteiten op het grondgebied garanderen de bescherming van de keten die de landbouw, de voeding en de gezondheid met elkaar verbindt en waarvan de grond de eerste schakel vormt.

Om deze doelstellingen te verwezenlijken, was een aanpassing van de voedingssector nodig, evenals de bescherming, de opwaardering en een beter beheer, met name van de bodem, van de voor de landbouw bestemde gebieden, de aanleg van voedselgebieden rond de steden, de structurering van korte ketens en milieu- en gezondheidsvriendelijkere productie- en consumptiemethoden.

⁴ Zie woordenlijst.

Landschappen worden op verschillende territoriale niveaus beschermd, beheerd of aangelegd om de bagatellisering van gebieden tegen te gaan. Het bos vormt een ander potentieel dat zal worden gevaloriseerd door het ecosysteem opnieuw in evenwicht te brengen en de gezamenlijke en evenwichtige ontwikkeling van zijn economische, ecologische en sociale functies mogelijk te maken. Daarnaast werd ook de kwaliteit van het water in stand gehouden om tegemoet te komen aan de vitale behoeften van de bewoners en de economische activiteiten. Er werd bijzondere aandacht besteed aan de bodem, de ondergrond en de producten van steengroeven die, zoals alle natuurlijke of primaire hulpbronnen, aandacht krijgen, zowel om ze tegen intensieve exploitatie te beschermen als om hun waarde te vergroten. Het potentieel aan zeldzame mineralen werd gebruikt volgens een specifiek beleid. Net als bij het cultureel erfgoed heeft het behoud van de kwaliteit van het natuurlijk erfgoed het voorwerp uitgemaakt van een duidelijk beleid en een sterke betrokkenheid van alle actoren van het grondgebied (bewoners, overheden, bedrijven, enz.). Het toerisme, een sector die deze erfgoedkundige troeven integreert, is voortaan een sterke sector, waarin opnieuw wordt geïnvesteerd en die wordt vernieuwd in de Waalse economie, met name door de opwaardering van toeristische gebieden met een grote uitstraling, de toeristische valleien en de bosmassieven⁵.

5. *Energie-, klimaat- en demografische transities als belangrijke territoriale hefboomen*

Wallonië heeft zich duidelijk en resoluut aangesloten bij de doelstellingen die nagestreefd worden door de Verenigde Naties, de normen van de Europese Unie en het Belgische interfederaal beleid op het vlak van energie-, klimaat- en demografische transities. Dit betekent dat het de aanbevelingen van de Verenigde Naties en de strategieën van de Europese Unie en van België getrouw heeft toegepast, maar dat het van deze transities belangrijke troeven voor zijn eigen ontwikkeling heeft willen maken.

Zo heeft het zijn leadership op het gebied van nieuwe vormen van mobiliteit bevestigd, een duurzame landbouw- en bosbouwconomie ontwikkeld, ecologische niches opgewaardeerd, zoals het weinig benutte potentieel van de *Natura 2000*-gebieden, de steden opengesteld voor de natuur, de alternatieve vervoersnetwerken aanzienlijk ontwikkeld door middel van digitale proefgebieden (*'Smart cities'*, *'Urban smart'*, *'Rural smart'*, enz.) en zijn bedrijventerreinen omgebouwd en gemoderniseerd ten behoeve van een grotere economische, ecologische en territoriale efficiëntie. De organisatie van stedelijke en landelijke gebieden in netwerken en de ontwikkeling van nieuwe economische organisatievormen, zoals de buurtconomie en de kringlooeconomie, hebben zodoende de manier waarop wij het gebied begrijpen veranderd, evenals de relaties tussen functies, activiteiten en hulpbronnen. Innovaties inzake vastgoed en fiscaliteit hebben het mogelijk gemaakt om de dichtheid van woongebieden te vergroten en tegelijk de gevolgen van de vergrijzing van de bevolking, met name het verlies aan autonomie onder ouderen, effectief tegen te gaan. Er is massaal geïnvesteerd in huisvesting om de energieprestaties te verbeteren en de woningen aan te passen aan de noodzaak om de generaties in de leefruimten opnieuw met elkaar te verbinden.

Telkens wanneer de gelegenheid kon worden aangegrepen, hebben de transities de basis gevormd voor een nieuw collectief beleid dat de kwaliteit van ontwikkeling, maatschappelijke innovatie en werkgelegenheid kon verbeteren.

⁵ Zie woordenlijst.

6. Een gastvrij, solidair, verenigd en integrerend Wallonië

Om inzicht te krijgen in de toekomst en tegelijk trouw te blijven aan zijn waarden van gastvrijheid en solidariteit, is Wallonië verenigd, integreert het al zijn inwoners en verzekert het de levenskwaliteit van iedereen.

Deze bereidheid om te verwelkomen en te integreren heeft aanzienlijke inspanningen gevergd op het gebied van opleiding, sociale en medische bijstand en de wederopbouw van sociale, intergenerationale en interculturele banden, om ervoor te zorgen dat iedereen effectief toegang heeft tot de grondrechten en tot economisch, sociaal en cultureel welzijn. Hiervoor waren adequate uitrustingsniveaus nodig, met name op het gebied van huisvesting, maar ook een responsabilisering van de bewoners als burgers.

De evolutie van de vormen van democratie heeft het mogelijk gemaakt om actief deel te nemen aan de ontwikkelingsstrategieën en gemeenschappelijke projecten op gang te brengen, van het lokale tot het gewestelijke niveau, in het bijzonder in het Waalse parlement. Deze nieuwe vorm van solidair samenleven is ontstaan uit de uitdrukking van de behoeften van burgers en verenigingen, het aanreiken van antwoorden in termen van faciliteiten en collectieve ruimten, het zoeken van nieuwe samenwerkingsvormen en de implementatie van nieuwe modellen die meer open en gebruiksvriendelijker zijn, respect hebben voor bevolkingsgroepen in moeilijkheden en die laatste ook meer betrekken.

Conclusie: de co-ontwikkeling van Wallonië en zijn gebieden

In 2050 zullen het Waalse parlement en de Waalse regering alle gebieden, actoren en plaatselijke besturen hebben gemobiliseerd om het Gewest een toekomst te geven ten voordele van het gemeenschappelijk project. Ze houden rekening met de specifieke uitdagingen van de verschillende Waalse gebieden om ze te consolideren en te integreren in de territoriale strategie voor Wallonië. Dat is de sleutel tot een duurzame, humane en aantrekkelijke ontwikkeling van het grondgebied en dus tot de versterking van Wallonië in zijn geheel.

Deze dubbele beweging heeft in de contractualisering haar governancemechanisme gevonden. Dankzij deze koppeling kan de Waalse regering, op basis van een doeltreffende prospectieve monitoring en degelijke mechanismen voor de evaluatie van haar acties, een collectief beleid uitstippelen dat het enerzijds mogelijk maakt om gebieden rond haar territoriale project te mobiliseren en anderzijds om de innovatieve initiatieven die zij nemen te ondersteunen.

Een territoriale strategie voor Wallonië

In overeenstemming met de filosofie van het Schéma de développement de l'espace régional (SDER – het ruimtelijk structuurplan voor Wallonië) van 1999 is het ruimtelijk ontwikkelingsplan erop gericht om tegemoet te komen aan de behoeften van inwoners en bedrijven:

- door ambitieuze doelstellingen op het vlak van territoriale ontwikkeling en ruimtelijke ordening voor Wallonië vast te leggen voor 2030 en 2050;
- door uitvoeringsbeginselen vast te leggen;
- door een territoriale structuur aan te nemen die de openheid van Wallonië ten aanzien van zijn aangrenzende gebieden en de dynamiek van zijn gebieden in de opwaardering van zijn hulpbronnen en de verbetering van het welzijn van zijn inwoners bevestigt;
- door beheers- en programmeringsmaatregelen op te nemen om concreet gestalte te geven aan het territoriale project;
- door voor een opvolging van de maatregelen te zorgen.

Ambitieuze doelstellingen inzake territoriale ontwikkeling en ruimtelijke ordening

Door de prioriteiten van het Waals Wetboek van Ruimtelijke Ontwikkeling ('Code de Développement territorial wallon', CoDT) en de uitdagingen in perspectief te plaatsen, konden deze doelstellingen volgens vier werkingswijzen worden gedefinieerd:

- Zich positioneren en structureren
- Anticiperen en muteren
- Ontsluiten en in evenwicht brengen
- Beschermen en opwaarderen

Aan elk van deze werkingswijzen zijn 5 doelstellingen gekoppeld volgens de onderstaande boomstructuur:

Zich positioneren en structureren

- PS.1 - De rol van Wallonië in de Europese metropolitane dynamiek vergroten
- PS.2 - Wallonië integreren in transregionale en grensoverschrijdende socio-economische netwerken
- PS.3 - Op de multipolaire structuur van Wallonië voortbouwen en de complementariteit tussen gebieden bevorderen met behoud van hun specifieke kenmerken
- PS.4 - Van het netwerk van de voornaamste verkeersinfrastructuren een hefboom maken om welvaart en duurzame ontwikkeling te creëren
- PS.5 - De bovenlokale territoriale dynamiek afstemmen op het gewestelijke niveau en de Waalse identiteit versterken

Anticiperen en muteren

- AM.1 - Inspelen op de huidige en toekomstige behoeften aan toegankelijke en aan de sociodemografische evoluties en energie- en klimaatontwikkelingen aangepaste huisvesting
- AM.2 - De Waalse economie in de kennismaatschappij en de buurtconomie⁶ integreren en de werkgelegenheidsbevorderende verwerkingsketens op het Waalse grondgebied (her)vormen
- AM.3 - Anticiperen op de economische behoeften met het oog op duurzame ontwikkeling en spaarzaam bodembeheer
- AM.4 - Wallonië integreren in de digitale transitie
- AM.5 - Ervoor zorgen dat iedereen toegang heeft tot energie in het kader van de energietransitie

Ontsluiten en in evenwicht brengen

- BE.1 - Ervoor zorgen dat iedereen toegang heeft tot diensten, buurtwinkels en voorzieningen in een coherente territoriale benadering
- BE.2 - Gunstige voorwaarden scheppen voor de diversiteit van activiteiten en de sociale betrokkenheid bij projecten
- BE.3 - Kwalitatief hoogstaande, gebruiksvriendelijke en veilige openbare ruimten ontwikkelen
- BE.4 - Duurzamere vervoerswijzen ondersteunen die zijn aangepast aan de specifieke territoriale kenmerken en het vraagpotentieel
- BE.5 - De complementariteit van de vervoerswijzen organiseren

Beschermen en opwaarderen

- BO.1 - De aantrekkelijkheid van de verstedelijkte gebieden vergroten
- BO.2 - Het natuurlijke, culturele en landschappelijke erfgoed opwaarderen en beschermen tegen de rechtstreekse en onrechtstreekse druk van de verstedelijking
- BO.3 - Hulpbronnen efficiënte verstedelijkings- en productiemethoden ondersteunen
- BO.4 - De kwetsbaarheid van het grondgebied en zijn inwoners voor natuur- en technologische risico's en de blootstelling aan door de mens veroorzaakte overlast verminderen
- BO.5 - Van de troeven van het gebied een hefboom voor de ontwikkeling van het toerisme maken

⁶ Zie woordenlijst.

Uitvoeringsprincipes en een territoriale structuur

Voor de uitvoering van een ontwikkelingsproject op het gewestelijk grondgebied moeten strategieën worden bepaald, toegelicht en in kaart gebracht.

Het ruimtelijk ontwikkelingsplan steunt op een zekere verbondenheid van het grondgebied bestaande uit onderling verbonden polen alsook met wat zich buiten Wallonië bevindt, transregionale en grensoverschrijdende samenwerkingsgebieden en ontwikkelingsgebieden.

De polen hebben tot doel om de ontwikkeling van elk gebied te laten meespelen in de dynamiek van de steden gelegen in de Waalse gemeenten die ver buiten zichzelf uitstralen of die werkgelegenheid concentreren. In het kader van het ruimtelijke ontwikkelingsplan worden twee grote polen onderscheiden: de steden Luik en Charleroi en een gewestelijke hoofdstad: de stad Namen.

Transregionale en grensoverschrijdende samenwerkingsgebieden omvatten gebieden waar gezamenlijke samenwerkings- en ontwikkelingsstrategieën worden opgezet met partners uit landen of regio's die grenzen aan Wallonië.

De ontwikkelingsgebieden groeperen rond de polen de gebieden die bijdragen tot de positionering van Wallonië in de geïdentificeerde socio-economische en samenwerkingsdynamiek in functie van hun omgeving en hun hulpbronnen.

De lijst van de polen zal zodanig evolueren dat er rekening wordt gehouden met de evolutie van hun respectieve dynamiek op de respectieve grondgebieden in het licht van de in aanmerking genomen criteria. Ook de afbakening van de gebieden zou kunnen evolueren in functie van de positionering van het betrokken gebied of om nieuwe polen te integreren in functie van bijvoorbeeld de kenmerken van de gebieden.

Het ruimtelijke ontwikkelingsplan is erop gericht om op het Waalse grondgebied te profiteren van de economische dynamiek van de steden buiten Wallonië en van de rijkdommen die afkomstig zijn van de goederen- en personenstromen die het doorkruisen teneinde de positieve overloopeffecten op de regionale ontwikkeling te versterken, en de economische en sociale ontwikkeling te ondersteunen in overeenstemming met de hulpbronnen van het gebied, de aspiraties van zijn inwoners en de tot stand te brengen solidariteit.

Het schetst de plaatsen die bevorderlijk zijn voor de economische ontwikkeling en de inrichting van een netwerk op het grondgebied voor andere vervoerswijzen dan de personenauto en de vrachtwagen en bevestigt de onschatbare aard van het behoud van de biodiversiteit en de rationele exploitatie van de primaire en natuurlijke hulpbronnen van het grondgebied voor de toekomstige generaties.

De lokalisering van de economische activiteiten dient zowel op het stedelijke als landelijke grondgebied te gebeuren, waarbij rekening gehouden moet worden met de territoriale specificiteiten en uitgegaan moet worden van de volgende sites en gebieden:

- de polen en hun periferie;
- de toegangspoorten van Wallonië die op Europees niveau zijn aangelegd op de verkeersnetwerken;
- de universiteiten, de wetenschapsparken, de erkende onderzoekscentra, het innovatiecentrum voor de automobielsector van Spa-Francorchamps en het aan de ruimte gewijde centrum van Redu en Transinne;
- de natuurlijke en primaire hulpbronnen (landbouwgrond, bossen, afzettingen, grondwater, biomassa);
- de bedrijventerreinen op regionaal niveau;
- de aansluitpunten op de spoor- en waterwegen en de vloeistof- en energietransportnetten;
- de zones die bevorderlijk zijn voor de ontwikkeling van de industriële activiteit;

- de havengebieden;
- de gebieden die bevorderlijk zijn voor de ontwikkeling van het lokale goederenvervoer per spoor;
- het natuurlijk, cultureel en landschappelijk erfgoed;
- de toeristische plaatsen en bezienswaardigheden.

Door de economische activiteiten dichter bij de woningen en de toegangen tot de spoor- en waterwegennetten te brengen, wil het ruimtelijk ontwikkelingsplan het grondgebruik en de bouw van nieuwe infrastructuren beperken en de behoeften aan mobiliteit over de weg verminderen.

De vorming van een netwerk voor actieve en gedeelde vervoerswijzen op het grondgebied en de versterking van de continuïteit van de vervoersketens, zowel binnen als buiten de stedelijke en landelijke centrumfuncties, zijn de manieren om de mobiliteit te beheersen, het welzijn van de bewoners en de leefomgeving te verbeteren, de diensten en de faciliteiten toegankelijker te maken voor een groter deel van de bevolking en de sociale samenhang te versterken.

De articialisatie van het grondgebied en de ondoordachte exploitatie van zijn hulpbronnen ondermijnen het vermogen van de toekomstige generaties om hun ambities waar te maken en bedreigen onze leefomgeving en ons welzijn. Het ruimtelijke ontwikkelingsplan bevestigt dat biodiversiteit, landbouwgronden, bossen, grondwater, biomassa en afzettingen waardevolle territoriale hulpbronnen zijn die bijdragen tot ons welzijn en tot de aantrekkelijkheid van Wallonië. Het gaat er niet om zich te verzetten tegen hun exploitatie, maar het moet wel doordacht gebeuren.

In het ruimtelijke ontwikkelingsplan worden deze principes voor elk van de gewestelijke doelstellingen inzake ruimtelijke ontwikkeling en ordening uiteengezet. Het omvat beheers- en programmeringsmaatregelen, die door alle bij de ruimtelijke ordening betrokken partijen geïmplementeerd moeten worden.

Het ruimtelijke ontwikkelingsplan bevat geen synthesekaart van het ontwikkelingsproject voor het gewestelijke grondgebied. Het laat het doelbewust aan de overheden over om zich de voorstellen ervan toe te eigenen teneinde er de meest geschikte oplossingen uit te halen in functie van de problematieken die ze wensen op te lossen. Dit heeft tot gevolg dat de informatie die in de tekst en op de kaarten aangereikt worden, altijd gezien moet worden in functie van de desbetreffende doelstelling en dat alleen door het hele document te lezen (met inbegrip van zijn bijlagen) men de voorstellen in verband met een grondgebied of een bepaalde locatie kan peilen.

Zich positioneren en structureren

Wallonië maakt deel uit van een complex territoriaal systeem.

Op Europees niveau maakt het deel uit van een gebied waar de economische, financiële en culturele uitwisselingen worden geherconfigureerd, onder meer via het programma voor duurzame ontwikkeling tegen 2030 van de Verenigde Naties of het klimaatakkoord van Parijs.

Op interregionaal en grensoverschrijdend niveau heeft Wallonië de mogelijkheid om zich te heroriënteren op basis van de mogelijkheden van meervoudige uitwisselingen met de gebieden die het omringen of waarin het is opgenomen.

Wallonië beschikt over een eigen interne organisatie.

Ten opzichte van deze voortdurend evoluerende systemen is het noodzakelijk om het grondgebied te positioneren en te structureren om een hulpbronnefficiënte verstedelijking te ontwikkelen, zijn economische troeven uit te spelen, het vervoer te verbeteren, het milieu te beschermen en het erfgoed te bewaren.

Doelstellingen

- PS.1 - De rol van Wallonië in de Europese metropolitane dynamiek vergroten
- PS.2 - Wallonië integreren in transregionale en grensoverschrijdende socio-economische netwerken
- PS.3 - Op de multipolaire structuur van Wallonië voortbouwen en de complementariteit tussen gebieden bevorderen met behoud van hun specifieke kenmerken
- PS.4 - Van het netwerk van de voornaamste verkeersinfrastructuren een hefboom maken om welvaart en duurzame ontwikkeling te creëren
- PS.5 - De bovenlokale territoriale dynamiek afstemmen op het gewestelijke niveau en de Waalse identiteit versterken

PS.1 - De rol van Wallonië in de Europese metropolitane dynamiek vergroten

Vaststellingen

Globalisering en metropolisering zijn gebaseerd op een netwerk van steden met een internationale uitstraling en aantrekkelijke kenmerken die ontmoetingen en interacties tussen actoren en ideeën vergemakkelijken. Metropolen zijn concentratieplaatsen van geschoolde arbeidskrachten, economische activiteiten, instellingen en besluitvormingscentra. Deze concentraties maken schaalvoordelen en wederzijds versterkende interacties tussen activiteiten en diensten mogelijk ten voordele van een groot invloedsspectrum.

In Noordwest-Europa bevinden zich de belangrijkste continentale toegangspoorten tot de globalisering: havens, luchthavens, controlecentra van bedrijven, administratieve en politieke centra. Zij vormen de kern van financiële uitwisselingen en uitwisselingen van goederen en mensen die hun invloed doen gelden over grote gebieden. Deze toegangspoorten maken deel uit van een ruimtelijke structuur die bestaat uit steden (Parijs, Londen), assen (de Rijn, de Schelde en de Maas) of gebieden (de Randstad en het Ruhrgebied).

Net als op andere niveaus wordt de concurrentie steeds feller tussen de grootstedelijke gebieden, die hun territoriale hulpbronnen (universiteiten, diensten, woningaanbod, competitiviteitspolen, enz.) willen valoriseren en versterken. Wallonië beschikt over een hoog opleidingsniveau, een aantrekkelijke leefomgeving en lage grondprijzen in eenzelfde gebied. De economie, en meer bepaald de kenniseconomie⁷ (onderzoekscentra, universiteiten en bedrijven die zijn gegroepeerd in Waalse competitiviteitspolen), is een van de domeinen waarop deze troeven Wallonië toelaten om zich beter te positioneren in de geglobaliseerde economie.

Wallonië beschikt over verschillende toegangspoorten die op Europees niveau aangelegd werden op de verkeersnetwerken en die deelnemen aan zijn internationale en suprarregionale verbinding met de wereld en die de bevolving van zijn grondgebied mogelijk maken.

Wallonië heeft echter geen echte metropool en slechts enkele delen van zijn grondgebied profiteren van de aangrenzende grootstedelijke dynamiek.

Uitdagingen

Wallonië moet zijn positie bevestigen in de dynamiek en de netwerken van de grootsteden van Noordwest-Europa (Parijs, Rijsel, Londen, Brussel, Luxemburg, de Randstad, het Ruhrgebied), of het nu gaat om sociale, economische, culturele, onderzoeke-, onderwijs-, opleidings-, communicatie-, verkeers- of vervoersnetwerken. Het moet zich met name positioneren als een schakel tussen de Parijse metropool, de noord-zuidas Noordzee - Middellandse Zee en de Londens-Oostenrijkse as.

De uitwerking van grootstedelijke strategieën zal Wallonië in staat stellen om te profiteren van de positieve effecten van de aangrenzende metropolen en het huidige gebrek aan echte metropolen op zijn grondgebied te compenseren.

Zich openstellen voor commerciële samenwerkingen met landen waar de toegevoegde waarde sneller groeit dan in de ontwikkelde economieën, met name de opkomende landen, is een essentiële hefboom binnen deze dynamiek gezien de centrale positie van Wallonië.

De belangrijkste territoriale uitdaging is de aansluiting van Wallonië op de verkeersnetwerken op Europees niveau.

⁷Zie woordenlijst.

Uitvoeringsprincipes en een territoriale structuur

- **De verankering van de grootstedelijke activiteiten in Wallonië versterken**

De metropoliseringsdynamiek is een socio-economisch proces dat steden deel laat uitmaken van een beweging van globalisering van de economie en tegelijk van levensstijlen. In Wallonië heeft dit betrekking op Charleroi en Luik, waarvan het grondgebied op elkaar aansluit en bijdraagt tot de economische netwerken van Noordwest-Europa door de concentratie van activiteiten, diensten, kennis en uitrusting (luchthaven-, spoorweg-, haven- en wegeninfrastructuur) die ermee verbonden zijn. Het zijn ook de dichtstbevolkte steden in Wallonië. Ze beschikken over de nodige middelen om Wallonië te positioneren in de dynamiek en de netwerken op Europees niveau.

De activiteiten die verband houden met de grootstedelijke dynamiek van Noordwest-Europa, moeten vooral in de belangrijke polen van Charleroi en Luik tot stand worden gebracht. Ze moeten een referentie zijn op het vlak van diensten en voorzieningen en beschikken over menselijke en economische hulpbronnen, in het bijzonder een universaliteit, op hun grondgebied, waardoor ze Wallonië kunnen opnemen in de sociale, economische, culturele, opleidings- en onderwijnsnetwerken op Europees en wereldniveau. Hun territoriale middelen worden ingezet om technologische platformen van hoge kwaliteit te ontwikkelen in domeinen, zoals biowetenschappen, materialen en moleculen van morgen, informatie- en communicatietechnologieën, milieu en duurzame ontwikkeling alsook ruimtevaart.

De toegangspoorten van Wallonië op de Europese verkeersnetwerken spelen een beslissende rol in de metropoliseringsdynamiek. De nabijgelegen territoriale hulpbronnen worden gemobiliseerd om de dichtheid van de diensten en voorzieningen te verhogen die bedoeld zijn om op het grondgebied de in Wallonië binnenkomende stromen van personen en goederen te kapitaliseren.

- **De belangrijke polen (Charleroi en Luik) en de gewestelijke hoofdstad (Namen) aantrekkelijker maken**

Om de grootstedelijke activiteiten⁸, de diensten aan de bevolking en de bedrijven, de faciliteiten, de faciliteiten, de kennis-economie, de huisvesting, de vrijetijdsbesteding en de opleiding in Charleroi en Luik te kunnen ontwikkelen in overeenstemming met de status van de belangrijkste polen waarnaar het ontwikkelingsplan van het gebied hen wil verhogen, dient hun aantrekkelijkheid te worden versterkt.

Er wordt bijzondere aandacht besteed aan de ontwikkeling van alternatieven voor de personenauto om zich in de belangrijke polen te verplaatsen, evenals aan de versterking van de intermodaliteit en de continuïteit van de vervoersketens. In combinatie met de terbeschikkingstelling van openbare ruimten die zijn ontwikkeld om toegankelijk te zijn voor iedereen en de herkwalificatie van de verloederde stedelijke ruimten (toegangen tot steden, stationswijken, braakliggende terreinen, grote verbindingswegen, enz.), dragen zij ongetwijfeld bij tot de totstandbrenging van een efficiënte mobiliteit en een leefomgeving van hoge kwaliteit, twee wezenlijke basiscomponenten om met plezier in de stad te leven, die een bepalende factor vormen om diensten en kennis aan te trekken.

Ook voor Namen is een belangrijke rol als institutionele hoofdstad weggelegd. Ze zou moeten gebruikmaken van haar centrale ligging op het Waalse grondgebied (een van de drukste stations op het vlak van het aantal passagiers), de aanwezigheid van regionale besturen en haar toeristische en erfgoedkundige troeven.

- **De hoofdpolen van Charleroi en Luik, de gewestelijke hoofdstad Namen en de toegangspoorten van Wallonië verbinden met de verkeersnetwerken op Europees niveau**

De goederen- en mensenstromen zijn dragers van ontwikkeling en welvaart. Wallonië wordt doorkruist door het Europese verkeersnetwerk (de as Brussel-Namen-Luxemburg en de as Brussel-Keulen, ten oosten van Luik). Verder zijn er ook verschillende toegangspoorten (luchthavens, havens, stations, (spoor)wegterminals) ingeplant.

De kwaliteit van het aanbod op het vlak van de toegankelijkheid voor personen en goederen in de hoofdpolen vanuit de Europese metropolen is een essentiële voorwaarde voor hun opname in de grootstedelijke dynamiek op Europees niveau. Ze zijn beide bereikbaar via de weg, het spoor, het water en de lucht, maar met verschillende niveaus van uitrusting. De

⁸ Zie woordenlijst.

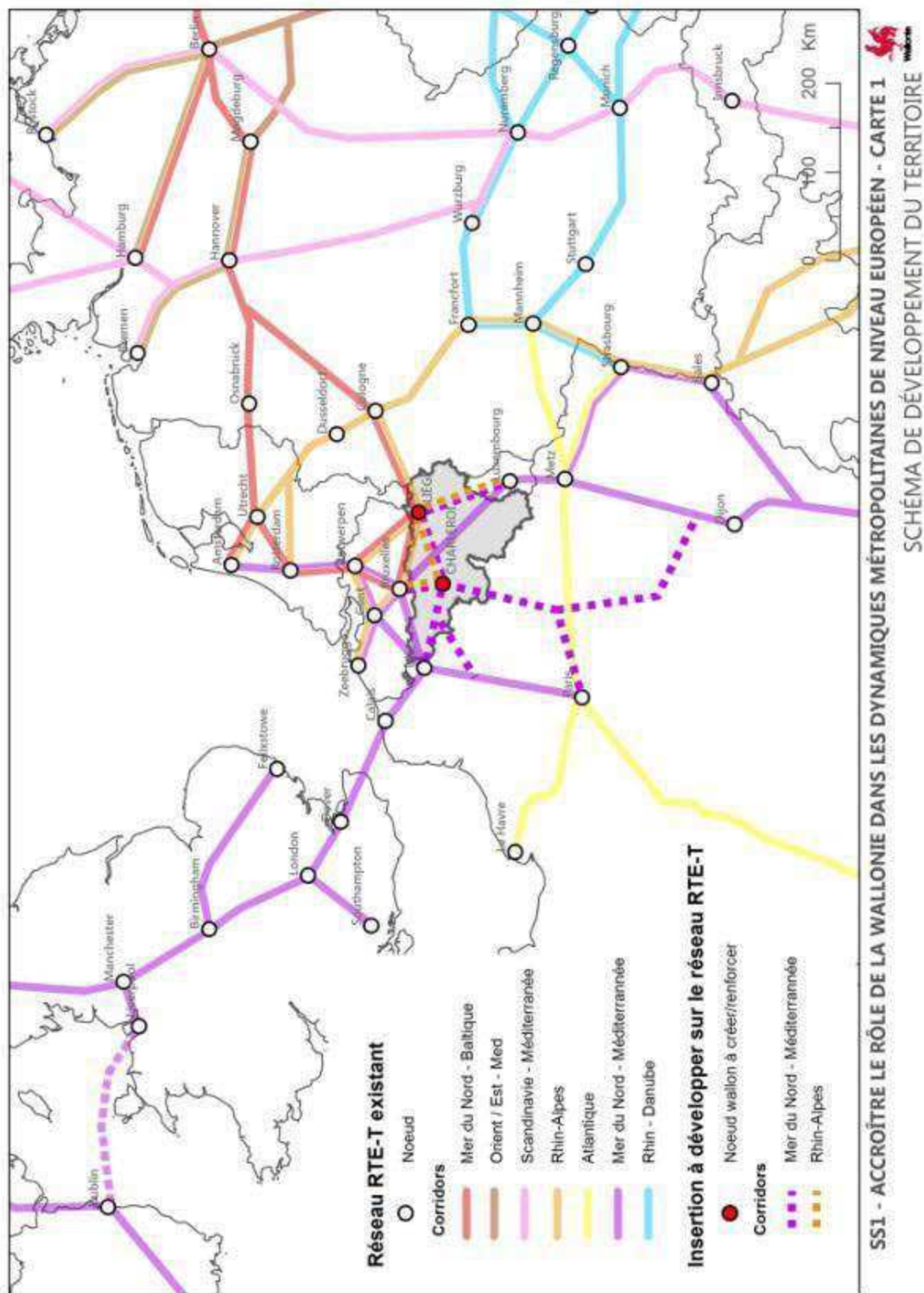
kwaliteit van deze diensten moet worden verbeterd, in de eerste plaats voor de spoorwegen, zowel voor de twee gewestelijke luchthavens als wat het station van Charleroi betreft en de (spoor)wegterminal van Athus. Hetzelfde geldt voor hun verbindingen met de Europese verkeersnetwerken.

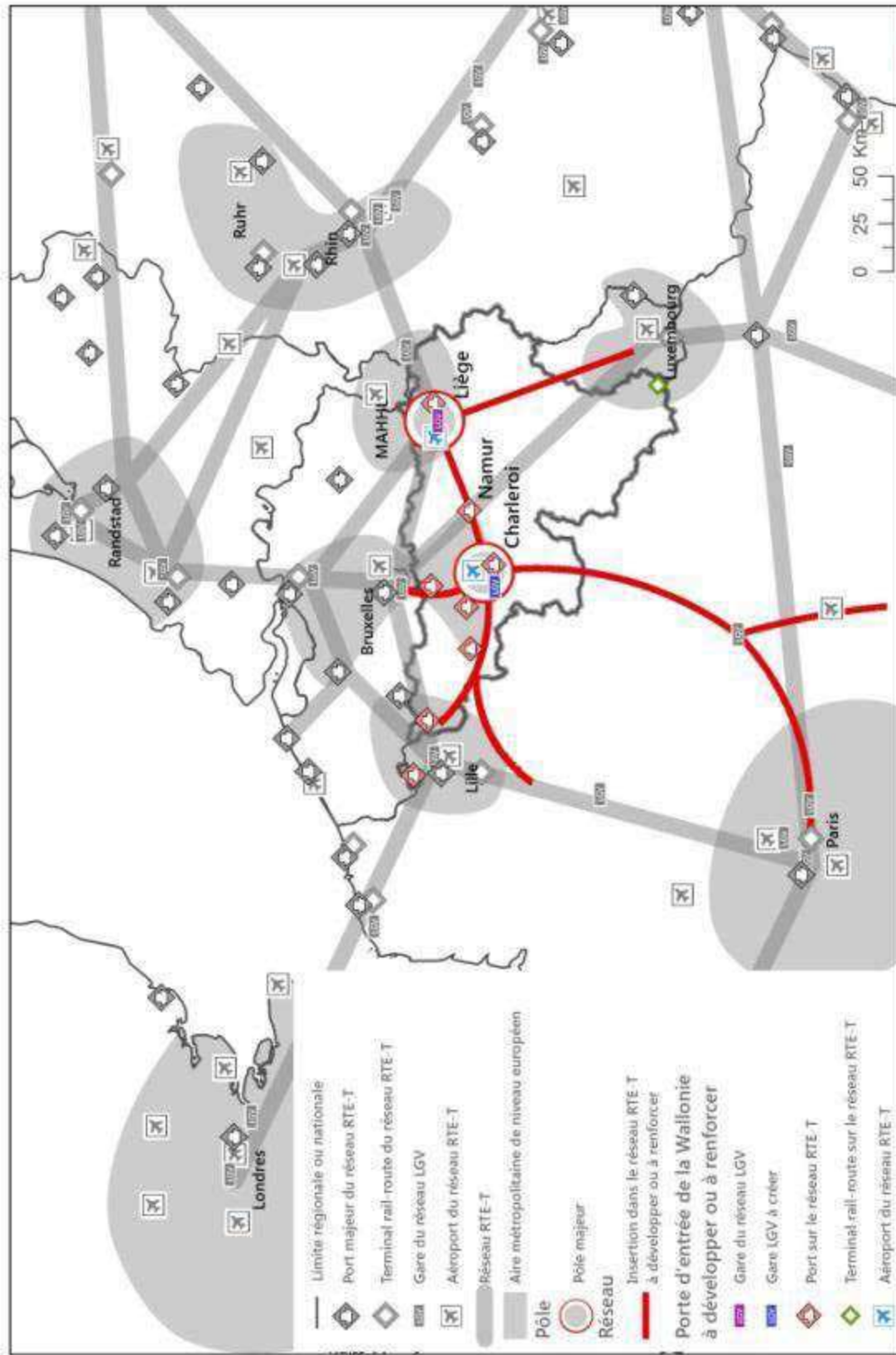
Er moeten vijf assen worden versterkt (alle vervoerswijzen samen) om Charleroi, Luik, Namen en de toegangspoorten van Wallonië met de Europese verkeersnetwerken te verbinden:

- Luik-Luxemburg / Luik-Rijsel;
- Charleroi-Brussel / Charleroi-Parijs via Reims;
- Bergen / Parijs.

Opvolgingsmaatregelen

- **De verankering van de grootste deellijke activiteiten in Wallonië versterken**
Gemiddelde jaarlijkse evolutie van de Waalse export van goederen en diensten.
- **De belangrijke polen (Charleroi en Luik) en de gewestelijke hoofdstad (Namen) aantrekkelijker maken**
Aantal inwoners van Wallonië dat in de naburige metropolen werk.
Aantal werknemers in de Waalse polen dat in het buitenland woont.
Het aantal en de diversiteit van de voorgestelde opleidingen per pool.
Verhouding van de innovatieve bedrijven per pool.
- **De hoofdpolen van Charleroi en Luik, de gewestelijke hoofdstad Namen en de toegangspoorten van Wallonië verbinden met de verkeersnetwerken op Europees niveau**
Analyse van de aansluiting van de luchthavens op de openbaarvervoersnetten.
Jaarlijkse evolutie van de via de toegangspoorten van Wallonië inkomende en uitgaande goederen.
Jaarlijkse evolutie van het goederen- en personenvervoer op de verkeersnetwerken op Europees niveau.

SS1 - ACCROÎTRE LE RÔLE DE LA WALLONIE DANS LES DYNAMIQUES MÉTROPOLITAINES DE NIVEAU EUROPÉEN - CARTE 2
SCHEMA DE DÉVELOPPEMENT DU TERRITOIRE

PS.2 - Wallonië integreren in transregionale en grensoverschrijdende socio-economische netwerken

Vaststellingen

Wallonië bevindt zich in de invloedssferen van metropolen met beslissingscentra, universiteiten, onderzoekscentra, grote ondernemingen en infrastructures die sterk bijdragen tot de economische ontwikkeling van hun grondgebied door de activiteit en de innovatie die ze genereren en die het overheidsbeleid nog steeds wil versterken.

De onderlinge afhankelijkheid tussen Wallonië en de omliggende gebieden wordt echter steeds sterker.

Dit is onder meer merkbaar in de ontwikkeling van de transregionale tewerkstelling in Vlaanderen en van de grensoverschrijdende tewerkstelling in het Groothertogdom Luxemburg, terwijl er een evenwichtsherstel aan de gang is in het Brussels grootstedelijk gebied.

De aantrekkingskracht van de naburige universiteiten (Brussel, Leuven, Gent, Aken, Belval - Luxemburg, Rijssel, Maastricht) wordt gekenmerkt door de rekrutering van een deel van hun studenten en hun personeel in Wallonië in een logica van concurrentie. Deze pijlers van de kenniseconomie zijn echter steeds meer geneigd om samen te werken in een netwerk dat boven de gewestelijke en nationale grenzen uitstijgt.

In navolging van Wallonië hebben de naburige regio's specialisatie- en innovatiestrategieën aangenomen (*smart specialisation strategy*). De meeste van de zes Waalse competitiviteitspools hebben hun tegenhanger in minstens één van de aangrenzende gebieden.

De sectoren die deel uitmaken van de lokale economie⁹ lenen zich ook voor grensoverschrijdende samenwerking, met name in de opkomende sector van de 'silver economy'¹⁰, de duurzame bouw of de ontwikkeling van de troeven van het grondgebied op toeristisch vlak (cf. het merk 'Ardenne', grensoverschrijdende thematische circuits, enz.).

Wallonië neemt deel aan grensoverschrijdende samenwerkingsprogramma's zoals Interreg die tot doel hebben om de gezamenlijke, verenigde en evenwichtige ontwikkeling van grensoverschrijdende gebieden te bevorderen, in het bijzonder door middel van socio-economische, culturele, erfgoed- en milieu-uitwisselingen. Op bepaalde gebieden moet echter nog vooruitgang worden geboekt, met name wat betreft handelsvestigingen, luchthavens en het grondaanbod voor logistiek of bedrijventerreinen.

Uitdagingen

Wallonië moet zijn ontwikkeling zowel op het niveau van de samenwerkingen met de Belgische gewesten als met het buitenland vastleggen. Het moet zijn positie versterken in de transregionale en grensoverschrijdende economische netwerken (in het bijzonder de Eurometropool, de Euregio Maas-Rijn en de institutionele samenwerkingsgebieden (onder meer de BeNeLux). Deel uitmaken van de dynamiek van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Vlaams Gewest is een prioriteit voor Wallonië om onder meer zijn werkgelegenheidsgraad te verhogen.

⁹ Zie woordenlijst.

¹⁰ Zie woordenlijst.

Uitvoeringsprincipes en een territoriale structuur

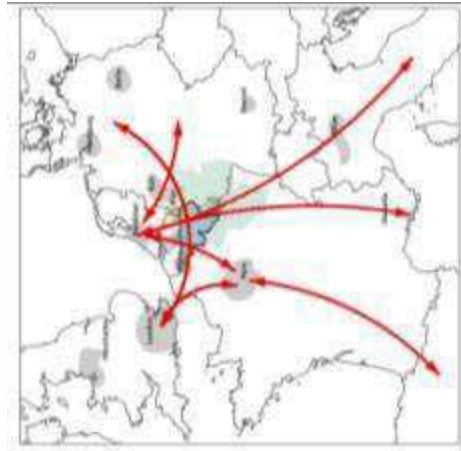
- **Wallonië een plaats laten innemen in de transregionale en grensoverschrijdende socio-economische netwerken en de ontwikkeling van de grensgebieden ondersteunen**

De steden Rijsel, Brussel, Luxemburg en de regio Maastricht, Aken en Hasselt oefenen een belangrijke aantrekkingskracht uit op het grondgebied van Wallonië. Aarlen, Charleroi (Charleroi, Châtelet, Courcelles, Montigny-le-Tilleul), La Louvière (La Louvière, Manage), Luik (Luik, Ans, Beyne-Heusay, Fléron, Grâce-Hollogne, Herstal, Saint-Nicolas, Seraing), Bergen (Bergen, Colfontaine, Frameries, Quaregnon), Namen, Doornik en de bipool Waver-Ottignies-Louvain-la-Neuve hebben hun ontwikkeling al in de economische dynamiek gekaderd die we aan de grenzen van Wallonië aantreffen en vervullen in dit opzicht de rol van polen op gewestelijk niveau. Dat is echter niet genoeg. Van passieve begunstigden van een ontwikkeling die door anderen wordt bepaald en gecontroleerd, moeten zij zich volledig doen gelden en uitgroeien tot de ontwerpers en actieve partners van dit proces. Ze beschikken immers over de nodige middelen (bedrijven, diensten en faciliteiten, enz.) om dynamische referentie- en interactiepolen te vormen binnen de als gevolg van de steden aan de Waalse grenzen gepolariseerde gebieden. Daarnaast moet Wallonië in het hart van de Europese centrale ruimte resoluut investeren in zijn rol van overdrachtplatform en multimodaal verbindingkanaal in de grensoverschrijdende samenwerkingsgebieden waarvan het partner is (Eurometropool, Euregio Maas-Rijn en Grote Regio) en ertussen.

Het is de bedoeling om hun territoriale hulpbronnen te mobiliseren om er activiteiten te ontplooiën en partnerschappen te ontwikkelen die ze opnieuw in het middelpunt van de voor deze gebieden geformuleerde voorstellen zullen plaatsen, of het nu gaat om concurrentievermogen, economische ontwikkeling, diensten en vervoersinfrastructuur of onthaalvoorzieningen voor de bevolking.

Er moeten gemeenschappelijke strategieën voor territoriaal concurrentievermogen en integratie worden ontwikkeld. Er bestaan diverse samenwerkingsstructuren waaronder de Grote Regio, de Euregio Maas-Rijn, de Eurometropool, de grootstedelijke gemeenschap van Brussel of Essaimage, de netwerken van steden MAHHL en Tonicités en het Drielandenpark tussen Luik, Maastricht en Aken. Hetzelfde geldt voor de erfgoedsector, zoals de erkenning door Unesco (belforten). Ze moeten worden ondersteund.

Andere mogelijkheden voor grensoverschrijdende en transregionale samenwerking moeten worden onderzocht, hetzij via interregionale of grensoverschrijdende programma's, Europese groeperingen voor territoriale samenwerking (EGTS), grensoverschrijdende mobiliteitsplannen, natuurparken, erfgoednetwerken, riviercontracten, stroomgebiedbeheer, enz.

- **De diensten en de faciliteiten delen tussen de grensgebieden, de regio's en de buurlanden**

Het delen van diensten en faciliteiten tussen aangrenzende gebieden is een kans die Wallonië moet aangrijpen. In een context die wordt gekenmerkt door een steeds sterkere integratie van het overheidsbeleid op Europees niveau en een schaarste aan overheidsmiddelen, gaat het niet enkel om een optie die is aangepast aan de behoeften van de grensgebieden, maar ook om een voordelige optie in termen van rationeel gebruik van overheidsmiddelen.

Ze kan een zeer brede waaier van domeinen dekken, zoals de gezondheidszorg, het vervoer, het afvalbeheer, het waterbeleid, opleiding, cultuur, economische ontwikkeling, geïntegreerd behoud van het erfgoed en bescherming van het milieu, die zowel de stedelijke als de plattelandsgebieden betreffen.

Door het gebruik en de rentabiliteit van diensten, uitrusting en infrastructuur te maximaliseren, kunnen ze in sommige gevallen in plattelandsgebieden aanwezig blijven. In dat verband moeten de samenwerkingen tussen de Waalse plattelandsgebieden en de Franse grensgebieden worden uitgebreid en tot uiting komen in de doelstellingen van het ruimtelijke ontwikkelingsplan van de Grote Regio. Er wordt bijzondere aandacht besteed aan het Waalse landelijke grensgebied van het departement Ardennen.

Vanuit hetzelfde perspectief van het onderling delen van diensten en faciliteiten moet het openbaar vervoer in de grensoverschrijdende en transregionale verstedelijkte ruimten worden ontwikkeld en georganiseerd in samenwerking met de operatoren van de aangrenzende regio's.

- **De grensgebieden met de regio's en buurlanden verbinden**

Er kan tussen gebieden geen partnerschap of samenwerking tot stand worden gebracht zonder uitwisselingen.

Verkeersnetwerken (alle vervoerswijzen samen) spelen in dit verband een belangrijke rol. Sommige assen moeten worden versterkt en/of ontwikkeld. Ze moeten zodanig uitgedacht zijn dat ze alternatieven bieden voor de personenwagen en de vrachtwagen en een vlotte toegankelijkheid verzekeren tot de hulpbronnen van het grondgebied en de polen.

Met het oog op de beheersing van de mobiliteit in Wallonië bestaat de ambitie erin om voorrang te geven aan de ontwikkeling van verbindingen met de regio's en de buurlanden via het openbaar vervoer. De verbinding met de steden die zich in de buurt van Wallonië bevinden, zoals Aken, Antwerpen, Brussel, Charleville-Mézières, Ettelbruck, Genk, Gent, Givet, Hasselt, Kortrijk, Leuven, Longwy, Luxemburg, Maastricht, Maubeuge, Metz, Prüm, Reims, Sedan, Sint-Truiden, Thionville, Trier, Valenciennes, Leper, enz. zal verbeterd worden, in het bijzonder met het openbaar vervoer.

Beperkte reistijden tussen de steden gelegen buiten het Waalse grondgebied en de regionale polen van Doornik, Bergen, La Louvière, Charleroi, Namen, Luik, Aarlen en de bipool Waver-Ottignies-Louvain-la-Neuve worden gegarandeerd.

Met het oog op de bestrijding van de stedelijke versnippering wordt er naar gestreefd om de activiteiten, de diensten en de faciliteiten die verband houden met de handel in goederen en diensten te concentreren in de polen die rechtstreeks door deze assen worden bediend.

Tot slot worden in de territoriale structuur de bestaande transregionale/grensoverschrijdende verbindingen geïdentificeerd die op de bestaande weg- en spoorwegverkeersnetwerken in stand moeten worden gehouden.

Beheers- en programmeringsmaatregelen

Het project voor een ontwikkelingsplan voor het grondgebied van de Grote Regio voltooiën

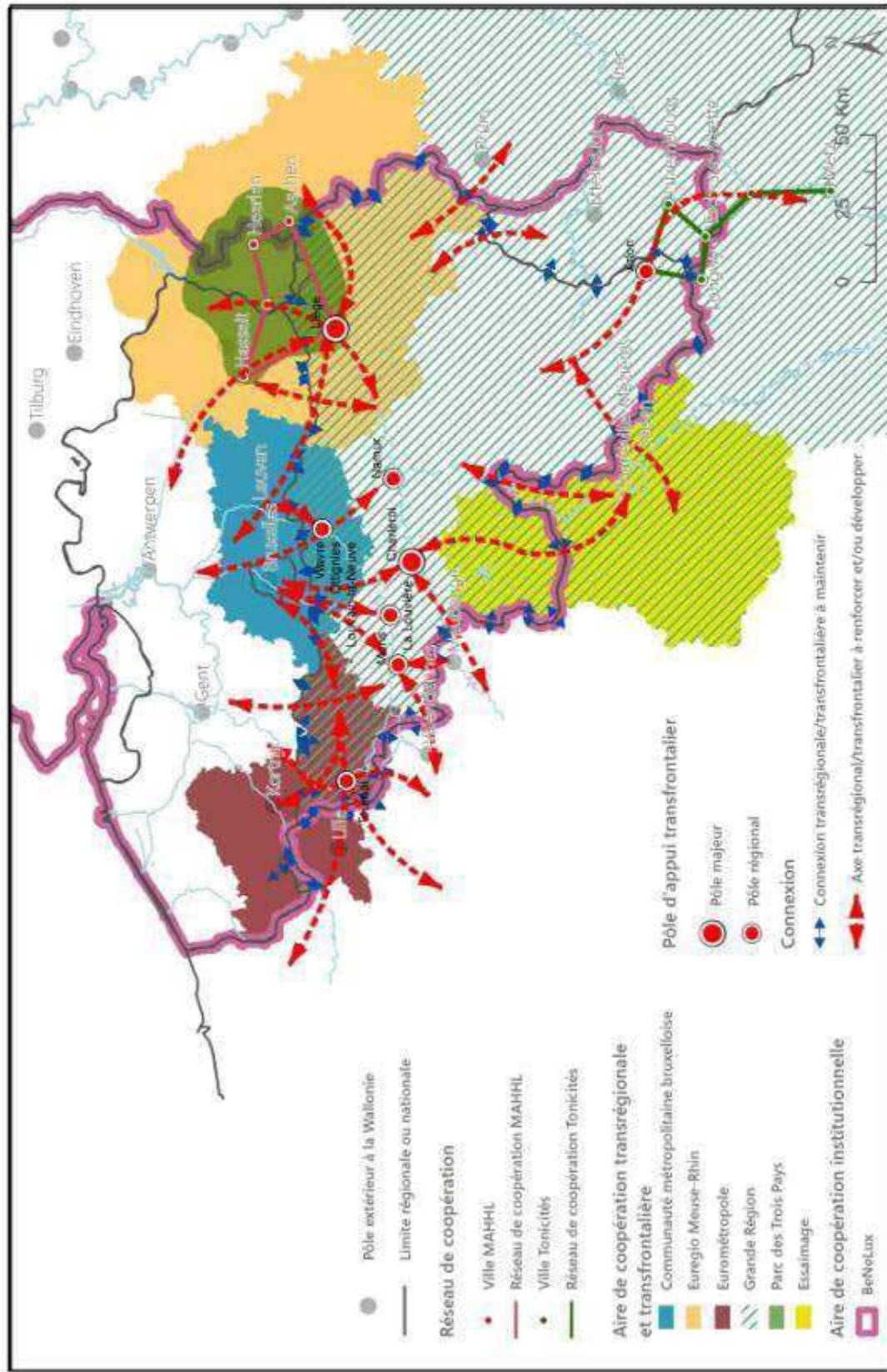
Actoren mobiliseren en ondersteunen zodat ze investeren in projecten, programma's en fondsen die door Europa worden gesteund

Elke grensoverschrijdende samenwerking met betrekking tot de troeven van Wallonië ontwikkelen vanuit een logica van complementariteit met de aangrenzende regio's, bepaald door institutionele en strategische documenten die de doelstellingen definiëren en de werking van deze grensoverschrijdende gebieden reguleren

De bestaande grensoverschrijdende dynamiek voortzetten, met name van de Eurometropool Rijsel – Kortrijk – Doornik, van Essaimage en van de Euregio.

Opvolgingsmaatregelen

- **Wallonië een plaats laten innemen in de transregionale en grensoverschrijdende socio-economische netwerken en de ontwikkelingsgebieden ondersteunen**
Evolutie van het aantal transregionale en grensoverschrijdende samenwerkingen per activiteitssector.
Evolutie van de transregionale en grensoverschrijdende dimensie van het beheer van de territoriale problematieken: Europese groeperingen voor territoriale samenwerking (EGTS), grensoverschrijdende mobiliteitsplannen, natuurparken, erfgoednetwerken, riviercontracten, stroomgebiedbeheer, enz.
- **De grensgebieden met de regio's en buurlanden verbinden**
Aantal overgangen aan de gewestelijke grenzen (gegevens van de NMBS, wegtellingen van de SPW Mobiliteit et Infrastructures, gegevens van ViaPass, enz.)

PS.3 - Op de multipolaire structuur van Wallonië voortbouwen en de complementariteit tussen gebieden bevorderen met behoud van hun specifieke kenmerken

Vaststellingen

Wallonië beschikt over een zeer dicht netwerk van steden en dorpen, dat volstaat om een antwoord te structureren dat is aangepast aan de behoeften van de gemeenschap op het vlak van economische activiteiten, diensten en faciliteiten.

De Waalse stedelijke en landelijke gebieden zijn gevarieerd, zowel op socio-economisch vlak als in termen van voorzieningen. Er bestaan nog steeds bepaalde territoriale ongelijkheden, die discriminerend kunnen zijn op het gebied van werkgelegenheid, de socio-economische context, de milieuvoorzieningen, mobiliteit, digitale netwerken, energiekosten, enz. Dit is met name het geval in dunbevolkte gebieden of in de in verval geraakte verstedelijkte ruimten. De kans bestaat dat deze verschillen zullen worden versterkt door een concurrentie tussen gebieden.

De verspreiding van bepaalde soorten economische activiteiten binnen plattelandsgebieden en de ongeschikte ligging van bepaalde grondreserves kunnen afbreuk doen aan de structuur en de leesbaarheid van het grondgebied.

Uitdagingen

Er moet rekening worden gehouden met de verscheidenheid van de stedelijke en plattelandsgebieden om een aantrekkelijke ontwikkeling van het grondgebied te waarborgen.

De complementariteit tussen gebieden moet worden ontwikkeld met inachtneming van hun specifieke kenmerken (ook op socio-economisch gebied), door te steunen op de multipolaire structuur van Wallonië en op het netwerk van stedelijke en landelijke centrumfuncties.

Om de territoriale ongelijkheden te bestrijden, moeten de geïsoleerde gebieden beter worden aangesloten op de multipolaire structuur van Wallonië, in het bijzonder ten zuiden van de as Samber-Maas.

Uitvoeringsprincipes en een territoriale structuur

- **De polen¹¹ consolideren als steunpunten voor de ontwikkeling van het gebied**

Het netwerk van stedelijke en landelijke centrumfuncties van verschillende omvang dat Wallonië kenmerkt, is een belangrijke troef om de socio-economische ontwikkeling en de aantrekkelijkheid van het gebied te ondersteunen. De ambitie bestaat erin om de ontwikkeling van elk gebied te laten meespelen in de dynamiek van de steden gelegen in Waalse gemeenten die ver buiten zichzelf uitstralen of die werkgelegenheid concentreren. Voor alle Waalse gemeenten samen voldoen er vandaag vijfendertig steden aan deze criteria. Zij vormen de polen van de territoriale structuur. Het doel van de territoriale structuur is hier niet om een hiërarchie tussen de polen te doen ontstaan, maar wel om de basis te leggen van een homogeen netwerk van het Waals grondgebied waarmee tegelijk de socio-economische ontwikkeling ervan op het meest aan zijn hulpmiddelen en bevolking aangepaste niveau bekeken kan worden en de bestendigheid tegen de schommelingen van de globale economie vergroot kan worden. De consolidatie van de stedelijke en landelijke centrumfuncties draagt bij tot de versterking van de structuur van het grondgebied en streeft de volgende doelstellingen na:

- 1° de stedelijke gemeenten gastvrijer maken;
- 2° van stedelijke gemeenten een vector maken voor een beter samenleven en solidariteit;
- 3° de wederopbouw van de stad ten opzichte van de stad aanmoedigen;
- 4° voorrang geven aan kwaliteitsvolle woon- en leefomstandigheden;
- 5° een netwerk van aantrekkelijke openbare ruimten, waaronder groene ruimten, aanbieden;
- 6° van de stedelijke gemeenten een motor van economische heroriëntering maken;
- 7° intelligente stedelijke gemeenten creëren.

De polen zijn de plaatsen waar de activiteiten die niet rechtstreeks verband houden met het rationele beheer van de rijkdommen van het grondgebied dat zij polariseren, moeten worden geconcentreerd, alsook de diensten en voorzieningen die bestemd zijn voor de bevolking. Hun territoriale hulpbronnen, met inbegrip van de braakliggende terreinen en het tweedehandsvastgoedaanbod, moeten voor dit doel worden gemobiliseerd, maar ook rekening houdend met het aanbod en de behoeften van de aangrenzende gebieden, met name tussen de stedelijke en plattelandsgebieden. Er wordt bijzondere aandacht besteed aan de ontwikkeling van hun aantrekkelijkheid, zowel voor hun bewoners als voor wie er wenst te ondernemen en de toeristen, de aanpassing van het bestaande woningenbestand en de woningweefsels aan de huidige en toekomstige behoeften van de bewoners en de versterking van de handel in het stadscentrum. Bij de ontwikkeling van elke pool moet rekening worden gehouden met de andere polen in een logica van het bijeenbrengen van hun specifieke kenmerken in een netwerk. De lijst van de polen kan tenslotte zodanig evolueren dat er rekening wordt gehouden met de evolutie van hun respectieve dynamiek op de respectieve grondgebieden in het licht van de in aanmerking genomen criteria.

- **De polen met elkaar verbinden**

De toegankelijkheid van een gebied speelt een centrale rol in de socio-economische ontwikkeling en de aantrekkelijkheid ervan. In het ruimtelijke ontwikkelingsplan worden de bestaande en te ontwikkelen verbindingen tussen de Waalse polen en met de polen buiten het Waalse grondgebied in kaart gebracht. In dit geval moet het openbaar vervoer worden georganiseerd in samenwerking met de operatoren van de aangrenzende regio's. Met het oog op de beheersing van de mobiliteit wordt voorrang gegeven aan de consolidatie, de versterking of de ontwikkeling van een doeltreffend collectief, actief en gedeeld mobiliteitsaanbod tussen de polen. Op de bestaande infrastructuren moet de nodige ruimte worden

¹¹ Zie bijlage 1

gemobiliseerd. Als dit niet gebeurt, moeten er nieuwe infrastructures voorzien worden om de openbaarvervoersnetwerken (trein, bus) en de actieve (fiets) en gedeelde vervoerswijzen te ontwikkelen.

- **Gebieden groeperen per ontwikkelingsproject**

De socio-economische ontwikkeling van Wallonië en de aantrekkingskracht van zijn grondgebied hangen af van de keuze van de dynamiek, de samenwerkingsverbanden en de netwerken die geïntegreerd of tot stand moeten worden gebracht. De omgeving speelt in dat verband een doorslaggevende rol. De ontwikkelingsgebieden worden afgebakend in functie van de verwachte plaats die het betrokken gebied inneemt in de vastgestelde dynamiek op het gebied van economie en samenwerking. Ze groeperen de gebieden die dezelfde ontwikkelingsperspectieven delen. De gebieden hebben bewust vage grenzen zodat de overheid ze kan preciseren volgens de koers die zij zelf bepaalt.

In alle ontwikkelingsgebieden zien de overheden erop toe dat:

- de sociale cohesie versterkt wordt en dat het ontstaan van achterstandswijken tegengegaan wordt;
- de braakliggende terreinen worden hergebruikt en het tweedehandsvastgoedaanbod wordt verbeterd;
- de diensten en de voorzieningen in netwerken opgenomen worden alsook ontsloten worden door openbaarvervoernetwerken en een fijnmazig netwerk van beveiligde fietsroutes;
- het natuurlijk, cultureel, en landschappelijk erfgoed gevaloriseerd wordt en dat er voor een coherent ecologisch netwerk gezorgd wordt;
- de kwaliteit van de leefomgeving verbeterd wordt en dat er bijgedragen wordt tot de creatie van het cultureel erfgoed van morgen, met name naar aanleiding van de realisatie van voorzieningen, met inbegrip van de openbare ruimten.
- de bebouwde en onbebouwde gebieden opgewaardeerd en in overeenstemming met het landschap gebracht worden;
- er voedselgordels rond de polen ontwikkeld worden.

De grootstedelijke ontwikkelingsgebieden¹⁰

De acht gewestelijke polen moet passen in de socio-economische dynamiek in lijn met de steden die zich in de rand van Wallonië bevinden (Brussel, Rijsel, Luxemburg en de regio van Maastricht, Aken en Hasselt) en met deze laatste alle vormen van samenwerking versterken die nuttig zijn voor zijn socio-economische ontwikkeling. Het ruimtelijk ontwikkelingsplan identificeert vier grootstedelijke ontwikkelingsgebieden die in die optiek ingericht dienen te worden. De ontwikkeling van sommige gebieden kadert al binnen dit perspectief. Andere, vaak meer bevolkte en goed uitgeruste regio's worden geconfronteerd met de moeilijkheden om een gebied dat is gestructureerd in functie van oudere economische realiteiten te laten evolueren. De concentratie van actoren, diensten, voorzieningen (toegang, digitaal, lokalen, enz.) en van kennis stimuleert de interacties die nodig zijn voor de innovatie- en bedrijfsoprichtingsprocessen, onder meer in de universiteiten. De grootstedelijke ontwikkelingsgebieden zijn plaatsen waar de onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten, de onderaanneming van diensten en de lokale economie de omstandigheden zouden moeten aantreffen om tot bloei te komen. Verder dienen ze ook tegemoet te komen aan de belangrijke behoeften van exogene herkomst inzake woningen, diensten en voorzieningen, in een context waarin de beschikbare grond almaar schaarser wordt en het wegennet naar de buiten het gebied gelegen grootstedelijke polen steeds sterker overbelast geraakt.

In de grootstedelijke ontwikkelingsgebieden:

- moeten huisvesting, diensten en voorzieningen ontwikkeld worden;
- moet het partnerschap tussen overheden, universiteiten en bedrijven worden versterkt;
- moet een evenwicht worden gecreëerd tussen de goederen- en personenstromen, die momenteel vooral gericht zijn op grootstedelijke polen buiten het gebied;

- moet de lokalisatie van de tewerkstelling in of aan de rand van de polen en nabij de verbindingpunten van de openbaarvervoernetwerken bevorderd worden;
- moeten de verstedelijking en de aansluitingspunten worden afgestemd op het spoorwegennet, zowel voor de woonplaats als voor activiteiten die verenigbaar zijn met huisvesting, te beginnen met kantoor en handel;
- moet de kwaliteit van de leefomgeving verbeterd en het aanbod aan diensten en voorzieningen, met name alternatieven voor personenvervoer met de eigen auto, versterkt worden om gekwalificeerd personeel en bedrijven aan te trekken;
- moeten niet-stedelijke gebieden met natuurlijke, landbouw-, bosbouw- en recreatiedoeleinden in stand worden gehouden.

De gedeelde ontwikkelingsgebieden¹²

De ontwikkeling van gebieden langs de Duitse, Luxemburgse en Franse grenzen moet worden ondersteund en gecoördineerd met die van de aangrenzende gebieden. Hetzelfde geldt voor het aanpalende grondgebied van het Vlaams Gewest. Vandaag is dit gebaseerd op een plattelandseconomie¹², toerisme en de exploitatie van overvloedige natuurlijke en primaire hulpbronnen, waarvan de complementariteiten moeten worden ontwikkeld. Gezien de geringe bevolkingsdichtheid in deze gebieden moeten de beschikbare middelen worden gedeeld. De grensoverschrijdende samenwerking moet er worden versterkt om het ontstaan van nieuwe partnerschappen te bevorderen. De complementariteit tussen de diensten en de aanwezige voorzieningen aan weerszijden van de grenzen moet voorrang krijgen. In het ruimtelijke ontwikkelingsplan zijn vier gedeelde ontwikkelingsgebieden geïdentificeerd die zodanig moeten worden ingericht dat het grondgebied rond de valorisatie van de hulpbronnen en de met de aangrenzende gebieden te ontwikkelen samenwerkingsverbanden wordt geïdentificeerd of geherpositioneerd. Hun grondgebied moet zodanig worden gestructureerd om de doordachte exploitatiedynamiek van de lokale hulpbronnen van het grondgebied en de ontwikkeling van werkketens te versterken en andere activiteiten in de polen te doen ontstaan. De sectoren die deel uitmaken van de lokale economie, d.w.z. de economie die is gebaseerd op de bevolking die aanwezig is op het grondgebied, die produceert en consumeert, lenen zich ook voor grensoverschrijdende samenwerking, met name in de opkomende sector van de 'silver economy', de duurzame bouw of de ontwikkeling van de troeven van het grondgebied op toeristisch vlak (cf. het merk 'Ardenne', grensoverschrijdende thematische toeristische circuits, enz.). Bovendien draagt een sterke mobilisatie van lokale troeven bij tot de versterking van de aantrekkelijkheid van deze gebieden.

In de gedeelde ontwikkelingsgebieden:

- moeten er kwaliteitsvolle en innovatieve, toeristische en recreatieve infrastructuren ontwikkeld worden.
- moet het aanbod aan diensten en voorzieningen met de grondgebieden buiten de grenzen worden gedeeld en moet ervoor worden gezorgd dat deze toegankelijk zijn via andere vervoerswijzen dan de personenauto;
- moeten de activiteitssectoren in concurrentie met de grensoverschrijdende gebieden (handel, logistiek, enz.) worden versterkt;
- moet de dynamiek van de natuurparken worden aangewakkerd;
- moet het openbaar vervoer worden georganiseerd in samenwerking met de operatoren van de aangrenzende regio's;
- moeten grensoverschrijdende clusters worden ontwikkeld en onderlinge verbindingen tot stand worden gebracht.

De endogene ontwikkelingsgebieden

¹² Zie woordenlijst.

De exploitatie van de rijkdommen van het Waalse grondgebied en de aan de binnenlandse vraag gekoppelde productie van goederen en diensten mobiliseren het grootste deel van het Waalse grondgebied. Deze gebieden beschikken over specifieke en complementaire territoriale hulpbronnen, voorzieningen en knowhow die de omschakeling van de Waalse economie in de richting van de ontwikkeling van korte ketens en buurtnetwerken, zowel op het vlak van de valorisatie van de hulpbronnen van het grondgebied als inzake hun verwerking, en het toerisme moeten leiden. Ze zijn weinig gevoelig voor de wisselvalligheden van beslissingen die op andere niveaus worden genomen en het zijn de plaatsen waar de lokale initiatieven op de meest natuurlijke manier tot uiting kunnen komen. In het ruimtelijke ontwikkelingsplan worden ze samengebracht in twee endogeen ontwikkelingsgebieden die zodanig ingericht moeten worden om het grondgebied rond een sterke mobilisatie van lokale troeven te positioneren of te herpositioneren. Hun grondgebied moet zodanig worden gestructureerd om de valorisatiedynamiek van de lokale hulpbronnen van het grondgebied, de socio-economische ontwikkeling van de polen en de lokale economie in het gebied te versterken.

In de endogeen ontwikkelingsgebieden:

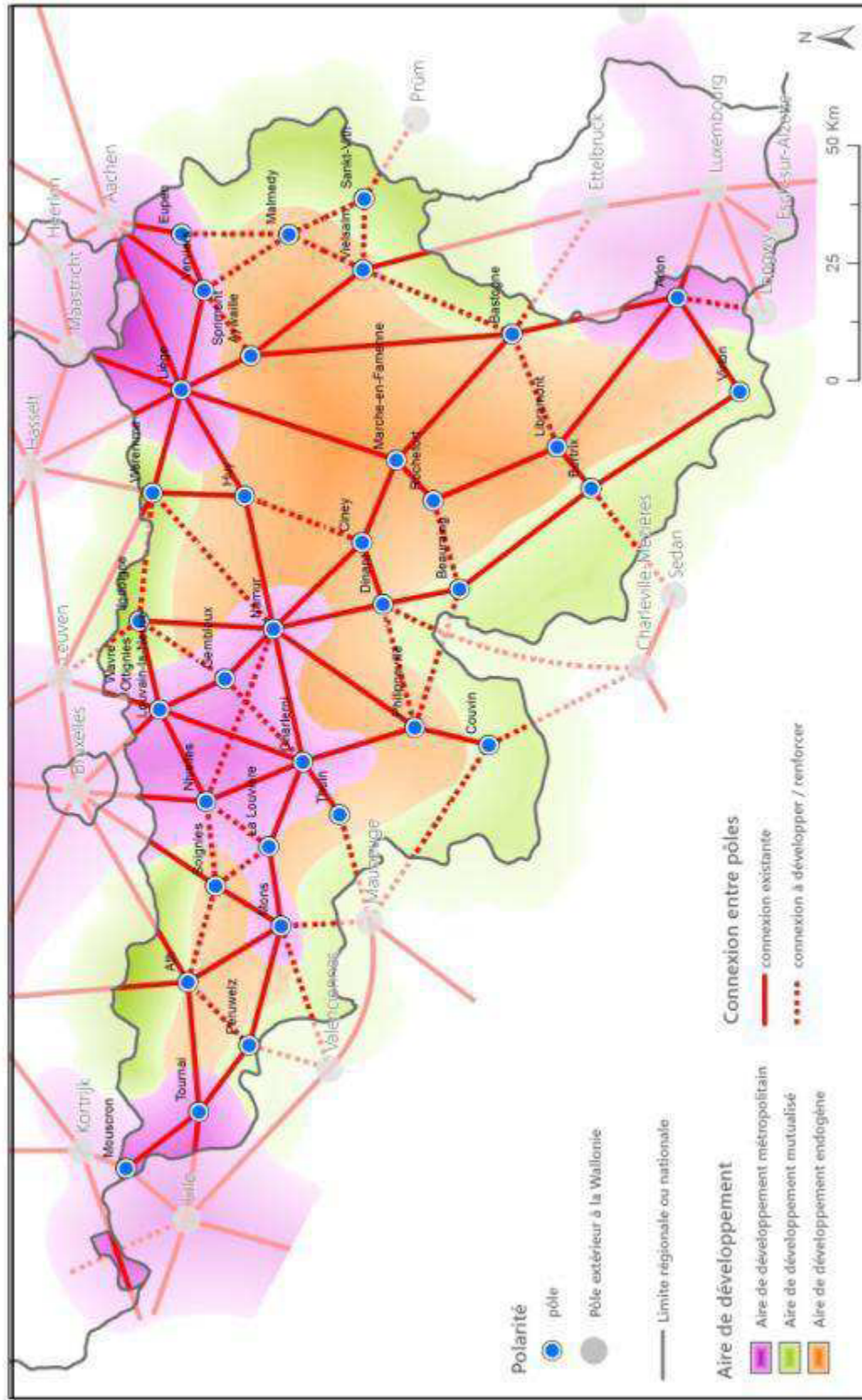
- moeten er kwaliteitsvolle en innovatieve, toeristische en recreatieve infrastructuren ontwikkeld worden.
- moet het aanbod aan diensten en voorzieningen tussen de polen worden gedeeld en moet ervoor worden gezorgd dat deze toegankelijk zijn via andere vervoerswijzen dan de personenauto;
- moet de valorisatiedynamiek van de natuurlijke en primaire hulpbronnen van het gebied en hun verankering in het gebied worden versterkt;
- moet de aantasting van de land- en bosbouwruimten tegengaan worden;
- moet de concentratie van woningen en activiteiten die niet verbonden zijn met een territoriale hulpbron in de polen en in de rand ervan bevorderd worden;
- moeten de verstedelijking en de aansluitingspunten worden afgestemd op het spoorwegennet, zowel voor de woonplaats als voor activiteiten die verenigbaar zijn met huisvesting, te beginnen met kantoor en handel.

Beheers- en programmeringsmaatregelen

- Samenwerkingsverbanden op supragemeentelijk niveau tot stand brengen, met name door het opstellen van meergemeentelijke ontwikkelingsplannen, het herzien van het gewestplan en het uitwerken of herzien van leidraden voor stedenbouw.
- De gegevens met betrekking tot de selectiecriteria van de polen om de twee jaar bijwerken.

Opvolgingsmaatregelen

- **Gebieden groeperen per ontwikkelingsproject**
De activiteiten en voorzieningen op supragemeentelijk niveau in kaart brengen om inzicht te krijgen in de beschikbaarheid van of het gebrek aan specifieke voorzieningen
Aantal goedgekeurde meergemeentelijke ontwikkelingsplannen
Aantal herzieningen van het gewestplan dat zich over het grond van meerdere gemeenten uitstrekt.

SS3 - S'APPUYER SUR LA STRUCTURE MULTIPOLAIRE DE LA WALLONIE ET FAVORISER LA COMPLÉMENTARITÉ ENTRE TERRITOIRES EN PRÉSERVANT LEURS SPÉCIFICITÉS

SCHEMA DE DÉVELOPPEMENT DU TERRITOIRE

PS.4 - Van het netwerk van de voornaamste verkeersinfrastructuren een hefboom maken om welvaart en duurzame ontwikkeling te creëren

Vaststellingen

Wallonië, met zijn erg hoge bevolkingsdichtheid en groot aantal verkeersnetwerken, neemt een centrale plaats in binnen het trans-Europees vervoersnetwerk dat de Europese Unie tegen 2030/2050 wil voltooiën. Van de negen multimodale corridors die de verschillende delen van het Europese grondgebied met elkaar verbinden, bevindt Wallonië zich in het hart van de corridor Noordzee-Middellandse Zee en is het rechtstreeks verbonden met de corridors Rijn-Alpen en de Noordzee-Baltische Zee.

Door de specialisatie, de concentratie en de delokalisatie van de productie en de verwachte demografische groei in Wallonië ziet het ernaar uit dat het goederenvervoer zich de komende jaren verder zal ontwikkelen.

Het Waalse grondgebied is echter relatief klein. Het kan gemakkelijk worden omringd. Bovendien is er sprake van een sterke concurrentie tussen de regio's, die allemaal willen profiteren van hun strategische positie binnen de verkeersnetwerken op Europees niveau.

In het kader van het Marshallplan heeft het beleid van de competitiviteitspolen de creatie van welvaart mogelijk gemaakt, onder meer door de ontwikkeling van de logistieke sector in Wallonië. Wallonië beschikt op zijn grondgebied niet over grote multimodale verbidingsplatformen voor goederenvervoer (vervoershubs), met uitzondering van Triligiport en de luchthaven van Luik (de luchthaven van Charleroi is immers hoofdzakelijk bestemd voor personenvervoer). Ook al worden er multimodale platformen ontwikkeld, toch zetten de hoge belastingsonderbrekingen nog steeds een grote rem op het intermodaal goederenvervoer voor bedrijven.

De internationale spoorverbindingen zijn dan weer niet aantrekkelijk.

Het overwicht van het wegvervoer heeft belangrijke gevolgen voor de congestie van het wegennet.

Zo bedroeg de modal split van het goederenvervoer in Wallonië in ton*kilometer in 2009 84% voor het wegvervoer, 10% voor het spoor en 6 tot 7% voor de binnenvaart.

Voor het personenvervoer bedroeg het modale aandeel in het aantal passagierskilometers in 2009 95% voor het wegvervoer (81% voor auto's, 19% voor het openbaar vervoer over de weg) en 5% voor het spoor.

Uitdagingen

De rijkdommen die worden gegenereerd door de goederen- en personenstromen die het Waalse grondgebied doorkruisen, moeten worden opgevangen, terwijl hun impact op het grondgebied en de bevolking moet worden beperkt. De Waalse waterwegen- en spoorwegennetten voor het goederenvervoer moeten onderhouden en verder worden ontwikkeld en de langeafstandsverbidingsnetwerken moeten worden verbeterd om onze rijkdommen naar de rest van de wereld te kunnen exporteren.

Uitvoeringsprincipes en een territoriale structuur

Bij de ontwikkeling van de vervoers- en verkeersnetwerken moet worden uitgegaan van de vervoersvooruitzichten op middellange termijn.

Om hun efficiëntie te optimaliseren, worden ze gestructureerd en hiërarchisch georganiseerd.

Wat de activiteiten betreft, die personen- en goederenstromen genereren, deze moeten optimaal gelokaliseerd worden op plaatsen die van een gemakkelijke toegang via andere vervoersmodi dan de personenwagen en de vrachtwagen genieten.

- **De verkeers- en vervoersnetwerken opwaarderen**

Op gewestelijk niveau identificeert de territoriale structuur de verschillende verkeers- en vervoersnetwerken die het Waalse grondgebied doorkruisen en die gebruikt moeten worden als hefboven voor de creatie van welvaart en duurzame ontwikkeling. De goederen- en personenstromen die het grondgebied doorkruisen, moeten op deze netwerken worden geconcentreerd en de stromen die het grondgebied verlaten, moeten zo snel mogelijk naar deze netwerken worden teruggevoerd. De goederen- en personenstromen zijn gericht op de verkeersnetwerken die eraan zijn aangepast. De overdracht ervan naar de vervoerswijzen met de minste effecten op het milieu (vervuiling en overlast) en het grondgebied (grondinname) wordt aangemoedigd.

Daartoe moeten de netwerken vervolledigd en onderhouden.

Wat het spoorwegennet betreft, maakt de territoriale structuur een onderscheid tussen het hogesnelheidsnet, de corridors voor vrachtvervoer per spoor en het spoorwegennet. Het net moet worden aangevuld door zowel de ontwikkeling van een nieuwe spoorweg als via het herstel van bepaalde verbindingen. Deze aanvullingen gebeuren parallel met het onderhoud en de verbetering van het bestaande net (bv. de verbetering van de commerciële snelheid van de verbinding Brussel-Luxemburg).

Wat het waterwegennet betreft, kunnen dankzij de voortzetting en de voltooiing van het project Seine-Schelde zowel de noord-zuidverbindingen tussen Antwerpen en Parijs als de oost-westverbindingen tussen de Maas en de Schelde versterkt worden.

Tot slot moet het wegennet worden geoptimaliseerd door de verbindingen van de centrale en mondiale netwerken van het trans-Europese vervoersnet verder te verbeteren.

- **De verbindingpunten met de verkeers- en vervoersnetwerken versterken**

Naast de te ontwikkelen netwerken identificeert de territoriale structuur de verbindingpunten die op deze netwerken versterkt moeten worden. Hun rol bestaat er niet enkel in om verbinding te maken met het netwerk, maar ook om er positieve voordelen uit te halen.

Op regionaal niveau wordt gewezen op de volgende elementen:

- de luchthaven van Charleroi (Brussels South Charleroi Airport) en van Luik (Liège Airport) waarvan de ontwikkeling moet worden voortgezet;
- de havens waarvan de infrastructuren geoptimaliseerd en ontwikkeld moeten worden;
- de infrastructuur van de logistieke platformen op de spoogoederencorridors die versterkt moeten worden.
- het HSL-station in Luik-Guillemins en het nieuwe HSL-station dat in Charleroi gebouwd moet worden.

Deze verbindingpunten moeten aantrekkelijker worden gemaakt.

De activiteiten met een hoog mobiliteitsprofiel voor het goederenvervoer moeten gesitueerd worden in de nabijheid van de verbindingpunten met de spoor- en waterwegennetten en de activiteiten en functies met een internationaal mobiliteitsprofiel in de nabijheid van de toegangspoorten van Wallonië.

Beheers- en programmeringsmaatregelen

- **De verkeers- en vervoersnetwerken opwaarderen**

Spoorwegennet

In het kader van de versterking van het spoorwegennet:

- de Waalse hogesnelheidsas tussen HSL1 en HSL3 ontwikkelen en een HSL-station creëren in Charleroi;
- de verbinding tussen Libramont en Bastenaken herstellen.

In het kader van de transregionale en grensoverschrijdende verbindingen:

- de verbinding tussen Brussel, Namen en Luxemburg ontwikkelen;
- de grensoverschrijdende verbinding tussen Bergen en Valenciennes herstellen via Quiévrain;
- de grensoverschrijdende verbinding tussen Dinant en Charleville-Mézières via Givet herstellen.

Waterwegennet

In het kader van het project Seine-Schelde:

- de Grensleie ombouwen om die bevaarbaar te maken voor Vb schepen van 4.400 ton;
 - de Waalse Bovenscheide ombouwen om die bevaarbaar te maken voor schepen van klasse Va;
 - het kanaal Condé-Pommeroeul voor schepen van klasse Va heropenen;
 - de Maas-Scheldeverbinding ombouwen voor schepen van klasse Va door het aanpassen van de sluisen in Obourg, Viesville, Gosselies, Marchienne en Sambreville.
- Een diepte van 3,4 meter garanderen op de Maas vanuit Namen.

Wegennet

In het kader van de voltooiing van het trans-Europese vervoersnetwerk (centraal netwerk tegen 2030 en mondiaal netwerk tegen 2050):

- een wegverbinding tussen Charleroi en Couvin ontwikkelen;
- een wegverbinding tussen Aarlen en Longwy ontwikkelen.

In het kader van de E25/E42-verbinding:

- de wegverbinding tussen de E40 en de E25 ten oosten van Luik ontwikkelen;

- **de verbindingpunten met de verkeers- en vervoersnetwerken versterken.**

Vliegvelden

De aansluiting van regionale luchthavens op het hogesnelheidsspoorwegennet optimaliseren

Concreet gestalte geven aan het project betreffende de verlenging van de start- en landingsbaan van de luchthaven van Charleroi met 2.550 tot 3.200 meter

De prestaties van de verbindingen tussen de luchthaven van Charleroi en Brussel verbeteren met behulp van het openbaar vervoer.

Havens

De met de waterweg verbonden infrastructuren versterken:

- Komen;
- Doornik;
- Ghlin-Baudour (Bergen);
- Garocentre (La Louvière);
- Tubeke;
- Charleroi;
- de havenplatformen op de Samber;
- Seilles-Sciaigneaux (Andenne);
- Monsin (Luik);
- Triligiport (Luik).

Logistieke platformen gelegen op de spoorgoederencorridors

De infrastructuren versterken van de platformen van:

- Montzen (waarvan een deel in gebruik is);
- CAREX;
- Ronet (Namen);
- Moeskroen;
- Athus;
- Kinkempois;
- Monceau.

HSL-stations

Het HSL-station van Luik ontwikkelen.

Een HSL-station in Charleroi creëren.

Opvolgingsmaatregelen

De verkeers- en vervoersnetwerken opwaarderen

Evolutie van de voertuigkilometers op het TEN-T-netwerk in Wallonië (exclusief trendevolutie).

Evolutie van de voertuigkilometers op het netwerk in Wallonië (exclusief trendevolutie).

Verzadigingspercentage van het Waalse netwerk.

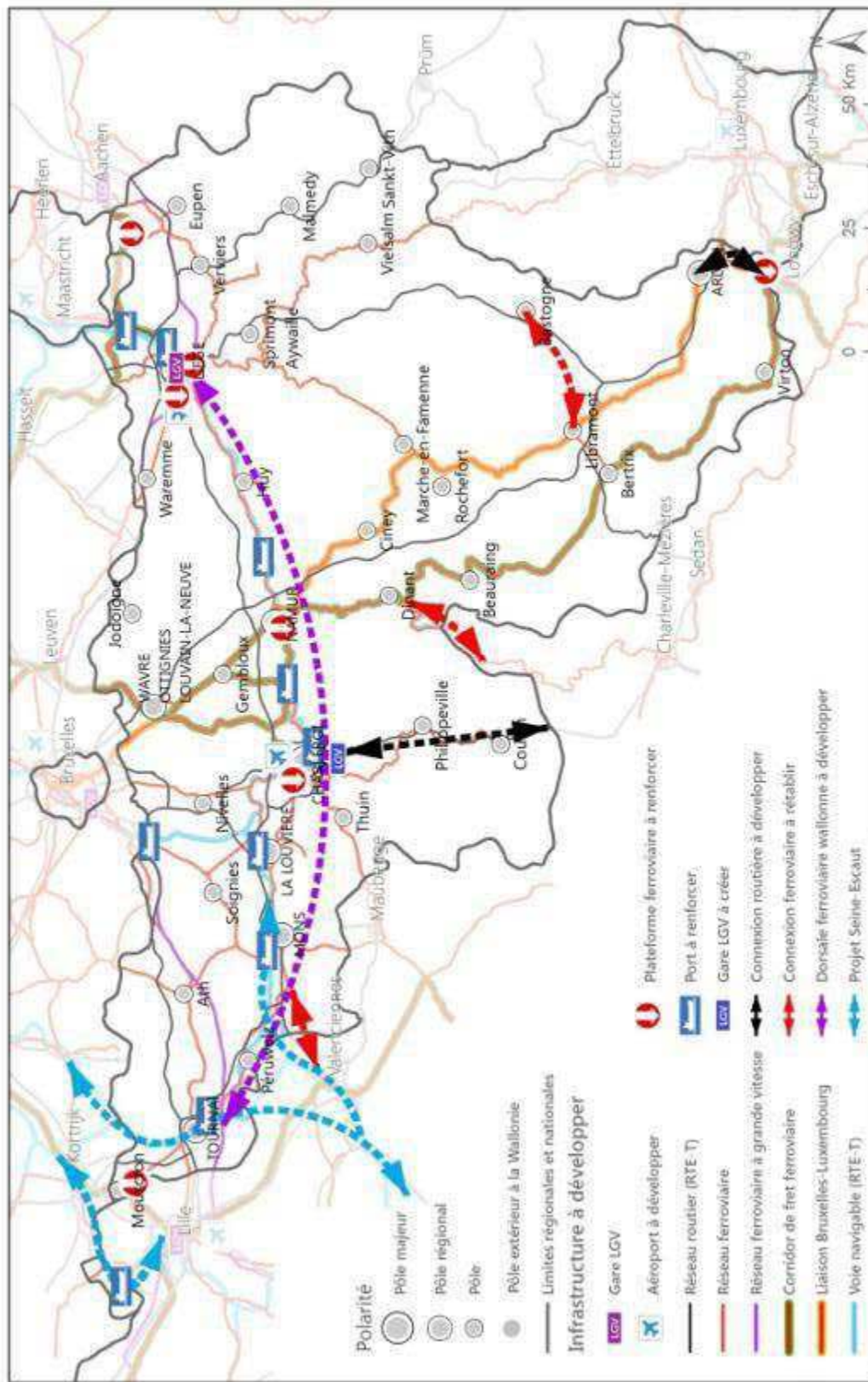
Tonkilometer goederen per vervoerswijze.

Evolutie van het verkeer op de secundaire vervoersassen.

Evolutie van het aantal bedrijven dat gebruikmaakt van de spoorwegen of de waterwegen.

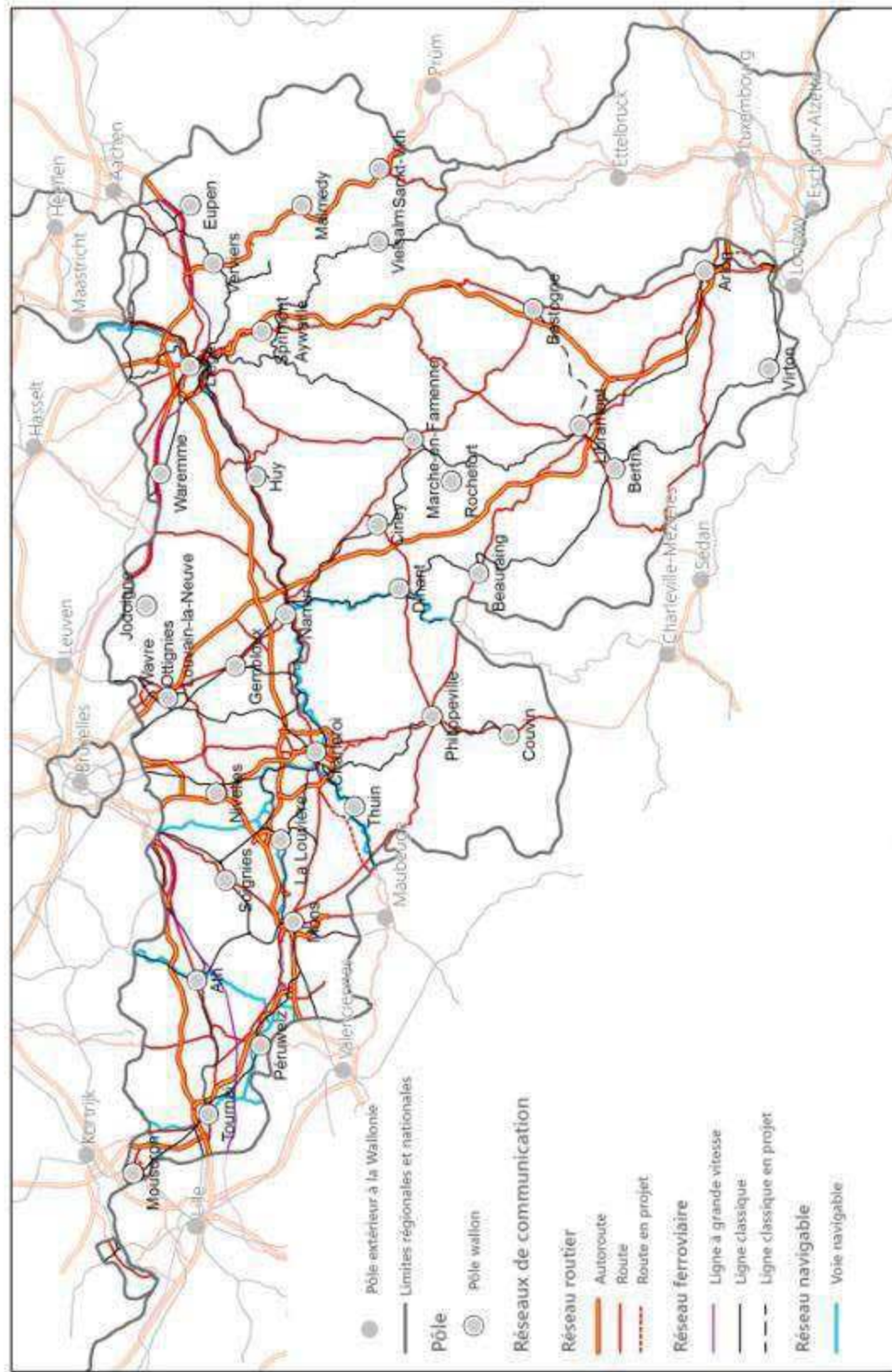
Evolutie van het aantal passagiers op de luchthaventerreinen.

Evolutie van de tonnage van het vrachtverkeer op de luchthaventerreinen.

**SS4 - FAIRE DU RÉSEAU DES PRINCIPALES INFRASTRUCTURES DE COMMUNICATION
UN LEVIER DE CRÉATION DE RICHESSES ET DE DÉVELOPPEMENT DURABLE**
SCHEMA DE DÉVELOPPEMENT DU TERRITOIRE

SS4 - RÉSEAUX DE COMMUNICATION
SCHEMA DE DÉVELOPPEMENT DU TERRITOIRE

PS.5 - De supralokale territoriale dynamiek afstemmen op het gewestelijk niveau en de Waalse identiteit versterken

Vaststellingen

Sommige gebieden delen een reeks gemeenschappelijke uitdagingen. De hoofdlijnen ervan kunnen variëren naargelang van de thema's (natuur, toerisme, vervoer, diensten, economie, enz.).

De Waalse gemeenten zijn al vele jaren georganiseerd binnen supra- of transcommunale¹³ structuren op verschillende niveaus en volgens verschillende thema's. De lokale ontwikkeling en de mobilisatie van de middelen van het grondgebied dragen hier gedeeltelijk toe bij.

Deze dynamiek heeft het met name mogelijk gemaakt om territoriale projecten uit te voeren die bijdragen tot de regionale ontwikkeling.

Het gebouwde erfgoed en het landschapserfgoed blijven de fundamenteën van de identiteit van een bevolking.

Uitdagingen

Het is van essentieel belang dat de bestaande en toekomstige territoriale projecten in overeenstemming worden gebracht met het ruimtelijke ontwikkelingsplan, zodat zij de belangrijkste vectoren kunnen zijn voor de verspreiding van de territoriale strategie voor Wallonië en de weerspiegeling van de Waalse identiteit.

¹³ Zie woordenlijst.

Uitvoeringsprincipes

- **De acties op het grondgebied coördineren**

Ontmoeting, dialoog en uitwisseling van ideeën tussen actoren van de territoriale ontwikkeling uit verschillende subregio's of gebieden moeten worden aangemoedigd om een federatieve en betekenisvolle Waalse identiteit te kunnen ontwikkelen. Transversale en federatieve initiatieven die partnerschappen tot stand brengen en een gemeenschappelijke basis ontwikkelen voor de verschillende territoriale specifieke kenmerken moeten worden ondersteund, met name door de uitwerking of herziening van meergemeentelijke ontwikkelingsplannen, de herziening van het gewestplan, en de uitwerking of herziening van leidraden voor de stedenbouw.

De elementen met een sterke identiteitswaarde die bijdragen tot de ontwikkeling van de aantrekkelijkheid van een gebied of die het beheer van de leefomgeving van de bewoners ondersteunen, moeten geïdentificeerd worden.

Op intraregionaal niveau is het belangrijk te vertrouwen op participatieve processen om de territoriale projecten en strategieën te ontwikkelen. In de plattelandsgebieden worden de instrumenten voor plattelandsontwikkeling (het gemeentelijk plattelandsontwikkelingsprogramma, enz.) op gemeentelijk of supragemeentelijk niveau versterkt.

- **De diensten en de voorzieningen in de ontwikkelingsgebieden delen**

In de ontwikkelingsgebieden wordt de complementariteit tussen gebieden bevorderd vanuit hun troeven en specifieke aspecten:

- De gebieden van het grootstedelijke ontwikkelingsgebied profiteren van de mogelijke synergieën tussen de interne polen en de steden gelegen aan de rand van Wallonië om de diensten en voorzieningen te lokaliseren.
- De gebieden van het gemeenschappelijke ontwikkelingsgebied profiteren van de mogelijke synergieën tussen de binnen en buiten het gebied gelegen polen om de diensten en voorzieningen te lokaliseren.
- De gebieden van het endogene ontwikkelingsgebied profiteren van de mogelijke synergieën tussen de polen om de diensten en voorzieningen te lokaliseren.

De netwerkvorming van de initiatieven in het gebied wordt aangemoedigd dankzij nieuwe digitale technologieën.

Beheers- en programmeringsmaatregelen

De ruimtelijke ordening die door het gewestplan voorzien wordt, omvat de verschillende territoriale specificiteiten.

De meergemeentelijke ontwikkelingsplannen baseren hun territoriale ontwikkelingsstrategie op het delen van hun troeven en de diensten en voorzieningen van de grondgebieden die ze bestrijken.

De territoriale strategieën van de gemeentelijke ontwikkelingsplannen maken deel uit van de territoriale context die ze omvatten.

De stedenbouwkundige doelstellingen van de gewestelijke leidraad voor stedenbouw en van de gemeentelijke leidraden voor stedenbouw dragen bij tot de bevestiging van de identiteit van de grondgebieden.

Opvolgingsmaatregelen

- **De acties op het grondgebied coördineren**

Analyse van de integratie van de gewestelijke doelstellingen in de supralokale territoriale initiatieven, gebruik van de gewestelijke instrumenten door de supralokale entiteiten
Aantal en type van supralokale initiatieven

Anticiperen en muteren

Wallonië moet anticiperen op de veranderingen die nodig zijn om de tien uitdagingen - zijnde demografie, sociale en territoriale cohesie, concurrentievermogen, gezondheid en welzijn, klimaat, mobiliteit, energie, biodiversiteit en afval - aan te gaan en deze in goede banen leiden. Wallonië moet kunnen anticiperen, zich snel kunnen aanpassen en kunnen evolueren.

Doelstellingen

- AM.1 - Inspelen op de huidige en toekomstige behoeften aan toegankelijke en aan de sociodemografische evoluties en energie- en klimaatontwikkelingen aangepaste huisvesting
- AM.2 - De Waalse economie in de kennismaatschappij en de buurtconomie¹⁴ integreren en de werkgelegenheidsbevorderende verwerkingsketens op het Waalse grondgebied (her)vormen
- AM.3 - Anticiperen op de economische behoeften met het oog op duurzame ontwikkeling en spaarzaam bodembeheer
- AM.4 - Wallonië integreren in de digitale transitie
- AM.5 - Ervoor zorgen dat iedereen toegang heeft tot energie in het kader van de energietransitie

¹⁴ Zie woordenlijst.

AM.1 - Inspelen op de huidige en toekomstige behoeften aan toegankelijke en aan de sociodemografische evoluties en energie- en klimaatontwikkelingen aangepaste huisvesting

Vaststellingen

Wallonië wordt geconfronteerd met belangrijke sociodemografische veranderingen, voornamelijk in termen van bevolkingsgroei, vergrijzing, gezinssamenstelling, gezinsomvang en migratiestromen.

Tegen 2050 zou Wallonië 350.000 extra huishoudens moeten tellen.

Om tegemoet te komen aan deze veranderingen en in de veronderstelling dat het huidige woningbestand wordt bestendig, werden de toekomstige huisvestingsbehoeften in 2016 geraamd¹⁵ op 13.000 woningen per jaar in Wallonië tot 2020, 11.000 woningen per jaar van 2020 tot 2030, 10.000 woningen per jaar van 2030 tot 2040 en 7.000 woningen per jaar van 2040 tot 2050. Deze raming kan echter variëren naargelang van de economische context, het federale beleid of het beleid dat wordt gevoerd in de aangrenzende gewesten, alsook in functie van de internationale situatie. Door deze verschillende omstandigheden is het desgevallend mogelijk dat er een nieuwe raming van de cijfers moet worden gemaakt.

Ook al voldoet de huidige woningproductie in absolute cijfers aan de behoeften, toch bestaan er nog steeds grote territoriale verschillen op het niveau van de bouwkwaliteit van het bestaande woningbestand, de vastgoeddynamiek en de kosten van vastgoed, die twee tot drie keer sneller zijn gestegen dan het gemiddelde inkomen in het eerste decennium van 2000.

De stijging van de kosten voor de bouw van vastgoed is ook gekoppeld aan de EPB-regelgeving, een verplichting die door de overheid is opgelegd.

In combinatie met de sociodemografische veranderingen stimuleren de moeilijke financiële toegang tot huisvesting en de noodzaak om woningen te bouwen en te renoveren die meer in overeenstemming zijn met de grootte van de gezinnen, de geleidelijke opkomst van nieuwe manieren van wonen en de zoektocht naar een betere levenskwaliteit voor hun bewoners.

Bovendien blijft de residentiële mobiliteit om zowel culturele, als economische en fiscale redenen over het algemeen laag, waardoor veel mensen wonen in woningen die niet of niet meer zijn aangepast aan hun behoeften.

Het fenomeen van de permanente huisvesting in recreatiegebieden heeft zich geleidelijk aan ontwikkeld als gevolg van met name een gebrek aan evenwicht tussen de vraag naar en het aanbod van betaalbare woningen.

Tot slot wordt het huidige woningbestand gekenmerkt door een gebrek aan aanpassingsvermogen en zeer slechte prestaties op het gebied van energie-efficiëntie.

Uitdagingen

Om in te spelen op de nieuwe huisvestingsbehoeften en het welzijn van de bewoners te waarborgen, moet bij het ontwerp van woningen rekening worden gehouden met de demografische trends (verwachte stijging van het aantal ouderen en alleenstaanden, maar ook huishoudens met een variabele geometrie) en de economische trends (toename van de kwetsbaarheid van de gezinnen). Het woningbestand moet ook gerenoveerd worden om het hoofd te kunnen bieden aan de klimaatveranderingen en te voldoen aan de energieprestatievereisten.

¹⁵ Bron: 2016-2061: Vooruitzichten, Federaal Planbureau en de Algemene Directie Statistiek

Uitvoeringsprincipes

- **De terreinen opwaarderen en "goed" gelegen gebouwen hergebruiken**

De overheid dient zich te richten op het identificeren en het opwaarderen van de territoriale hulpbronnen (grond en gebouwen) om te voorzien in de huisvestingsbehoeften van de bevolking op gewestelijk, supragemeentelijk, gemeentelijk en lokaal niveau. Wallonië wil de stedelijke versnippering bestrijden, de gebieden en hulpbronnen rationeel gebruiken en de mobiliteit beheersen. Deze vereisten moeten de overheid in de eerste plaats leiden naar terreinen en gebouwen in de stedelijke centrumfuncties of in de buurt van verbindingpunten met het openbaar vervoer, zowel voor renovatie- stadsvernieuwingprojecten als voor de ontwikkeling van nieuwe woonwijken. Ze dienen bovendien te genieten van een vlotte toegang tot de diensten en voorzieningen. Gebouwen waarvan het erfgoedkundige belang erkend wordt, zijn een bijzondere waardevolle territoriale hulpbron om de kwaliteit van de leefomgeving te beheren wanneer hun locatie dezelfde kenmerken heeft. De renovatie ervan moet dan ook worden aangemoedigd. In verval geraakte woningen die niet kunnen worden gerenoveerd en waarvan de erfgoedkundige waarde niet wordt erkend, kunnen daarentegen gesloopt en vervangen worden door nieuwbouwconstructies. Woningbouw in stedelijke en landelijke centrumfuncties blijft een passend antwoord op de doelstelling om in de huisvestingsbehoeften van de gemeenschap te voorzien.

- **Het ontwerp van de woningen laten evolueren**

In Wallonië moet het ontwerp van woningen al voldoen aan specifieke gezondheids-, veiligheids- en energieprestatiecriteria. Het moet aangepast worden aan de veranderingen in de samenstelling en de omvang van de huishoudens en aan de vormen van individuele mobiliteit (fietsen, enz.). Dit geldt zowel voor de nieuwbouw als voor de renovatie.

Om de sociale cohesie te versterken, moet bij het ontwerp van woongebouwen de nadruk worden gelegd op het onthaal van huishoudens met een divers socio-economisch profiel en personen van alle leeftijden.

Met het oog daarop wordt de renovatie van sociale woningen voortgezet om de levenskwaliteit van de bewoners te verbeteren.

- **De alternatieve huisvesting en de toegang tot eigendom ondersteunen**

De overheden leggen zich toe op het integreren van de eisen van duurzame ontwikkeling in het ontwerp van de woonwijken en dat met name op het vlak van energie, milieu en sociaal leven. De projecten in verband met ecowijken en 'Nieuwe wijken' worden ondersteund.

Nieuwe vormen van huisvesting ('habitation légère') in de zin van de Code wallon de l'habitation durable, gegroepeerde woningen, enz.) worden aangemoedigd op voorwaarde dat ze bijdragen tot de verbetering van het leefkader en voldoen aan de gezondheids-, veiligheids- en energieprestatiecriteria die aan de woningen in het Waalse Gewest worden opgelegd. De toegang tot eigendom in gebieden met een hoge gronddruk wordt onder meer vergemakkelijkt door het gebruik van mechanismen, zoals de Community Land Trust, publiek-private partnerschappen, erfpachtovereenkomsten, bevoorrechte initiatiefgebieden, bouw- en renovatieprojecten voor het creëren van instap- en intergenerationele woningen, enz.

Beheers- en programmeringsmaatregelen

Streven naar een inplanting van 50% nieuwe woningen in de stedelijke en landelijke centrumfuncties tegen 2030 en van 75% tegen 2050.

175.000 nieuwe woningen ter beschikking stellen, waarvan minstens 50% op geartificialiseerde terreinen tegen 2030 en 350.000 nieuwe woningen op reeds geartificialiseerde terreinen tegen 2050.

Er zullen begeleidende maatregelen moeten worden genomen om de mogelijke gevolgen van deze maatregelen aan te pakken.

Daartoe dient het volgende te worden gedaan:

- in het gewestplan en de meergemeentelijke en gemeentelijke ontwikkelingsplannen de woongebieden identificeren waar de voorkeur wordt gegeven aan een redelijke, aan de territoriale specifieke kenmerken aangepaste verdichting van de woongegeheid;
- voorrang geven aan de heroriëntering van de voor huisvesting bestemde gebieden in het ontwerp en de herziening van het gewestplan, de meergemeentelijke en gemeentelijke ontwikkelingsplannen, de gewestelijke leidraad voor stedenbouw en de gemeentelijke leidraden voor stedenbouw;
- de gebieden van gemeentelijk belang zodanig opnemen dat het onthaal van de woonfunctie en de constructies en inrichtingen van diensten en voorzieningen in de stedelijke en landelijke centrumfuncties versterkt wordt.
- de gebieden met een hoge vastgoeddruk en te revitaliseren woongebieden bedoeld in artikel 79, 3° van de Code wallon de l'habitation durable identificeren;
- de stadsheroplevings- en stadsvernieuingsmechanismen gebruiken voor de stedelijke centrumfuncties;
- het mechanisme van de bevoorrechte initiatiefgebieden gebruiken¹⁶.
- voor huisvesting heraan te leggen terreinen ontwikkelen;
- het referentiesysteem "nieuwe wijken" toepassen op het ontwerp van woonwijken;
- inwerken op de prioritaire doelstellingen van de Waalse langetermijnstrategie voor energierenovatie voor gebouwen¹⁷;
- de Europese financieringsinstrumenten inzetten om de renovatie van gebouwen te verbeteren (EIB, enz.);
- de fiscale stimulansen en de renovatiepremie's aanpassen in functie van de relevantie van de locatie van de woningen;
- de asbestverwijderingswerkzaamheden in gebouwen in goede banen leiden;
- op gemeentelijk niveau: voor elke zone een huisvestingsdichtheidsdoelstelling vaststellen;
- op gemeentelijk niveau: doelstellingen voor het creëren van woningen vastleggen, in het bijzonder voor transitiewoningen¹⁸, in het kader van de driejarige actieprogramma's inzake huisvesting, zoals bedoeld in artikels 188 tot 190 van de Code wallon de l'habitation durable;
- op gemeentelijk niveau, onder bepaalde voorwaarden de onderverdeling van woningen en kadastrale percelen toestaan;
- op gemeentelijk niveau, de 'habitations légères'-initiatieven ondersteunen in functie van de relevantie van hun ligging;
- de nadruk op de architecturale kwaliteit van de woningen leggen.

¹⁶ Zie woordenlijst.

¹⁷ Waalse langetermijnstrategie voor energierenovatie voor gebouwen 2017: voor alle woningen tegen 2050 gemiddeld een EPB-label A behalen. Prioritaire doelen: gebouwen met EPB-label F en G.

¹⁸ Zie woordenlijst.

Opvolgingsmaatregelen

- **De terreinen opwaarderen en "goed" gelegen gebouwen hergebruiken**

Aantal hectaren dat geschikt is voor de ontwikkeling van goed gelegen woningen die in het gewestplan en de plannen op infraregionale schaal zijn vastgelegd.

Aantal stedenbouwkundige vergunningen dat toegekend werd voor de renovatie of de bouw van woningen in deze in het gewestplan en de plannen op infraregionale schaal geïdentificeerde zones.

Gemiddelde prijs van het bouwterrein.

Evolutie van het aantal gerenoveerde openbare woningen.

- **Het ontwerp van de woningen laten evolueren**

Evolutie van het aantal en de grootte van de huishoudens

Evolutie van het aantal woningen

Aandeel van de bevolking dat in vochtige woningen woont

Vergelijking tussen het inkomen en de huur (gemiddelden en verdeling)

Evolutie van het aantal aanpasbare woningen

- **De alternatieve huisvesting en de toegang tot eigendom ondersteunen**

Gemiddelde vastgoedprijzen

Evolutie van het aantal alternatieve woningen

Evolutie van het aantal opgetrokken woningen in de 'Nieuwe wijken'.

AM.2 - De Waalse economie in de kennismaatschappij en de buurtconomie integreren en de werkgelegenheidschepende verwerkingsketens op het Waalse grondgebied (her)vormen

Vaststellingen

Wallonië evolueert in een economische wereld die momenteel wordt aangedreven door twee grote bewegingen: enerzijds de globalisering, de metropolisering en de daaruit voortvloeiende netwerkvorming van een groot deel van de kennismaatschappij, en anderzijds de terugkeer naar manieren om de economie rond directe relaties te organiseren (korte ketens, diensten aan personen, enz.), de ontwikkeling van activiteiten die verband houden met het grondgebied en een ruimtelijke nabijheid tussen de actoren van de kringlooeconomie.

De internationalisering van de Waalse economie en de openstelling ervan voor nieuwe technologieën leiden tot wijzigingen in haar economische structuur (nieuwe activiteitensectoren, nieuwe economische modellen, nieuwe producties), die veranderingen in de arbeidsprofielen teweegbrengen. Een deel van de inwoners profiteert echter niet van deze veranderingen als gevolg van een gebrek aan adequate kwalificaties.

Wallonië beschikt over veel natuurlijke en primaire hulpbronnen die moeilijk te delokaliseren zijn: landbouwgrond, bossen, ondergrond, grondwater en afval, waarvan een groot deel van de productie buiten zijn grenzen wordt verwerkt en gevaloriseerd. De productie en de verwerking van landbouwgrondstoffen is met name voor verbetering vatbaar.

Uitdagingen

Het versterken van het concurrentievermogen van de Waalse economie en zijn veerkracht tegenover schommelingen van de wereldeconomie, via de ondersteuning van de innovatie en de optimale benutting van de hulpbronnen van zijn grondgebied, en het aantrekken van de ondernemerszin zijn van essentieel belang om welvaart te creëren en het scheppen van nieuwe banen te stimuleren. Deze strategie moet in overeenstemming worden gebracht met de ambitie om het gebied op een duurzame en aantrekkelijke manier te ontwikkelen.

Uitvoeringsprincipes en een territoriale structuur¹⁹

Tegenover de opkomst van nieuwe economische modellen ondersteunt Wallonië de verschillende sectoren van de eigen economie en bereidt het Gewest het grondgebied voor op de toekomstige veranderingen.

- **De verankering van de kennis economie en de innoverende activiteiten in het gebied versterken**

Door zijn grondgebied in te richten, schept Wallonië de voorwaarden die innovatie en onderzoek aanwakken, de interactie tussen ondernemerschap en opleiding versterken en die het in staat stellen om zich internationaal te positioneren.

Op regionaal niveau identificeert de territoriale structuur acht universitaire centra (Aarlen, Charleroi, Gembloux, Luik, Louvain-la-Neuve, Bergen, Namen en Doornik), zeven wetenschapsparken (Qualitis in Edingen, het wetenschapspark van Louvain-la-Neuve, 'Crealitys' in Gembloux, 'Aéropole' in Charleroi, 'Initialis' in Bergen, 'Science Park' in Luik en 'Novallis' in Marche-en-Famenne), het innovatiecentrum voor de automobielsector van Spa-Francorchamps en het aan de ruimte gewijde centrum van Redu en Transinne. Deze sites worden beschouwd als belangrijke steunpunten voor de ontwikkeling van de kennis economie en innoverende activiteiten. Hetzelfde geldt voor sommige gespecialiseerde hogescholen en de 22 erkende onderzoekscentra, die door hun activiteiten op het gebied van onderzoek en technologische monitoring competentiepolen zijn. Ze worden aangemoedigd om samen te werken met de universiteiten. De territoriale middelen worden ingezet om technologische platformen van hoge kwaliteit te ontwikkelen in sectoren zoals biowetenschappen, materialen en moleculen van morgen, informatie- en communicatietechnologieën, milieu en duurzame ontwikkeling alsook ruimtevaart.

- **Transformeren op het grondgebied**

De Waalse economie versterkt haar territoriale verankering door haar natuurlijke en primaire hulpbronnen op te waarderen. Hun informatie in de buurt van de hulpbron wordt aangemoedigd. Op regionaal niveau identificeert de territoriale structuur de hulpbronnen die uit de ondergrond worden gewonnen, de waterhulpbron die op een ambachtelijke en industriële manier gevaloriseerd moet worden, de composteringssites die de biomassa uit de landbouw, de bosbouw of ons afval nuttig gebruiken, de landbouwgronden van de leem-, gras- en/of bosvlakten en de valorisatiesites van de landbouw. Het recycleren van ons afval is een veelbelovende sector voor de economie van morgen. De nuttige toepassing van het afval op ons grondgebied wordt aangemoedigd door de ondersteuning van de hele recyclagesector.

- **De economische en inclusieve buurtdynamiek ondersteunen²⁰**

Wallonië reorganiseert zijn grondgebied door de integratie van een lokale economische dynamiek. Deze wordt geïntegreerd in de gemeentelijke programma's voor plattelandsontwikkeling als motoren van ontwikkeling en herdynamisering op supragemeentelijke of gemeentelijke schaal. De patrimoniale waarde van de desbetreffende onroerende goederen en het bestaande maatschappelijke kapitaal (kwalificaties, opleiding, enz.) nabij het goed worden opgenomen in de inrichtingsoverwegingen die verband houden met de reconversies en economische herinrichtingen (herin te richten sites, plaatselijke beleidsontwikkelingsplannen, enz.).

De inrichting van het grondgebied draagt bij tot de invoering van korte circuits, zowel met betrekking tot de valorisatie van de natuurlijke en primaire hulpbronnen van het grondgebied als aangaande hun verwerking en dat in het bijzonder tussen de polen en hun rand.

¹⁹ Zie bijlage 2

²⁰ Zie woordenlijst.

- **Initiatieven op het vlak van de kringloopeconomie ondersteunen**
Om de kringloopeconomie te doen slagen, is het nodig dat iedereen zijn steentje bijdraagt aan de verandering van onze levenswijzen en onze productie- en consumptiepatronen. De polen en de stedelijke en landelijke centrumfuncties bevatten collectieve ontmoetings- en uitwisselingsvoorzieningen die bijdragen tot de circulaire economie.
Om de sectoren van de ecoconstructie en de recyclage te ondersteunen, ontwikkelt Wallonië geterritorialiseerde logica's inzake kringloopeconomie en industriële ecologie²¹ en ondersteunt het de implementatie van nieuwe opleidingen om de nodige mankrachten te kunnen leveren voor projecten in verband met ecoconstructie en recyclage.

Beheers- en programmeringsmaatregelen

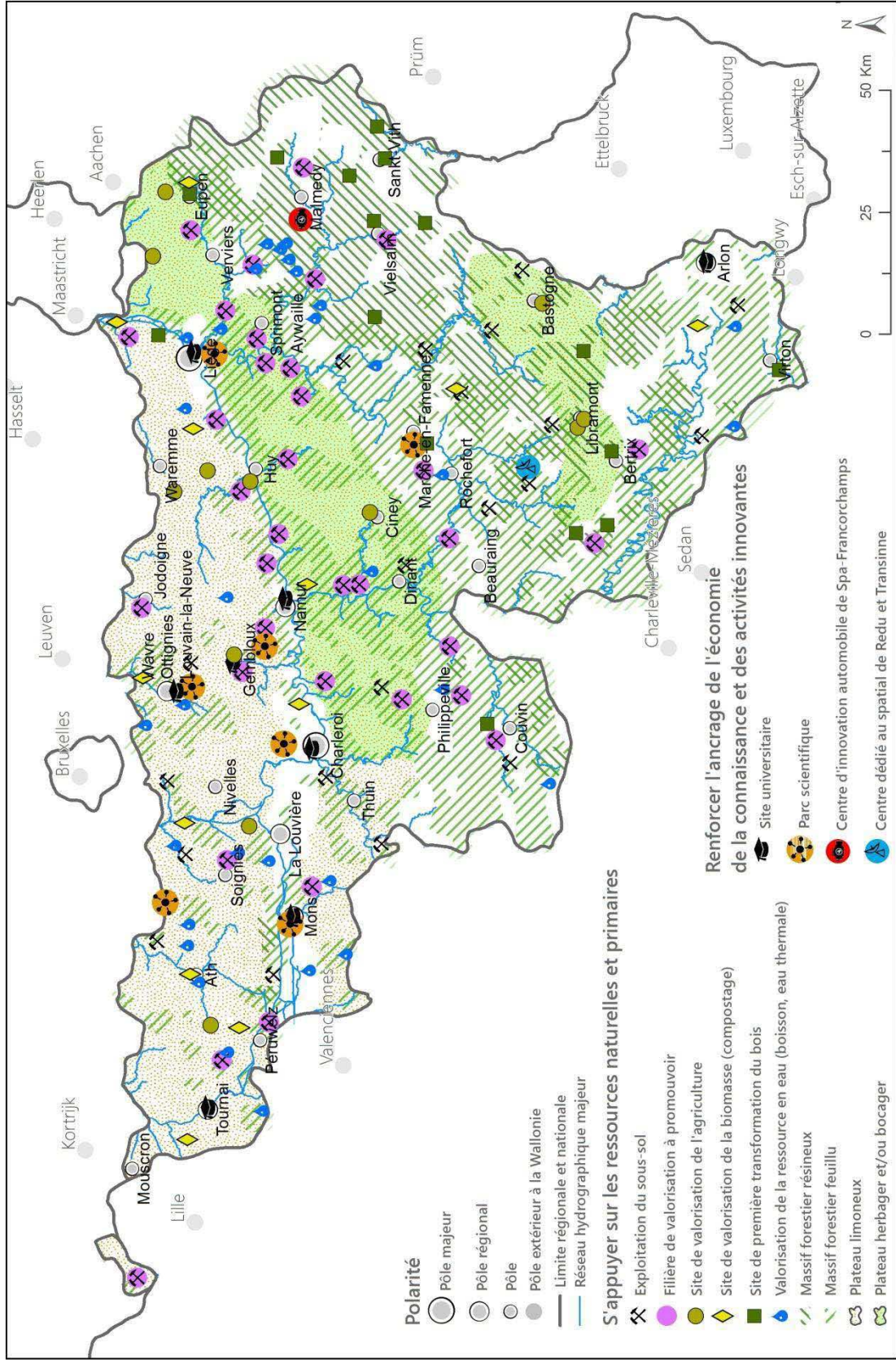
- **De verankering van de kennis economie en de innoverende activiteiten in het gebied versterken.**
Terreinen en gebouwen ter beschikking stellen van de kennis economie in de buurt van universiteiten.
Een zekere beschikbaarheid aan gronden handhaven in en aan de rand van de wetenschapsparken, het innovatiecentrum voor de automobielsector van Spa-Francorchamps en het aan de ruimte gewijde centrum van Redu en Transinne.
- **Transformeren op het grondgebied**
De opwaardering van natuurlijke en primaire hulpbronnen op het grondgebied integreren in het ontwerp en de herziening van het gewestplan, de meergemeentelijke en gemeentelijke ontwikkelingsplannen, de gewestelijke leidraad voor stedenbouw en de gemeentelijke leidraden voor stedenbouw.
De benodigde infrastructuur voor het vervoer van fluïda en energie ontwikkelen in de buurt van de hulpbronnen van het grondgebied.
- **De economische en inclusieve buurtdynamiek ondersteunen**
De structuren toerusten voor de begeleiding van de creatie van collectieve voorzieningen bestemd voor de bestaande of beginnende klanten, producenten en bedrijven ter bevordering van de interacties en uitwisselingen.
De ontwikkeling van korte landbouwcircuits ondersteunen op het netwerk van de 'Halls relais agricoles'²² en 'Diversiferm'.
Op bedrijventerreinen eco-efficiënte voorzieningen van hoge kwaliteit installeren
- **Initiatieven op het vlak van de kringloopeconomie ondersteunen**
In het ontwerp van de bedrijventerreinen voorzieningen integreren die tot doel hebben om het energie- en afvalbeheer te bundelen
De nieuwe activiteiten uitvoeren in overeenstemming met de synergieën en samenwerkingsverbanden die tussen deze activiteiten tot stand kunnen worden gebracht
In de rand van de polen voedselproductiegebieden identificeren die op de lokale markt gericht zijn.

²¹ Zie woordenlijst.

²² Zie woordenlijst.

Opvolgingsmaatregelen

- **De verankering van de kenniseconomie en de innoverende activiteiten in het gebied versterken**
Aantal partnerschappen tussen universiteiten en ondernemingen per technologiecluster
Percentage innoverende bedrijven
- **Transformeren op het grondgebied**
Aantal uitgereikte vergunningen voor activiteiten op het gebied van de verwerking van de hulpbronnen van het grondgebied
- **De economische en inclusieve buurdynamiek ondersteunen**
Enquêtes bij de consumenten (aankoop van Waalse producten, enz.).
Evolutie van het aantal landbouwers dat de eigen productie valoriseert op Waals grondgebied.
Marktaandeel van de directe verkopen in het totaal van de verkopen.
Aandeel van de Waalse economie dat is gewijd aan de korte ketens en de buurtconomie
- **Initiatieven op het vlak van de kringlooeconomie ondersteunen**
Hoeveelheden geproduceerd afval en aandeel gerecycleerd afval.
De door de bouwsector geproduceerde hoeveelheden afval en de ecologische voetafdruk van nieuwe gebouwen
Kaart van de bedrijven die actief zijn op het vlak van het redden van oude materialen, recuperatie, recyclage en de verwerking van afval tot hulpbronnen.

AM.3 - Anticiperen op de economische behoeften met het oog op een duurzame ontwikkeling en een spaarzaam bodembeheer

Vaststellingen

De Waalse economie is aan het veranderen en specialiseren. Ze wordt gekenmerkt door een voortdurende de-industrialisatie en maakt geleidelijk plaats voor organisatievormen die gebaseerd zijn op een meer technologie-intensieve industrie en geavanceerde diensten (diensten aan bedrijven, banken, verzekeringen, enz.) die verenigbaar zijn met de stedelijke omgeving.

In de regio's met een industriële traditie ontwikkelt de tertiaire sector zich geleidelijk en evolueert in de richting van een ontwikkeling van het "hightech" type. De technologische ontwikkelingen (automatisering, robotisering, digitale revolutie, enz.) stellen de Waalse economie voor nieuwe uitdagingen. Dit leidt tot veranderingen op het vlak van de profielen van de werknemers.

Het profiel en het gedrag van de Waalse ondernemingen evolueren. Sommige zko's en kmo's geven er de voorkeur aan het bestaande vastgoedaanbod te hergebruiken om hun activiteiten daar verder te ontwikkelen. We zijn ook getuige van een delokalisering van de activiteit, die braakliggende terreinen kan doen ontstaan die de aantrekkelijkheid van het gebied geenszins ten goede komen.

Wat de beschikbaarheid van gronden voor economische doeleinden betreft, kampen sommige subregio's nog steeds met een tekort op korte termijn dat de economische ontwikkeling van Wallonië zou kunnen schaden.

Bovendien moet Wallonië over een aanbod van grote terreinen beschikken (aaneengesloten gebieden van meerdere hectaren) om omvangrijke ontwikkelingsprojecten tot stand te kunnen brengen.

In de sector van de detailhandel is het commercieel vastgoedaanbod verzadigd, maar ook ontoereikend, met name in het centrum van de stad, om aan de verwachtingen van de sector te voldoen, onder meer wat de grootte van de vertrekken betreft.

In de sector van het toerisme en de vrijetijdsbesteding heeft Wallonië een concentratie van activiteiten en bezienswaardigheden. De synergieën tussen de spelers zouden kunnen worden versterkt om een vollediger aanbod te kunnen aanbieden en de feedback te kunnen delen.

De strijd tegen de opwarming van de aarde, het anticiperen op de gevolgen van de klimaatverandering en de essentiële energietransitie vereisen dat de verschillende sectoren van de economie energie-efficiënter worden.

Uitdagingen

Om de concurrentiekracht van Wallonië te versterken, is het noodzakelijk om te anticiperen op en steun te verlenen aan de verwelkoming van bedrijven en activiteiten op strategische locaties en in een logica van optimaal (rationeel en economisch) ruimtegebruik.

Uitvoeringsprincipes en een territoriale structuur²³

- **Anticiperen op de behoeften aan ruimten voor economische activiteiten**

Wallonië plant zijn economische ontwikkeling en biedt een gediversifieerd aanbod aan economische gronden en gebouwen aan om adequaat in te spelen op de vraag van bedrijven. De territoriale structuur versterkt de ontwikkeling van gespecialiseerde gebieden die gewijd zijn aan groeisectoren, zoals die welke onder een van de zes competitiviteitspolen van Wallonië ressorteren, en identificeert strategische plaatsen die het mogelijk zullen maken om tegemoet te komen aan de economische behoeften.

Op regionaal niveau maken de vijfendertig polen, bepaald door de territoriale structuur, het mogelijk om het grondgebied met elkaar te verbinden en de socio-economische ontwikkeling van Wallonië te stimuleren. Deze polen, die uitstralen of de werkgelegenheid concentreren, moeten hun aantrekkelijkheid versterken en hun economisch aanbod vergroten. Hetzelfde geldt voor de gewestelijke bedrijventerreinen en de economische pool van Francorchamps, die moeten worden beschouwd als polen die dragers zijn van directe en indirecte economische activiteiten.

De aansluitpunten op de spoor- en waterwegennetten en de vloeistof- en energietransportnetten worden als strategisch gezien om aan de economische behoeften tegemoet te komen vanuit een perspectief van duurzame ontwikkeling.

De industriële activiteit moet opnieuw een plaats innemen op het grondgebied en gebruikmaken van zowel het menselijk kapitaal (geschoolde arbeidskrachten en opleiding op topniveau) als van de bestaande verkeersinfrastructuur, in het bijzonder de spoor- en waterwegen en de hiermee verbonden steunpunten voor het goederenvervoer. De sites die bevorderlijk zijn voor de ontwikkeling van de industriële activiteit, worden op gewestelijk niveau erkend.

De aansluiting op de spoogoederencorridors op Europees niveau is onontbeerlijk. De havenzones van Luik, Namen, Doornik en Komen en de logistieke platformen die we er aantreffen, worden in die optiek ook uitgebouwd. De gebieden die bevorderlijk zijn voor de ontwikkeling van het lokale goederenvervoer per spoor, moeten het mogelijk maken om de bedrijven te bedienen teneinde de goederenstromen te massificeren en ze vervolgens om te slaan naar de spoogoederencorridors op Europees niveau.

Op regionaal niveau dient een voorraad met terreinen te worden aangelegd:

- bestemd voor economische activiteiten in de grootstedelijke gebieden, die kunnen worden gemobiliseerd in of aan de rand van de hoofdpolen (Charleroi en Luik) en de regionale polen (Aarlen, Bergen, La Louvière, Namen, Doornik en Waver-Ottignies-Louvain-la-Neuve), de toegangspoorten van Wallonië, de universitaire sites en de wetenschapsparken;
- bestemd voor kleine en middelgrote ondernemingen die gemobiliseerd kunnen worden op het gehele grondgebied, indien de noodzaak daarvan wordt aangetoond, op voorwaarde dat de inrichtingsprojecten worden gedeeld en tegemoetkomen aan de behoeften die zijn vastgesteld op het niveau van het grondgebied van meerdere gemeenten;
- die een "grote omvang" hebben en over het hele grondgebied gemobiliseerd kunnen worden;
- die "nat" zijn, die bestemd zijn voor bedrijven die gebruikmaken van de waterwegen en die gemobiliseerd kunnen worden in de buurt van de steunpunten van het goederenvervoer en de havenzones;
- die bedoeld zijn voor luchthavenactiviteiten en die gemobiliseerd kunnen worden in de buurt van de luchthavens van Charleroi en Luik;
- die bestemd zijn voor bedrijven die gebruikmaken van het spoor en die gemobiliseerd kunnen worden in de buurt van spoorwegknooppunten en steunpunten van het goederenvervoer en in gebieden die bevorderlijk zijn voor de ontwikkeling van het lokale goederenvervoer per spoor;
- bestemd voor primaire en secundaire verwerkingsactiviteiten die gevestigd zijn in de nabijheid van de hulpbron die zij exploiteren (landbouwgrond, bossen, afzettingen, grondwater, biomassa).

²³ Zie bijlage 3

In de polen en de stedelijke en landelijke centrumfuncties zijn collectieve voorzieningen gerealiseerd die aangepast zijn aan de nieuwe vormen van werkorganisatie (gedeelde kantoren, gedeelde plaatsen voor telewerk, enz.). De integratie van de economische activiteiten in de centrumfuncties moet aansluiten bij de andere activiteiten die in de woonwijk aanvaard worden.

- **Tegemoetkomen aan de behoeften van de bedrijven met het oog op duurzame ontwikkeling en spaarzaam bodembeheer**

Er moeten polen en plaatsen worden ontwikkeld die toegankelijk zijn of kunnen zijn voor het openbaar en/of gedeeld vervoer en/of actieve vervoerswijzen om er economische activiteiten onder te brengen die geen verband houden met een territoriale hulpbron. De aantrekkelijkheid van de gebieden in de buurt van opleidings-, onderzoeks- en ontwikkelingsplaatsen, de hulpbronnen van het grondgebied en de verwerkingsketens moet ook worden versterkt.

Om de mobiliteit in goede banen te leiden, wordt de inplanting van de activiteiten van de tertiaire sector uitgedacht in functie van hun toegankelijkheid met andere vervoerswijzen dan de wagen en wordt de bereikbaarheid van winkels in de centrumfuncties bevorderd.

De overeenstemming tussen het mobiliteitsprofiel van een activiteit en het toegankelijkheidsprofiel van de plaats wordt in aanmerking genomen om de relevantie van de locatie ervan te beoordelen.

De overheid ziet toe op de optimalisering van:

- de bezetting van de voor economische activiteiten bestemde ruimten, de valorisatie van de territoriale hulpbronnen (met name de braakliggende terreinen) en het hergebruik van bestaande, leegstaande gebouwen en dat in het bijzonder op de bedrijventerreinen;
- de lokalisering van de economische activiteiten in functie van hun warmtebehoefte of hun vermogen om warmte te produceren;
- de lokalisering van de economische activiteiten in functie van de waterhulpbron en het vermogen van de bestaande waterwinningpunten om voor extra debiet te zorgen.

Op infraregionaal niveau ziet de overheid erop toe dat inwoners en bedrijven toegang hebben tot lokale primaire en hoogwaardige hulpbronnen (landbouwgrond, bossen, afzettingen, grondwater).

Beheers- en programmeringsmaatregelen

- **Anticiperen op de behoeften aan ruimten voor economische activiteiten**

Elk jaar economische terreinen met een netto-oppervlakte van 200 hectare, die in de eerste plaats zijn uitgerust voor de heraanleg van braakliggende terreinen en het opnieuw mobiliseren van verlaten ruimten en de afbraak/heropbouw van bestaande gebouwen, ter beschikking stellen van bedrijven.

Doorlopend een netto-oppervlakte van 400 tot 600 hectare in heel Wallonië voorbehouden om onder meer de grote ondernemingen onder te brengen.

- **Tegemoetkomen aan de behoeften van de bedrijven met het oog op duurzame ontwikkeling en spaarzaam bodembeheer**

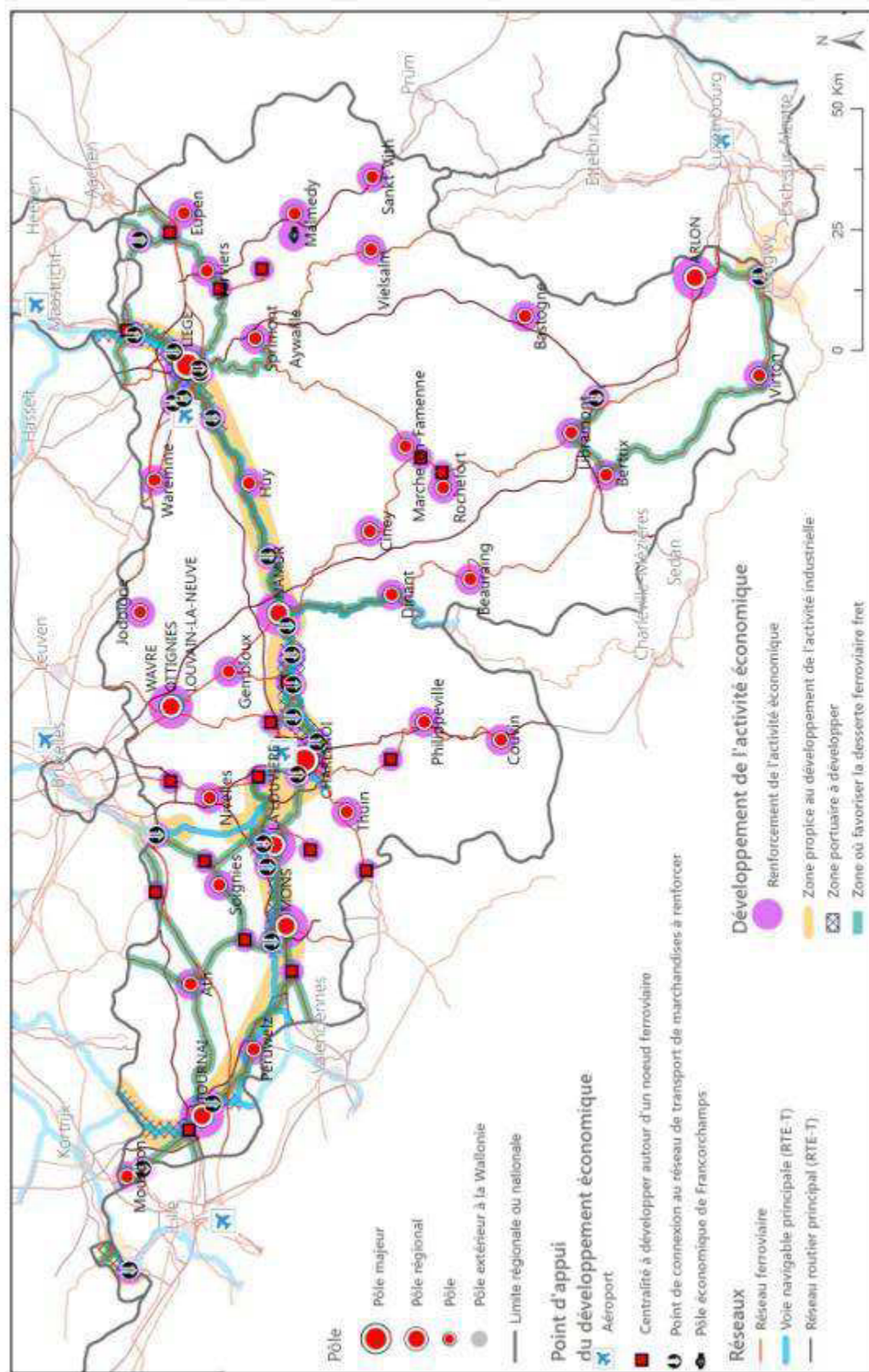
30% nieuwe bedrijventerreinen ontwikkelen tegen 2030 op reeds kunstmatig aangelegde terreinen, met name door de sanering van braakliggende terreinen, en 100% tegen 2050 in gebieden die reeds opgenomen zijn in de planologische instrumenten.

Streven naar een verhoging van de bezettingsgraad van de voor de economische activiteit bestemde ruimten met een bezettingscoëfficiënt tussen 50 en 70%, met uitzondering van de niet-valoreerbare ruimten, zoals de isolatieperimeters en -voorzieningen alsook de milieucompensatiegebieden²⁴.

²⁴ Zie woordenlijst.

Opvolgingsmaatregelen

- **Anticiperen op de behoeften aan ruimten voor economische activiteiten**
Aantal hectaren economische bedrijventerreinen dat jaarlijks ter beschikking van de ondernemingen wordt gesteld.
- **Tegemoetkomen aan de behoeften van de bedrijven met het oog op duurzame ontwikkeling en spaarzaam bodembeheer**
Indicator voor de toegankelijkheid van bedrijventerreinen en het percentage werknemers dat met het openbaar vervoer of met actieve vervoersmiddelen naar de werkplaats komt

AM.4 - Wallonië integreren in de digitale transitie

Vaststellingen

Het beschikken over netwerken voor het uitwisselen van grote hoeveelheden digitale gegevens en het verzenden van grote bestanden is een steeds grotere noodzaak geworden voor een groeiend aantal bedrijven. Hetzelfde geldt voor huishoudens om toegang te krijgen tot verschillende diensten waarvan de fysieke toegang buiten het internet steeds beperkter wordt.

Wallonië heeft te lijden onder de vertraging van de digitale uitrusting van zijn grondgebied, vooral buiten de dichtstbevolkte gebieden. Zowel voor de glasvezel- als voor de breedbanddekking blijven er 'witte gebieden' ('zones blanches') bestaan.

Bovendien is de digitale technologie ook uitgegroeid tot een echte activiteitensector die veel banen kan scheppen. In dat opzicht kampt Wallonië met een gebrekkige werkgelegenheidsontwikkeling in dit domein.

Wallonië beschikt echter over een opleidings- en onderzoekspotentieel om innovatieve activiteiten in verband met deze sector te ontwikkelen. Dankzij zijn centrale positie in Noordwest-Europa beschikt het ook over de nodige troeven om de diensten aan te trekken die nodig zijn voor de ontwikkeling ervan.

De territoriale gevolgen van de digitale veranderingen zijn de beheersing en het beheer van gebieden via de "Smart Region", slimme netwerken (Smart grids), slimme meters (Smart metering), slimme mobiliteit (Smart mobility), enz.

Uitdagingen

De ontwikkeling van de digitale economie draagt bij tot de versterking van het concurrentievermogen van bedrijven en de aantrekkelijkheid van de gebieden. Voor de bewoners en de bedrijven is het ook een krachtige hefboom om toegang te krijgen tot de activiteiten van de toekomst. Door ervoor te zorgen dat iedereen toegang krijgt tot zeer snelle communicatienetwerken, sluit Wallonië zich aan bij de doelstellingen van de digitale strategie voor Europa.

De digitale dekking van het Waalse grondgebied moet daarom worden uitgebreid en verbeterd om te voldoen aan de doelstellingen van de Europese Digitale Agenda en de strategie 'Digital Wallonia'.

Uitvoeringsprincipes

- **De digitale dekking van het grondgebied garanderen**

Om de territoriale verschillen te verkleinen, worden nieuwe ontwikkelingen op het gebied van digitale technologie ontwikkeld, zowel in stedelijke als in plattelandgebieden, met inachtneming van de gsm-antenne-emissionormen die door de Wereldgezondheidsorganisatie en de Europese Unie zijn vastgesteld om de gezondheid van bewoners en gebruikers te waarborgen.

Wallonië is bezig met de invoering van breedband met zeer hoge snelheid om de toegang tot de digitale wereld voor iedereen te garanderen en het concurrentievermogen van de bedrijven te versterken.

De totstandbrenging van nieuwe woongebieden of bedrijventerreinen hangt af van de aanwezigheid van een ultrasnelle breedbandverbinding of de mogelijkheid om deze leemte op te vullen.

- **Het grondgebied beheren**

De stedelijke en landelijke centrumfuncties brengen "Smart²⁵" initiatieven tot stand die zijn aangepast aan het potentieel van hun grondgebied en de uitdagingen waarmee ze worden geconfronteerd.

Met het oog op de samenhang is de ontwikkeling van verbonden en intelligente gebieden gebaseerd op de "Smart Region"-strategie van Digital Wallonia.

- **Het concurrentievermogen van de bedrijven versterken door middel van innovatie**

Wallonië beslist om de wereldwijde digitale spelers op zijn grondgebied te verwelkomen en de zichtbaarheid van deze sector op internationaal niveau te versterken.

Daartoe wordt tegemoetgekomen aan de behoeften van de bedrijven die op dit gebied actief zijn (datacenters, enz.).

De polen en de stedelijke en landelijke centrumfuncties worden uitgerust met collectieve voorzieningen die aangepast zijn aan de nieuwe technologieën en nieuwe vormen van arbeidsorganisatie (e-gezondheidszorg, co-workingstructuren, enz.) bevorderen om de woon-werkverplaatsingen te verminderen. Ook het dienstenaanbod is er geconcentreerd.

Beheers- en programmeringsmaatregelen

Ultrasnelle infrastructuur en nieuwe competenties in de digitale sector installeren.

De nodige voorwaarden creëren voor de komst van de 5G-netwerken in Wallonië op korte termijn en van geavanceerde technologische ontwikkelingen op middellange/lange termijn. Informatie- en communicatietechnologieën (TIER-1-onderzoeksinfrastructuur) ontwikkelen.

Bedrijven, universitaire sites, wetenschapsparken en erkende onderzoekscentra voorzien van digitale verbidingsnetwerken.

Een Waalse samenwerkingsinfrastructuur opzetten voor de verwerking van gegevens van de SENTINEL-satellieten van het COPERNICUS-netwerk.

De telegeneeskunde en de onderlinge verbinding van gezondheidsinfrastructuur op hetzelfde grondgebied ontwikkelen.

De witte gebieden op het vlak van telecommunicatie opvullen.

Anticiperen op de behoefte aan digitale opslagfaciliteiten.

De intelligente transportsystemen (ITS) veralgemenen op de communicatienetwerken die door de territoriale structuur van Wallonië worden geïdentificeerd.

²⁵ Zie woordenlijst.

Voor iedereen toegankelijke Wifi plaatsen in de stations en aan de modale uitwisselingsplatformen. Onderwijs en opleiding aanpassen om nieuwe vaardigheden voor de digitale economie te ontwikkelen.

Opvolgingsmaatregelen

- **De digitale dekking van het grondgebied garanderen**
Percentage van het grondgebied dat door een ultrasnelle breedbandverbinding wordt gedekt.
Percentage van huishoudens en bedrijven die toegang hebben tot een ultrasnelle verbinding.
Het bbp, het aantal banen en het aantal ondernemingen in de digitale sector.
- **Het grondgebied beheren**
Evolutie van het aantal in de 'Smart Region' geregistreerde projecten.
- **Het concurrentievermogen van de bedrijven versterken door middel van innovatie**
Evolutie van het aantal co-workingruimten.

AM.5 - Ervoor zorgen dat iedereen toegang heeft tot energie in het kader van de energietransitie

Vaststellingen

Energie is een basisbehoefte voor bewoners en bedrijven. De beheersing van de energievoorziening en de energieprijzen lijkt van essentieel belang te zijn voor de concurrentiekracht van de Waalse economie.

Energie is nog steeds niet betaalbaar voor alle huishoudens of voor economische sectoren met een hoog verbruik.

De uitdagingen op het gebied van energie en klimaat maken van energie een hulpbron die rationeel kan worden gebruikt.

Voor de productie van hernieuwbare energie zijn zeer specifieke locaties nodig. Fotovoltaïsche energie neemt over het algemeen weinig ruimte in beslag en heeft relatief weinig negatieve effecten op het milieu. De ontwikkeling van windmolenparken hangt af van de acceptatie ervan door de omwonenden. Hoewel de wetgeving er de voorkeur aan geeft om ze in de buurt van de belangrijkste verkeersnetwerken en economische activiteitszones te installeren, worden ze toch nog steeds slecht geaccepteerd wanneer ze zich in de buurt van woonwijken bevinden.

Diepe geothermie vormt een belangrijk potentieel voor hernieuwbare energie, vooral in het centrum van Henegouwen en het noorden van de provincie Luik.

De opwekking van waterkracht is al vele jaren relatief stabiel. Het aandeel ervan in de productie van groene stroom is sinds 2000 van 56 naar 10% gedaald als gevolg van de ontwikkeling van nieuwe productiemethoden (voornamelijk windenergie en fotovoltaïsche energie).

De energieproductie in Wallonië voldoet niet aan de vraag. Wallonië is voor zijn energiebevoorrading zelfs steeds afhankelijker van externe leveranciers buiten zijn grondgebied, terwijl de duurzaamheid van de hulpbronnen, vooral van fossiele brandstoffen, steeds onzekerder wordt.

Toch worden er voor Wallonië verschillende perspectieven naar voor geschoven op het vlak van energietransitie:

- het einde van de productie van kernenergie in 2025;
- de vermenigvuldiging van de gedecentraliseerde productie-eenheden;
- de ontwikkeling van een nieuwe grensoverschrijdende hoogspanningslijn tussen België en Duitsland (Alegrolijn tussen Visé en Raeren), met het oog op de export van de productieoverschotten die worden gegenereerd door de pieken van de hernieuwbare energieactiviteiten;
- de ontwikkeling van een interconnectie van hoogspanningsnetten tussen Wallonië en het Grootherzogdom Luxemburg;
- de opkomst van batterijen en het gebruik van andere fysieke of chemische opslagmiddelen die, via *Smart grids* en *Smart meters* bijdragen tot de aanpassing van systemen voor de productie en het transport van elektriciteit.

De Borinage wordt niet rechtstreeks bediend door het elektriciteitstransmissienet met zeer hoge spanning.

Waalse gebouwen, waaronder openbare gebouwen, zijn bijzonder oud en verbruiken gemiddeld nog steeds veel energie ondanks een verbetering van de energieprestaties van nieuwe woningen sinds 2012. De spreiding van de woningen op het grondgebied, gekoppeld aan de periurbanisatie, vereist een versterking van de uitrusting en leidt bijgevolg tot een stijging van de

distributiekosten en de kosten van diensten. Interventies op bestaande gebouwen en de evolutie van de locatie en het ontwerp van nieuwe gebouwen zijn belangrijke uitdagingen in het kader van de rol van Wallonië binnen de energietransitie en de strijd tegen de opwarming van de aarde.

De vervoersector is ook grotendeels afhankelijk van niet-hernieuwbare energie. Het energieverbruik neemt voortdurend toe naarmate de mobiliteit en de afstanden tussen de verschillende activiteiten toenemen.

Zowel de bouwsector als de transportsector dragen bij tot de slechte prestaties van Wallonië in de strijd tegen de opwarming van de aarde.

Uitdagingen

De Waalse energie-uitdagingen hebben betrekking op de woningsector (periurbanisatie die een versterking van de uitrusting vereist en dus een stijging van de distributiekosten met zich meebrengt), de economische sector, de toegang tot energie en de goede distributie ervan, de ontwikkeling van hernieuwbare energie in de gebieden met het grootste potentieel, de energieafhankelijkheid ten opzichte van aangrenzende regio's voor een deel van de productie en de gebieden die voor de elektriciteitsproductie moeten worden voorbehouden.

De beheersing van de energiebevoorradings- en de energieprijzen zijn twee uitdagingen waaraan Wallonië de komende decennia het hoofd zal moeten bieden.

Om ervoor te zorgen dat iedereen tegen een betaalbare prijs toegang heeft tot betrouwbare en duurzame energiediensten, moeten de productie, het verbruik en de opslag van energie worden beheerd. De integratie van Wallonië in de energietransitie speelt in op de grote uitdaging om te anticiperen op de gevolgen van de klimaatverandering, de opwarming van de aarde te bestrijden en de biodiversiteit en de gezondheid te beschermen.

Uitvoeringsprincipes en een territoriale structuur

Wallonië plant zijn energietransitie²⁶. Het scheidt gunstige voorwaarden voor zijn energieonafhankelijkheid (verdeling van de energiemix, capaciteit van de productiemethodes, termijnen, koolstofvrij maken van de productie, ...) op basis van het Belgisch interfederaal energiepact.

- **Het energieverbruik verminderen**
De voornaamste rol van ruimtelijke ordening is het inrichten van het grondgebied om het energieverbruik te beperken en te verminderen. In die zin wordt een mix van activiteiten in de centrumfuncties aangemoedigd en de verstedelijking afgeremd buiten van het grondgebied. Wat het vastgoedbestand betreft, worden de bestaande gebouwen gerenoveerd en geïsoleerd, terwijl nieuwe gebouwen op een energie-efficiënte manier worden ontworpen (lage-energiewoningen/passiefwoningen, isolatie). Daartoe wordt een grotere compactheid van de gebouwen bepleit.
- **De energiebevoorrading beheersen**
Via de planning van zijn grondgebied schetst Wallonië de vooruitzichten voor de toegang tot energie. De decentralisatie en de verspreiding van productievectoren over het hele grondgebied in combinatie met de grotere flexibiliteit die netwerken moeten hebben om aan de vraag te kunnen tegemoetkomen, vereisen dat bijzondere aandacht wordt besteed aan de interconnectie van nationale netwerken en ²⁷de versterking van de lusverbindingen²⁸ daarin.
Er moet worden geanticipeerd op de aanpassing van het netwerk en er moeten voldoende ruimten worden voorbehouden voor de interconnecties en de versterking ervan. In het kader van de energietransitie en de vrijmaking van de markten moeten zij worden gekoppeld aan netwerken in buurlanden en -regio's. Op het niveau van de elektriciteit moet het net het ook mogelijk maken om het steeds groter wordende deel van de gedecentraliseerde productie te integreren.
Op infrageometrisch niveau ('Nieuwe wijken', bedrijventerreinen, enz.) wordt de ontwikkeling van alternatieve netwerken (intelligente thermische micronetwerken, enz.) aangemoedigd. Op regionaal niveau wordt voorzien in de lusvorming en de versterking van het elektriciteitsnet op zeer hoge spanning (> 150 kV).

De territoriale structuur van Wallonië identificeert:

Het **elektriciteitsmissienet** dat bestaat uit lijnen met een spanning van meer dan 150 kilovolt en grote projecten die de versterking en de lusvorming van het zeerhogespanningsnet beogen:

- de versterking van de oostelijke lus (Maaseik, Hoei, Courcelles, Kruibeke);
- de versterking van de verbinding tussen Gouy en Ville-sur-Haine;
- een nieuwe corridor Avelgem - Centrum om de middenlus te voltooiën (Zomergem, Kruibeke, Courcelles, Avelgem) (indicatieve route op de kaart);
- de verbinding tussen België en Duitsland (ALEGrO).

²⁶ Zie woordenlijst.

²⁷ Zie woordenlijst.

²⁸ Zie woordenlijst.

Het **aardgastransmissienet** dat bestaat uit:

- interconnecties met buitenlandse aardgastransmissienetten die in het buitenland gelegen gasproductiebronnen verbinden met pijpleidingnetten die hetzij distributienetten, hetzij elektriciteitscentrales, hetzij industriële verbruikers van aardgas voorzien;
- pijpleidingen die hoofdzakelijk bestemd zijn voor het transport van aardgas zonder levering op het grondgebied van het gewest;
- verbindingen tussen deze infrastructuren.

Het **gastransmissiesysteem, met uitzondering van aardgas**, dat bestaat uit de door de vzw Fetrapl (Federatie van Transporteurs door middel van Pipeline) aangewezen pijpleidingen en wordt gebruikt voor het transport van producten voor industrieel gebruik.

- **De opslagcapaciteit verhogen**

Om de productie aan het verbruik aan te passen en de variabele productie uit vectoren voor de productie van hernieuwbare energie te integreren, worden de gebieden en de gemeenten aangemoedigd bij de stappen die worden ondernomen om energieonafhankelijk te worden. Er wordt bijzondere nadruk gelegd op de capaciteit om energie te produceren en op te slaan.

- **Het aandeel van de hernieuwbare energie in de productiemix verhogen**

Wallonië maakt gebruik van de hulpbronnen van het grondgebied om het aandeel van hernieuwbare energie in de energieproductie te verhogen en steunt op het initiatief van alle actoren (burgers, privé- en overheidssector). Het hele grondgebied wordt opgeroepen om bij te dragen tot de productie van de hernieuwbare en duurzame energiemix. De ruimte die wordt ingenomen door de verkeersinfrastructuren wordt gevaloriseerd door de installatie van apparatuur voor de productie van hernieuwbare energie.

Beheers- en programmeringsmaatregelen

Actief bijdragen tot de verwezenlijking van de kwantitatieve doelstellingen van het Belgisch Interfederaal Energiepact (BIEP):

Interfederale doelstellingen inzake de veiligstelling van de energiebevoorrading

De industriële opslagcapaciteit bedraagt tegen 2030 ongeveer 2 GW.

De industriële en residentiële opslag, de lokale opslagmogelijkheden en de elektrische voertuigen in opslagmodus bereiken in 2030 een totale opslagcapaciteit van ongeveer 3,5 GW. De middelen om de belasting in de industriële sector, de woningbouw en de tertiaire sector te beperken, maken het mogelijk om in 2030 een totaal vermogen van ongeveer 2 GW te bereiken.

Het dagelijkse ladingsverplaatsingsvolume bedraagt in totaal bijna 1,5 GWh.

Interfederale doelstellingen inzake de energieprestaties van het vastgoedbestand

Voor de woningbouw: in 2050 een maximale EPC-factor van gemiddeld 100 kWh/m² jaar voor het totale woningbestand bereiken.

De collectieve sociale woningen dienen dit niveau tegen 2040 te bereiken.

Voor de tertiaire sector: tegen 2050 overschakelen op een energieneutraal tertiair gebouwenbestand.

De overheidsgebouwen moeten in 2040 energieneutraal zijn.

Interfederale doelstellingen inzake de overschakeling op minder koolstofhoudende bronnen

In 2050 verwarmen we onze gebouwen niet meer met fossiele brandstoffen.

Interfederale doelstellingen inzake de aanpassing van de infrastructuur

Uiterlijk in 2035 worden nieuwe woonwijken niet meer op gas aangesloten, behalve wanneer het netdeel van hernieuwbaar gas wordt voorzien.

De versterking en de lusvorming van het zeerhogespanningsnet realiseren:

- de versterking van de oostelijke lus (Maaseik, Hoei, Courcelles, Kruikeke);
- de versterking van de verbinding tussen Gouy en Ville-sur-Haine;
- een nieuwe corridor Avelgem - Centrum om de middenlus te voltooiën (Zomergem, Kruikeke, Courcelles, Avelgem);
- de verbinding tussen België en Duitsland (ALEGRo);
- de modernisering van de transformatiestations van het zeerhogespanningsnet (met name het transformatiestation van Aubange).

Investeren in de renovatie van bestaande gebouwen in zowel de overheids- als de privésector en in het bijzonder in de isolatie van woningen.

De controles en de stimulansen ter verbetering van de energieprestaties van gebouwen uitbreiden (energieaudits voor particulieren bij de aankoop/verkoop van gebouwen, verplichting om grote bedrijven om de vier jaar te controleren) en het onderzoek naar de efficiëntie (kosten-batenverhouding) van warmtekrachtkoppelinginstallaties.

Investeren in de ontwikkeling van slimme netwerken en de installatie van slimme meters.

De gastransmissie- en -distributienetwerken op industriële bedrijventerreinen uitbreiden.

Het netwerk voor chemische opslag van hernieuwbare elektriciteit via 'power-to-hydrogen' of 'power-to-gaz' verder ontwikkelen.

Een referentiekader uitwerken om te kiezen tussen renovatie of afbraak/heropbouw van een gebouw onroerend goed.

De projecten van het plan 'Pax Eolienica' uitvoeren.

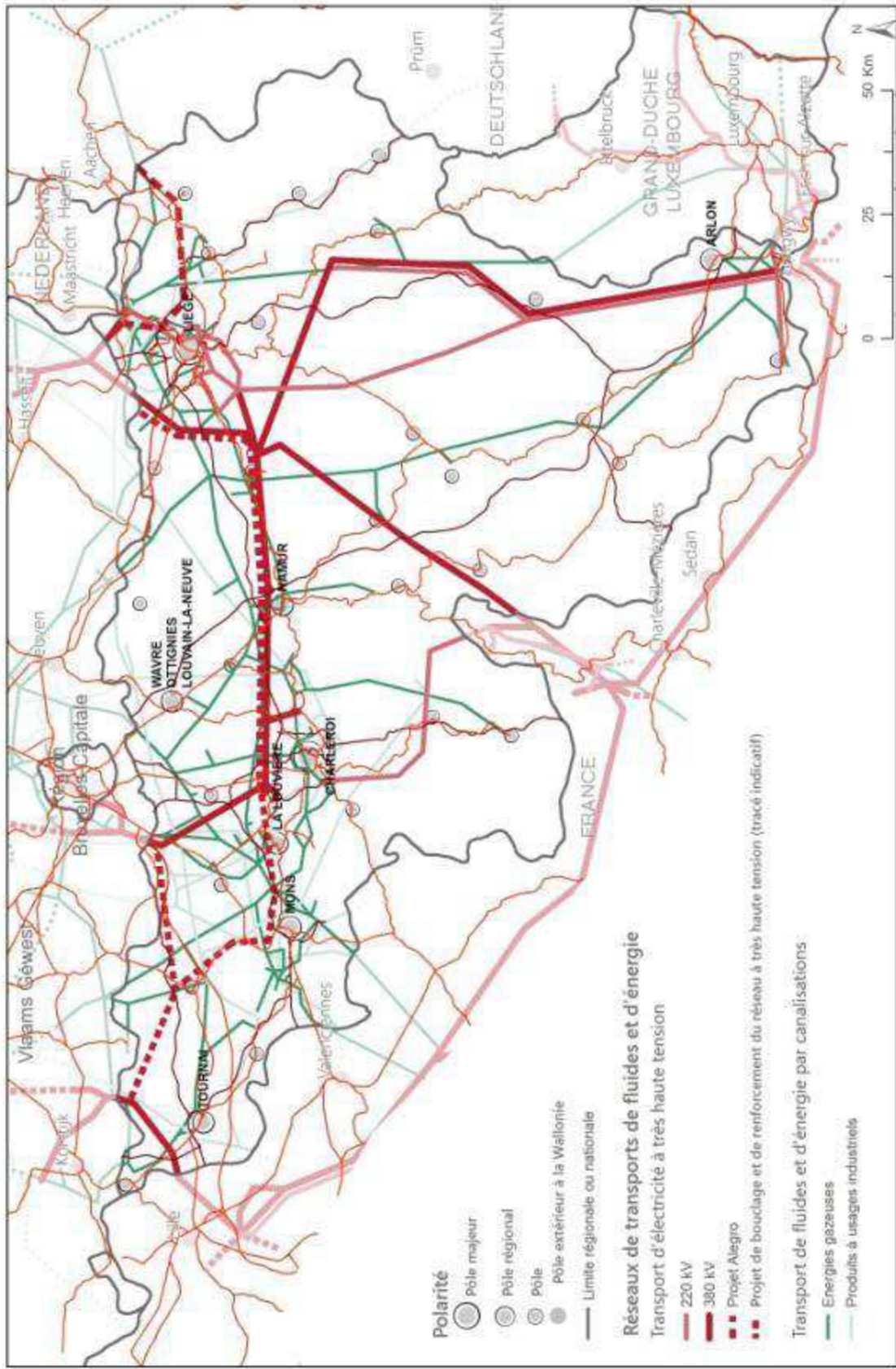
inwerken op de prioritaire doelstellingen van de Waalse langetermijnstrategie voor energierenovatie voor gebouwen²⁹.

De actieplannen op het vlak van duurzame energie en klimaat coördineren.

Opvolgingsmaatregelen

- **Het energieverbruik verminderen**
Evolutie van het energieverbruik van huishoudens en bedrijven.
Gemiddelde energieprestatie (op basis van EPB-certificaten en vergunningaanvragen).
- **De hernieuwbare energiebronnen ontwikkelen en de energiemix diversifiëren**
Aandeel van de hernieuwbare energie in het energieverbruik.

²⁹ Waalse renovatiestrategie 2017: tegen 2050 voor alle woningen gemiddeld een EPB-label A behalen

AM5 - RÉSEAU DE TRANSPORTS DE FLUIDES ET D'ÉNERGIE
SCHEMA DE DÉVELOPPEMENT DU TERRITOIRE

Bedienen en in evenwicht brengen

Wallonië en haar voorzieningen moeten zo efficiënt mogelijk aan de behoeften voldoen en aan de aspiraties van alle belanghebbenden tegemoetkomen, vandaar de noodzaak om te ontsluiten en een evenwicht te vinden.

Deze ambitie impliceert een coherente territoriale benadering om de toegang tot de diensten en voorzieningen voor iedereen te waarborgen, rekening houdend met de sociodemografische ontwikkelingen, door te steunen op de duurzame vervoerswijzen en de specifieke kenmerken, maar er ook op toe te zien dat de territoriale verschillen afnemen.

Doelstellingen

- BE.1 - Ervoor zorgen dat iedereen toegang heeft tot diensten, buurtwinkels en voorzieningen in een coherente territoriale benadering
- BE.2 - Gunstige voorwaarden scheppen voor de diversiteit van activiteiten en de sociale betrokkenheid bij projecten
- BE.3 - Kwalitatief hoogstaande, gebruiksvriendelijke en veilige openbare ruimten ontwikkelen
- BE.4 - Duurzamere vervoerswijzen ondersteunen die zijn aangepast aan de specifieke territoriale kenmerken en het vraagpotentieel
- BE.5 - De complementariteit van de vervoerswijzen organiseren

BE.1 - Ervoor zorgen dat iedereen toegang heeft tot diensten, buurtwinkels en voorzieningen in een coherente territoriale benadering

Vaststellingen

De evolutie van de bevolkingsstructuur in Wallonië leidt tot nieuwe behoeften op het vlak van diensten, handelszaken en uitrusting.

Volgens de vooruitzichten van het Federaal Planbureau zou in Wallonië:

- het percentage 65-jarigen en 65-plussers in 2061 24,9% moeten bedragen, tegenover 17,8% in 2016;
- het percentage 80-jarigen en 80-plussers in 2061 9,7% moeten bedragen, tegenover 5,2 in 2016 (bron: *Institut wallon de l'évaluation, de la prospective et de la statistique (IWEPS)*).

Door de vergrijzing van de bevolking is er zowel behoefte aan buurtdiensten en -winkels als aan gediversifieerde en aan ouderen aangepaste collectieve voorzieningen: openbare ruimten, vrijetijdsbesteding, gezondheidsdiensten, huisvestingsstructuren, thuiszorg, enz. In de gebieden met een geringe dichtheid aan menselijke activiteiten (wonen, werkgelegenheid, enz.) kan het behoud of de creatie van diensten en uitrusting om in deze behoeften te voorzien problemen opleveren omdat er te weinig mensen zijn die van deze diensten kunnen gebruikmaken (of het nu gaat om hun rentabiliteit of om de naleving van wettelijke normen). In meer stedelijke gebieden vormen specifieke problemen, vaak in combinatie met socio-economische problemen, een belemmering voor de heropwaardering van verstedelijkte ruimten (braakliggende terreinen, in verval geraakte gebouwen, gebrek aan groene ruimten, enz.).

De daling van de koopkracht van een deel van de bevolking (ouderen, eenpersoons- en eenoudergezinnen, ...) leidt tot een behoefte aan betaalbare gemeenschapsdiensten en -voorzieningen. De daling van het percentage van de beroepsbevolking leidt tot een vermindering van de heffingsgrondslag. Dit heeft gevolgen voor de begroting, de werking en de goede uitvoering van de openbare dienstverlening van de lokale overheden (beheer van de collectieve voorzieningen, enz.). Er moeten dan ook nieuwe strategieën worden uitgewerkt voor de financiering, de rationalisering en de territoriale organisatie van de diensten en de voorzieningen.

Wallonië beschikt over een relatief dicht netwerk van goed uitgeruste steden, waarop het aanbod van openbare diensten en voorzieningen zou kunnen worden afgestemd om het over het grondgebied te verspreiden. In bepaalde delen op het grondgebied worden echter tekortkomingen vastgesteld op het gebied van diensten en uitrusting (kinderdagverblijven, onderwijsinstellingen, enz.). Deze tekortkomingen zullen wellicht op het hele grondgebied in wisselende mate toenemen.

De residentiële migratie uit de steden over grote gebieden maakt het echter moeilijker om een toegang tot de belangrijkste diensten (mobiliteit, handel, werkgelegenheid, enz.) te garanderen. De gronddruk die in de steden wordt waargenomen, kan er eveneens toe leiden dat een reeks diensten en voorzieningen buiten de stadscentra wordt verbannen, waarvan de toegankelijkheid dan afhangt van de individuele auto, en kan ook de dynamiek van de stedelijke wildgroei in de hand werken.

De ontwikkeling van de digitale technologie maakt het ook mogelijk om een nieuwe generatie van overheidsdiensten te overwegen. De ontwikkeling van digitale technologieën en de veralgemening van het gebruik ervan in het dagelijks leven versterken de noodzaak om ze toegankelijk te maken voor alle inwoners. Om dit tegen een betaalprijs mogelijk te maken, moet de ruimtelijke ordening in Wallonië zodanig worden uitgedacht dat de structuur ervan, door de dichtheid en de mix van activiteiten, het mogelijk maakt om de in te zetten technische middelen te beperken.

Momenteel is de handelsoppervlakte per inwoner toereikend. Deze algemene vaststelling verhuut echter grote verschillen op het grondgebied, met een zeer ontwikkeld handelsaanbod in bepaalde relatief dunbevolkte gemeenten, terwijl bepaalde zeer dicht bevolkte gemeenten over geen goede commerciële gezondheid beschikken.

Wallonië loopt ook achter bij de installatie van bepaalde technische voorzieningen (wateraanvoer- en zuiveringsnetwerken). De vuilvracht die ingezameld en verwerkt wordt in de agglomeraties met minder dan 2.000 inwoners, ligt nog steeds onder de Europese doelstellingen.

Uitdagingen

De ontwikkeling van handelszaken, diensten, faciliteiten en openbare of gemeenschappelijke ruimten moet beantwoorden aan de huidige en te verwachten behoeften van de bewoners, rekening houdend met de dynamiek en de specifieke territoriale kenmerken.

Om het fenomeen van de stedelijke wildgroei tegen te gaan dat op een groot deel van het Waalse grondgebied wordt vastgesteld, is het noodzakelijk om de aantrekkelijkheid van de stedelijke en landelijke centrumfunctie te versterken.

De versterking van de ondersteuning bij het gebruik van digitale technologieën draagt bij tot een billijke toegang van de burgers tot diensten, vooral voor personen die er het verst van af staan. Wat de technische uitrusting betreft, vormt de door de Europese Unie opgelegde aanpassing van de waterzuiveringsnetwerken aan de normen een grote uitdaging op milieuvlak.

Uitvoeringsprincipes

- **Het grondgebied structureren om concurrentie te vermijden**

In de polen worden bij voorkeur nieuwe diensten en voorzieningen op suprameentelijk niveau gevestigd die bestemd zijn voor school-, socioculturele, sportieve, administratieve, ziekenhuisactiviteiten, enz. De basisdiensten (kinderopvang, onderwijs, gezondheidszorg, voedingswinkels, enz.) moeten worden geconcentreerd in de stedelijke en landelijke centrumfuncties om zich zo dicht mogelijk bij de gebruikers te bevinden. Buurtvoorzieningen en -winkels worden dan weer prioritair ingeplant in de polen en in de dichtstbevolkte delen van de stedelijke en landelijke centrumfuncties. Op de landelijke grondgebieden wordt hun voortbestaan verzekerd. Voor de inplanting van de onthaal- en woonzorgcentra voor senioren wordt rekening gehouden met de behoeften per arrondissement, in overeenstemming met de geldende regels van het Waals Wetboek van Sociale Actie en Gezondheid.

- **Zorgen voor een vlotte toegang tot diensten en voorzieningen**

De diensten, de voorzieningen en de handelszaken worden prioritair ingeplant in de polen en de delen van het grondgebied die door het openbaar vervoer worden bediend en vlot toegankelijk zijn met de actieve of gedeelde vervoerswijzen en voor personen met beperkte mobiliteit, zijn handelszaken en voorzieningen voor openbare dienststopdrachten gevestigd. De winkelcentra moeten zodanig worden ontwikkeld dat de stedelijke en landelijke centrumfunctie versterkt worden, en niet op een geïsoleerde of lineaire manier, langs de gewestwegen. Ze zijn zodanig gelegen om de mobiliteitsbehoeften te beperken en nemen de bepalingen van het gewestelijk plan voor handelsontwikkeling in acht.

De locatie van diensten en voorzieningen wordt bepaald in functie van de toegankelijkheidsprofielen van de plaatsen (lokale diensten in de buurt van stedelijke en landelijke centrumfuncties, faciliteiten die bereikbaar zijn met het openbaar vervoer, enz.). Ze moeten toegankelijk zijn voor personen met een beperkte mobiliteit.

De verkeers- en openbaarvervoersnetten worden georganiseerd in functie van de mobiliteitsprofielen van de diensten en de voorzieningen en houden rekening met de personen met een beperkte mobiliteit. Buurtactiviteiten, -diensten en -voorzieningen zijn zo gesitueerd dat ze in de eerste plaats op wandel- of fietsafstand bereikbaar zijn en toegankelijk zijn voor personen met beperkte mobiliteit.

Om de sociale en territoriale cohesie te versterken, moet een "nieuwe nabijheid" worden georganiseerd op basis van een fijnmazig netwerk van collectieve, gedeelde, multifunctionele en flexibele voorzieningen (multi-dienstenhuizen, landelijke huizen, dorpshuizen, recreatievoorzieningen rond modale uitwisselingsplatformen, enz.).

Bovendien moeten de prestaties van de waterdistributie- en waterzuiveringsnetten worden verbeterd om iedereen een optimale toegang tot water te bieden.

Beheers- en programmeringsmaatregelen

Conform de bepalingen van het Gewestelijk plan voor commerciële ontwikkeling ('Schéma régional de développement commercial', SRDC) handelscomplexen met een netto handelsoppervlakte van meer dan 2.500 m² enkel toestaan in de centrumfuncties en niet meer in de rand van de stad, tenzij kan worden aangetoond dat een installatie in de rand geen schade toebrengt aan de omliggende stedelijke centrumfuncties.

Op het niveau van de burgers en de gemeenten van gedachten wisselen over de herbestemming van erg grote voorzieningen in plattelandsgebieden door het bevorderen van de functionele mix.

De creatie en de verdeling van de openbare diensten en de gemeenschapsvoorzieningen op middellange en lange termijn integreren in het ontwerp en de herziening van het gewestplan, de gemeentelijke en meergemeentelijke ontwikkelingsplannen, de gewestelijke leidraad voor stedenbouw en de gemeentelijke leidraden voor stedenbouw, in het licht van de vlotte aard van hun toegankelijkheid met andere vervoersmodi dan de personenwagen.

De watertransportnetwerken tot stand brengen, zoals voorzien in het Waalse plan voor het beheer van de watervoorraden, (SRERE, 'Schéma Régional des Ressources en Eau')

- Beveiliging La Louvière
- 'Bouclage de Charleroi'
- Verbinding Néblon-Durbuy
- Terugwinning van het mijnafvalwater in Florennes naar Charleroi en Walcourt
- Verbinding Hollogne-Arbre à La Croix
- Verbinding Arbre à La Croix-Andenne
- Verbinding Andenne-Wellin
- Verbinding Ghlin-Transhennuyère
- Beveiliging Oost-Waals-Brabant
- Beveiliging Vielsalm
- Aarlen-Messancy
- Houffalize

Opvolgingsmaatregelen

- **Het grondgebied structureren om concurrentie te vermijden**
 Evolutie van het aantal voorzieningen (onderwijsinstellingen, gezondheidscentra, sportinfrastructuur, enz.) per inwoner op gemeentelijk niveau.
 Evolutie van het percentage leerlingen van het lager en secundair onderwijs dat in hun gemeente naar school gaat.
 Evolutie van het aantal lege handelspanden per gemeente en/of pool.
 Bezetting van de percelen in de buurt van de winkelcentra, winkelgalerijen, retailparken, hypermarkten, discountwinkels, outlet en lifestyle centers.
- **Zorgen voor een betere toegang tot diensten en voorzieningen**
 Gemiddelde afgelegde afstanden per verplaatsingsreden.

OE.2 - Gunstige voorwaarden scheppen voor de diversiteit van activiteiten en de sociale betrokkenheid bij projecten

Vaststellingen

De specialisatie van gebieden (woningen, bedrijventerreinen, winkelcentra, sport- en vrijetijdscentra, enz.) is het gevolg van verschillende factoren, waaronder het onaangepaste aanbod van woningen en economische gebouwen op stedelijk grondgebied, de ondermaatse kwaliteit van openbare ruimten en het zoeken naar betaalbare grond. Ze kan ook worden verklaard door de tendens om overlast (of vermoedelijke overlast) buiten de woongebieden te concentreren.

De stedelijke wildgroei en de zwakke activiteitenmix leiden tot economische en sociale segregatie in de rand van de steden. Ze veroorzaakt een stijging van het bodem- en energieverbruik en een toename van het aantal en de afstand van de verplaatsingen, wat ten koste van de levenskwaliteit gaat.

Om de gewenste functionele en sociale mix in de steden en dorpen te bereiken, moet de diversiteit van de activiteiten worden gekoppeld aan andere thema's, waaronder mobiliteit, vlotte bereikbaarheid van de diensten en voorzieningen, en gemengde woningbouw.

Om de verschillende activiteiten op het grondgebied met elkaar in overeenstemming te brengen, proberen de overheden de bewoners en de gebruikers te betrekken bij het beheer van de stad door de invoering van participatieve processen of raadplegingen van de bevolking tijdens het opstarten van inrichtingsprojecten. Het gaat om nog te weinig voorkomend en weinig ingeburgerde praktijken waarvan de bevordering in tal van landbeheersituaties zinvol kan zijn.

Uitdagingen

Om de diversiteit van de activiteiten te bevorderen, is het nodig om de complementariteit van de activiteiten en hun gevolgen voor het milieu te beheren en conflicten op het vlak van het grondgebruik te beslechten, met name door middel van passende instrumenten voor ruimtelijke ordening, om gebouwen te renoveren door te voldoen aan de verwachtingen van bewoners en bedrijven, de leefomgeving te verbeteren en het isolement van de burgers te bestrijden.

Uitvoeringsprincipes

- **De compatibiliteit tussen de activiteiten beheren**

Om de diversiteit van de activiteiten op hetzelfde grondgebied te kunnen bevorderen, moeten de burgers bewust worden gemaakt van de voordelen die een beredeneerde combinatie van activiteiten en een gepaste verdichting van het grondgebruik kunnen bieden. Bij projecten in verband met de ontwikkeling van verstedelijkte ruimten moet rekening worden gehouden met de activiteitenmix. Deze mix maakt het mogelijk om woongebieden te herscheppen (ontmoetingsplaatsen, buurtprojecten, enz.) en bevordert de toegang tot activiteiten, diensten en faciliteiten op wandel- of fietsafstand.

De gemengdheid van de activiteiten wordt aangemoedigd door een evenwicht te vinden tussen de activiteiten die men wil combineren met behoud van de hoofdactiviteit. De ontwikkeling van een economische activiteit die verenigbaar is met het wonen in de stedelijk en landelijke centrumfuncties, wordt gehandhaafd en ondersteund. De verticale mix wordt gestimuleerd door de bezetting van een gebouw door kantoren niet enkel tot de benedenverdieping te beperken.

In de verstedelijkte gebieden wordt de voorkeur gegeven aan het lokaliseren van kantoren en woningen in de nabijheid van de verbindingpunten met de openbaarvervoersnetten. In plattelandsgebieden wordt de multifunctionaliteit aangemoedigd om de duurzaamheid van de activiteiten te garanderen.

- **De participatieve benaderingen versterken**

Bij het ontwerpen en implementeren van projecten voor de verbetering van de leefomgeving van bewoners en gebruikers moeten lokale en regionale participatieprocessen tot stand worden gebracht. Om de verstedelijkte duurzaam te maken voor iedereen, zullen de participatieve en geïntegreerde beheerscapaciteiten en planingsvaardigheden worden versterkt. De bevolking wordt betrokken bij de renovatie van in verval geraakte verstedelijkte ruimten. Die renovatie moet beginnen met het in aanmerking nemen door de overheid en de bewoners van de bestaande gemengdheid die als zodanig erkend en versterkt moet worden. De gebieden van gemeenschappelijk belang tussen de verschillende betrokken actoren moeten bepaald worden om de sociale cohesie te versterken.

Beheers- en programmeringsmaatregelen

Een referentiekader uitwerken om de compatibiliteit van een activiteit, een constructie, een inrichting of een uitrusting met de buurt te beoordelen.

De modaliteiten vastleggen voor de burgerparticipatie waarbij bewoners en gebruikers (en nog ruimer de actoren van het grondgebied) worden betrokken.

De overheden en de ontwikkelaars van inrichtingsprojecten sensibiliseren rond de noodzaak en de meerwaarde van de participatieve stappen.

De bewoners en gebruikers bewustmaken van de belangen van territoriale ontwikkeling.

De modaliteiten ter bevordering van de verticale en horizontale gemengdheid integreren in het ontwerp en de herziening van het gewestplan, de meergemeentelijke en gemeentelijke ontwikkelingsplannen, de gewestelijke leidraad voor stedenbouw en de gemeentelijke leidraden voor stedenbouw.

De uitvoering van de 'Nieuwe wijken' voortzetten, met name wat betreft de te herkwalficeren onroerende goederen/de in verval geraakte sites.

De gemengdheid van de activiteiten stroomopwaarts van de operaties voor stadsvernieuwing en verbetering van de leefomgeving integreren.

Voorzien in variaties op het vlak van de grootte, het aanpassingsvermogen en de categorie van de woningen in stadsheroplevings- en stadsvernieuwingprojecten, waarbij wordt gezorgd voor een sociale mix.

Opvolgingsmaatregelen

- **De compatibiliteit tussen de activiteiten bevorderen**
Onderzoek naar de perceptie (gemengdheid van de activiteiten en verdichting).
Opsplitsing op basis van de leeftijdscategorieën en de huurprijzen.
Evolutie van het percentage van mensen dat te voet of met de fiets naar het werk gaat.
Aandeel 'Nieuwe wijken' gerealiseerd op de te herkwalficeren onroerende goederen.
- **De participatieve benaderingen versterken**
Evaluatie van de participatie in de herziening van het gewestplan, de uitwerking en herziening van de meergemeentelijke en gemeentelijke ontwikkelingsplannen, de gewestelijke leidraad voor stedenbouw en de gemeentelijke leidraden voor stedenbouw (aantal informatie- of participatievergaderingen, enz.).

BE.3 - Kwalitatief hoogstaande, gebruiksvriendelijke en veilige openbare ruimten ontwikkelen

Vaststellingen

De toenemende verdichting van woningen en de verkleining van de privéruimte leiden tot een grotere behoefte aan kwalitatief hoogwaardige openbare ruimten en met name aan groene ruimten.

Deze ruimten zijn uitwisselingsplaatsen die informele ontmoetingen bevorderen, plaatsen die lichaamsbeweging en herverbinding met de natuur stimuleren. Afhankelijk van hun ontwerp kunnen groene ruimten ook bepaalde gevolgen van de klimaatverandering verminderen (warmteregeling, vermindering van de luchtverontreiniging, voorkoming van overstromingen, verbindingen met natuurlijke habitats, enz.).

In de meeste gevallen zijn de enige openbare ruimten echter wegen die voornamelijk zijn aangelegd voor het verkeer en het parkeren van auto's.

Bovendien varieert de kwaliteit van de openbare ruimten sterk, of het nu gaat om wegen, trottoirs, parkings, pleinen of groene ruimten. Overal wordt de kwestie van hun onderhoud en de sociale controle aan de orde gesteld, evenals het feit dat ze niet zijn aangepast aan de actieve vervoerswijzen en personen met een beperkte mobiliteit.

Openbare ruimten van goede kwaliteit dragen bij tot de aantrekkelijkheid van het grondgebied, de kwaliteit van de leefomgeving, het leggen van verbanden tussen bewoners en hun welzijn.

Uitdagingen

De ontwikkeling van openbare ruimten van goede kwaliteit draagt bij tot de aantrekkelijkheid van het grondgebied en van zijn steden, dorpen en wijken, evenals tot de verbetering van de levenskwaliteit van de bewoners (gezondheid, ontspanning, vrijetijdsbesteding, enz.) en tot de ontwikkeling van onderlinge kwaliteitsverbanden. Het succes de alternatieven voor de personenwagen hangt af van de continuïteit van de routes en de veiligheid van de voorgestelde inrichtingen.

Uitvoeringsprincipes

- **Natuur, gebouwen en landschap combineren**

Om kwalitatief hoogstaande, gebruiksvriendelijke en veilige openbare ruimten te kunnen ontwikkelen, moeten het onderlinge verband en de afstemming tussen de verschillende bebouwde, natuurlijke en landschappelijke omgevingen worden bevorderd. Dit heeft zowel op de stedelijke als op de landelijke centrumfuncties betrekking.

De inrichting van de openbare ruimten moet bijdragen tot de opwaardering van de natuurlijke omgeving, de bebouwing en het landschap (aanplantingen en ondersteuning van de biodiversiteit, openstelling van bepaalde groene ruimten op de stad, aanleg van wandelpaden, ontspannings- en recreatiezones in parken, terugwinning van de waterlopen door de aanleg van hun omgeving, inperspectiefstelling en verlichting van bepaalde emblematische openbare gebouwen). De natuur moet aanwezig zijn in de centrumfuncties: groene ruimten in de onmiddellijke omgeving, gemeenschappelijke tuinen, pleinen voor kinderen, speel- en sportterreinen, enz. Bij de inrichting van de openbare ruimten dient voorrang te worden gegeven aan het gebruik van lokale kwaliteitsmaterialen, evenals aan de afstemming en de samenhang van de materialen met het stadsmeubilair.

- **Het ontwerp van de openbare ruimten aanpassen aan de gebruikers**

Bij het ontwerp, de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimten moet rekening worden gehouden met de verschillende functies die zij kunnen vervullen.

De openbare ruimten moeten zodanig zijn ontworpen dat ze toegankelijk zijn voor alle doelgroepen en alle generaties (kinderen, volwassenen, senioren, personen met een beperkte mobiliteit). Er moet rekening worden gehouden met de diversiteit van de gebruikers en de gebruiken van de openbare ruimten, afhankelijk van het tijdstip van de dag of de avond (verlichting). Er moet worden voorzien in ontspannings- en vrijetijdsruimten die bijdragen tot de verlevendiging van de openbare ruimten. Bij het ontwerp, de inrichting of de renovatie wordt de inaanmerkingneming van de openbare ruimte zoals ze door de gebruikers (kinderen, senioren, enz.) wordt beleefd of waargenomen, gestimuleerd. De ontwikkeling van rond kwaliteitsvolle openbare ruimten opgebouwde wooncomplexen moet worden bevorderd om de gezelligheid tussen bewoners te bevorderen.

Om de actieve vervoerswijzen te ondersteunen, die goed zijn voor de gezondheid en het milieu aan te moedigen, moeten de wegen voor voetgangers, fietsers en personen met een beperkte mobiliteit zijn uitgerust met passende voorzieningen (vlakke terreinen of aangepaste hellingen, soort ondergrond, vrije doorgang, enz.). Er moeten rustplaatsen (banken, drinkwater, sanitaire voorzieningen, fietsenstallingen, enz.) worden aangelegd en de uitrusting die nodig is om de netheid van de openbare ruimten te garanderen moet er harmonieus in worden geïntegreerd.

- **Het delen van de openbare ruimte beheren**

De openbare ruimte is een uitwisselings- en doorgangplaats. Bij de heraanleg of de aanleg van openbare ruimten dient voorkeur te worden gegeven aan de actieve vervoerswijzen (aanleg van een netwerk met vrijliggende fiets- en voetpaden of een netwerk in een gedeelde ruimte op de openbare weg). In de stedelijke en landelijke centrumfuncties moet het verkeer worden verminderd en moet de snelheid worden aangepakt (minder rijstroken, stadsboulevard, zone 30, enz.). Voetgangers en fietsers, met name kinderen en personen met een beperkte mobiliteit alsook fietsers, moeten zich veilig kunnen verplaatsen. De obstakels als gevolg van de weginrichtingen (rotondes, enz.) moeten aangepakt worden. Het creëren van geschikte omgevingen moet de gebruiker helpen om wegwijs te raken doorheen de verschillende gewenste toepassingen van de openbare ruimte, in plaats van hem te overspoelen met repressieve tekens. De ontwikkeling van centrumfuncties en verbingsgebieden, d.w.z. die de banden tussen de inwoners en hun gehechtheid aan wijken, dorpen, steden of gebieden bevorderen, kan inspelen op de noodzaak om sociale banden tussen burgers tot stand te brengen of te versterken.

- **De openbare ruimten in een netwerk onderbrengen**

De terbeschikkingstelling van de bewoners en de gebruikers van een netwerk van bruikbare voetpaden vormt een minimaal antwoord op de doelstelling van de ontwikkeling van de zachte mobiliteit in de stedelijke en landelijke centrumfuncties in Wallonië. Voetgangers, met inbegrip van personen met een beperkte mobiliteit, moeten een centrale rol innemen in het kader van het ontwerp van de mobiliteit en de toegang tot de diensten en de voorzieningen in de stedelijke en landelijke centrumfuncties. De openbare ruimte moet zodanig georganiseerd worden om de wijken onderling met elkaar te verbinden in de vorm van pleinen, straten, wegen en groene ruimten. Er moet een netwerk van ononderbroken, veilige en kwalitatieve wegen met knooppunten worden ontwikkeld.

De leesbaarheid van de inrichting van de openbare ruimten in de buurt van de verbindingpunten met de openbaarvervoernetwerken en routes naar de stedelijke en landelijke centrumfuncties moet voor alle gebruikers worden gewaarborgd.

Beheers- en programmeringsmaatregelen

Groene ruimten creëren in alle woonwijken van meer dan twee hectare naar rato van minstens 10% van hun oppervlakte.

Een referentiekader uitwerken voor het ontwerpen en inrichten van de openbare ruimten.

De nadruk leggen op de kwaliteit van het ontwerp van de openbare ruimten.

De openbare ruimten op gemeentelijk niveau identificeren, ze beschermen tegen verstedelijking en ze opwaarderen.

De stadsvernieuwings- en stadsheroplevingsoperaties in de stedelijke centrumfuncties ondersteunen en de creatie of verbetering van kwalitatieve groene ruimten en de inrichting van het openbaar domein voor fietsers, voetgangers en personen met een beperkte mobiliteit bevorderen.

Rustige zones (30 km/uur-zones) inrichten in de stedelijke en landelijke centrumfuncties met een verdeling van de openbare ruimte ten gunste van actieve vervoerswijzen.

In de gemeentelijke mobiliteitsplannen de implementatie van verplaatsingsplannen voor de actieve vervoerswijzen opnemen die zijn gebaseerd op uniforme methodologieën, zoals Bypad-audits.

De continuïteit van de door de actieve modi gekozen trajecten garanderen en de bestaande obstakels verminderen.

Steegjes, spooronderdoorgangen, loopbruggen en andere doorgangen behouden.

Opvolgingsmaatregelen

- **Natuur, gebouwen en landschap combineren**

Evolutie van de oppervlakte van de parken en groene ruimten in de stedelijke en landelijke centrumfuncties.

Gebruikspercentage van lokale, recycleerbare of gerecycleerde materialen in het ontwerp van het stadsmeubilair.

- **Het ontwerp van de openbare ruimten aanpassen aan de gebruikers**

Evolutie van het aantal speeltuinen, vrijetijdzones, banken, sanitaire voorzieningen, vuilnisbakken in de stedelijke en landelijke centrumfuncties.

- **Het delen van de openbare ruimte beheren**

Evolutie van het aantal ongevallen met voetgangers - automobilisten en fietsers - automobilisten in de centrumfuncties.

- **De openbare ruimten in een netwerk onderbrengen**

Evolutie van het aantal aangelegde of gecreëerde openbare ruimten.

BE.4 - Duurzamere vervoerswijzen ondersteunen die zijn aangepast aan de specifieke territoriale kenmerken en het vraagpotentieel

Vaststellingen

De druk van de transportsector op het milieu is niet nieuw. De verschillende vervoerswijzen die verantwoordelijk zijn voor 20% de CO₂-uitstoot, het fijnstof en/of geluidsoverlast veroorzaken, zijn op grond van de Europese richtlijnen verplicht om hun milieuprestaties te verbeteren.

Indien we ervan uitgaan dat de huidige mobiliteits- en vervoerstanden zich voortzetten, zou de sector tegen 2050 nog steeds hogere CO₂-emissies uitstoten dan in 1990, zou 90% van het vervoer nog steeds afhankelijk zijn van aardolie en zouden de kosten van de vervuiling blijven stijgen.

De door de transportsector veroorzaakte negatieve gevolgen op het milieu worden dan ook beschouwd als belangrijke territoriale effecten (geluidsoverlast, visuele hinder, verontreiniging door fijn stof en vermindering van de luchtkwaliteit, trillingen, in beslag nemen van de ruimte door verkeers-, opslag- en zelfs parkeerinfrastructuren, enz.).

In Wallonië versterkt het gebrek aan evenwicht tussen de vervoersmodaliteiten ten voordele van het wegvervoer deze gevolgen en verspreidt het deze zowel over het grondgebied als aan de grenzen.

Het overwicht van het wegvervoer heeft belangrijke gevolgen voor het milieu en de leefomgeving.

In 2017 bedroeg de modale verdeling (in afgelegde kilometers) voor de mobiliteit van personen 83% voor de auto, 9% voor de trein, 4% voor de bus, 3% voor de voetgangers en 1% voor fietsers.

Wallonië beschikt over een uitgebreide spoorwegdekking, met talrijke verbindingen met de metropolen en de aangrenzende regio's, die echter niet erg aantrekkelijk is.

Uitdagingen

Een aanzienlijke vermindering van het verkeer (in het bijzonder van het wegverkeer) en de ontwikkeling van duurzamere vervoerswijzen dragen bij tot de bescherming van de gezondheid van de inwoners door de verbetering van de luchtkwaliteit, de toename van het wandelen en het fietsen, de vermindering van de geluidshinder, enz. Meer in het algemeen is het ook een investering en een bijdrage ten gunste van de strijd tegen de productie van broeikasgassen.

De opkomst van andere (flexibelere en milieuvriendelijkere) vervoerswijzen dan de personenauto houdt in dat de verkeersnetwerken dienen te worden ontworpen en/of aangepast om te voldoen aan de beginselen van continuïteit, toegankelijkheid, aantrekkelijkheid, veiligheid en comfort.

Uitvoeringsprincipes en een territoriale structuur

Om de ecologische voetafdruk van het wegvervoer te verminderen en een duurzamere mobiliteit te ondersteunen, wil Wallonië het gebruik van het openbaar vervoer en verplaatsingen met de fiets of te voet bevorderen en ondersteunen en het gebruik van collectieve of gedeelde mobiliteitsoplossingen en andere motorisatievormen dan de verbrandingsmotor aanmoedigen.

De territoriale structuur identificeert alternatieven voor de automobilititeit (spoorwegennet, te ontwikkelen voorstedelijke spoorwegennetten, te ontwikkelen openbare of gedeelde vervoersnetten op bestaande weginfrastructuren, te ontwikkelen fietsnetwerk) en de polen waar een lokaal vervoersnet moet worden ontwikkeld.

- **Een performant en aantrekkelijk openbaar vervoer ontwikkelen**

Het doel is om de Waalse polen onderling met elkaar te verbinden alsook met de polen die buiten het Waals grondgebied gelegen zijn en voor een optimale toegankelijkheid van personen tot de polen, de hulpbronnen van het grondgebied, de diensten-, handels-, onderwijs- en tewerkstellingspolen en de toeristische sites met het openbaar vervoer zorgen. Er wordt bijzondere aandacht besteed aan de netwerkvorming van de polen onderling en met hun periferie.

Het spoorwegennet is het belangrijkste verbindingsmiddel tussen de polen. Wanneer er geen spoorwegverbindingen tot stand zijn gebracht, wordt er een collectief mobiliteitsaanbod ontwikkeld op de bestaande weginfrastructuur in functie van de specifieke kenmerken van het grondgebied.

Het openbaarvervoersaanbod is aangepast aan de multipolaire structuur van Wallonië en de specifieke kenmerken van elk gebied. Het is gestructureerd rekening houdend met de specificiteit van de polen, de stedelijke en landelijke centrumfuncties en de ontwikkelingsgebieden die worden bediend (hoogwaardige bussen, metro, tram, bus, minibus, vervoer op aanvraag, enz.) en met de behoeften van de bewoners en de ondernemingen.

In de polen wordt voorrang gegeven aan het openbaar vervoer boven de privéauto, met name bij de heraanleg of de aanleg van wegen en openbare ruimten (gemeenschappelijke ruimten, eigen beddingen, enz.).

In de gewestelijke polen worden er structurende openbaarvervoersmodi (tram, metro, enz.) uitgerold. In Charleroi en Luik wordt er een substedelijk spoorwegnet ontwikkeld, in navolging van het netwerk waaraan momenteel de laatste hand wordt gelegd rond Brussel. Het verbindt de twee hoofdpolen met hun rand en helpt de mobiliteit in de omgeving ervan in goede banen te leiden.

- **Een ambitieus fietsknooppuntennetwerk ontwikkelen**

De ontwikkeling van een netwerk van veilige fietspaden met knooppunten zal de structuur van de verkeersnetwerken vervolledigen en de toegang tot de diensten-, handels-, onderwijs- en tewerkstellingspolen en de toeristische sites verbeteren. De ondersteuning van deze vervoersmodus wordt bevestigd door de aanleg van fietssnelwegen en de inaanmerkingneming ervan in het ontwerp voor de inrichting van de stedelijke en landelijke centrumfuncties.

De RAVeL is voor Wallonië een uitstekende troef om de beheersing van de dagelijkse mobiliteit en de lokale socio-economische ontwikkeling te verbeteren, naast het fietstoerisme, de ontdekking van het erfgoed en de verbetering van de gezondheid door regelmatig lichaamsbeweging. De RAVeL vormt de ruggengraat van het 'fietsnetwerk' van Wallonië dat er in de eerste plaats naar moet streven om een alternatief voor de personenwagen te bieden voor de woon-school- en woon-werkverplaatsingen.

- **De uitwerking van collectieve of gedeelde mobiliteitsoplossingen bevorderen en/of versterken**

Om de omvang van het wegverkeer te beperken, wordt een expresnet voor autodelen (RECO, 'Réseau Express de Covoiturage') gecreëerd. Er werden carpoolingcentra ontwikkeld om het autodelen aan te moedigen. Intelligent vervoer (Smart mobility) wordt aangemoedigd. Op het wegennet dat de polen met elkaar verbindt, wordt de nodige ruimte voorbehouden voor de hoogwaardige bussen (HOV) en de voertuigen met meerdere passagiers (carpoolstroken op autosnelwegen die zijn voorbehouden voor personenauto's met meerdere passagiers die samen naar hun werk rijden). De opstelling van bedrijfsvervoerplannen (met name voor de verplaatsingen naar de bedrijventerreinen) wordt aangemoedigd.

- **De overgang naar andere motorisatievormen dan de verbrandingsmotor ondersteunen**

Wallonië past zijn grondgebied aan om de mobiliteit koolstofvrij te maken en de elektrificatie van het wagenpark te ontwikkelen. De ontwikkeling van het distributienetwerk voor alternatieve 'brandstoffen' (elektriciteit, waterstof, CNG, enz.) wordt ondersteund. De infrastructuur wordt ingericht door de installatie van oplaadpunten, energiedistributienetwerken en specifieke infrastructuur, aangepaste parkeerterreinen, enz. Het dienstenaanbod wordt gecoördineerd.

Beheers- en programmeringsmaatregelen

Het voorstedelijke spoorwegennet concretiseren ten zuiden van Brussel en rond de belangrijkste polen (Charleroi en Luik) om deze zo goed mogelijk met de rand te verbinden.

De lokalisering van de autodeelplaatsen integreren in het ontwerp en de herziening van de mobiliteitsplannen, de meergemeentelijke en gemeentelijke ontwikkelingsplannen, de gewestelijke leidraad voor stedenbouw en de gemeentelijke leidraden voor stedenbouw.

Voorzien in parkings in de buurt van stations voor langeafstandsverplaatsingen.

Voorzien in fietsenstallingen in de buurt van haltes van het openbaar vervoer.

De ontwikkeling van een knooppuntennetwerk aanmoedigen.

Streefcijfers:

Het modale aandeel ten gunste van het openbaar en gedeeld vervoer (in aantal afgelegde kilometers) verhogen. Het bedroeg 13% in 2017 en zou moeten evolueren naar 25% in 2030 en 50% in 2050.

Het modale aandeel ten gunste van de fiets (in aantal afgelegde kilometers) verhogen. Het bedroeg 1% in 2017 en zou moeten evolueren naar 5% in 2030 en 10% in 2050.

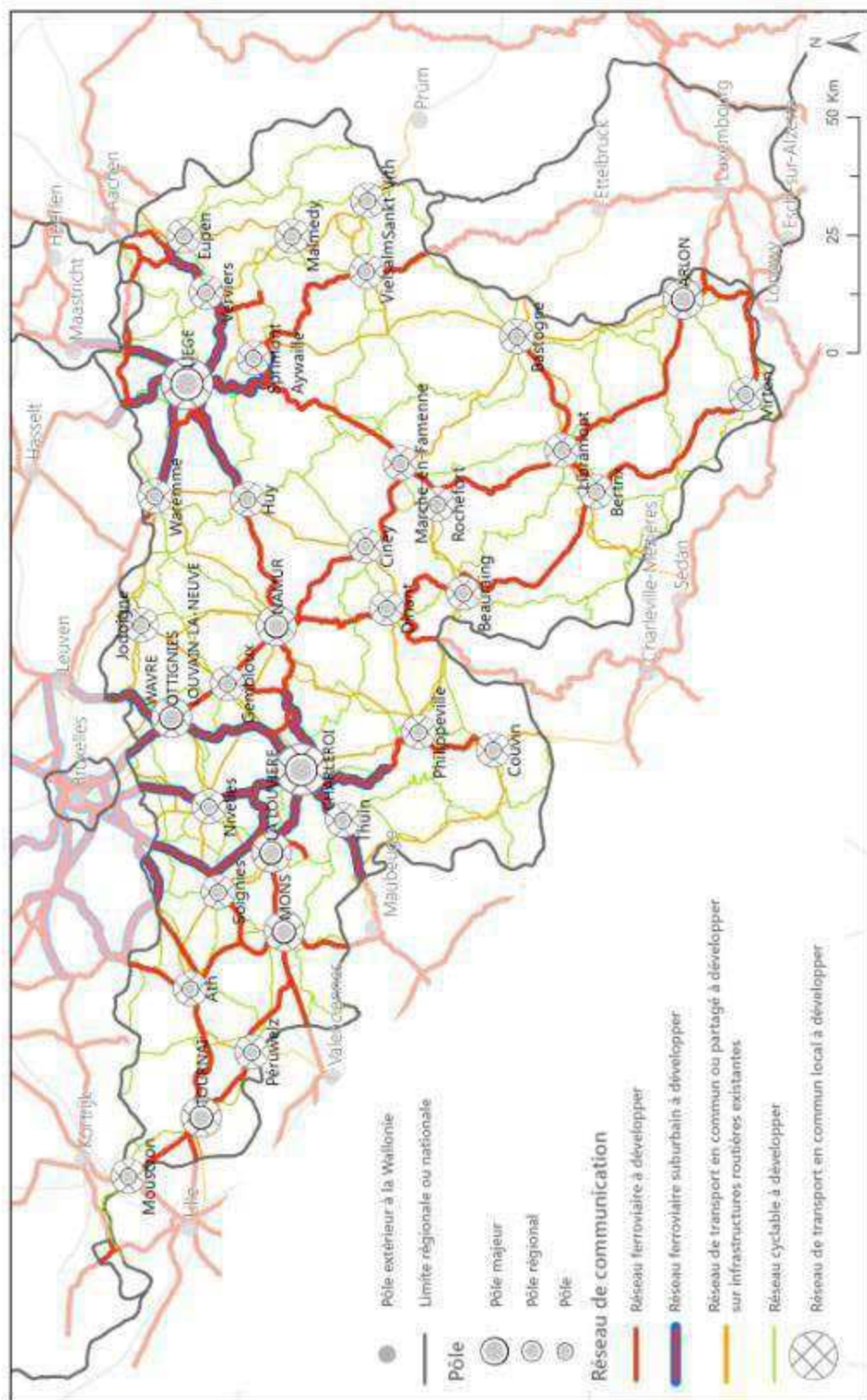
Het modale aandeel van de personenauto (in aantal afgelegde kilometers) verminderen. Het bedroeg 83% in 2017 en zou moeten evolueren naar 60% in 2030 en 40% in 2050. Tegen 2030 1.000 km veilige fietspaden aanleggen en 2.000 km tegen 2050.

Het gemiddelde aantal personen per voertuig van 1,3 in 2017 verhogen tot 1,8 in 2030 en 3 in 2050.

Opvolgingsmaatregelen

- **Een performant en aantrekkelijk openbaar vervoer ontwikkelen**
Tevredenheid van de gebruikers van het openbaar vervoer (activiteitenverslagen van de NMBS en de TEC).
- **Een ambitieus fietsknooppuntennetwerk ontwikkelen**
Aantal kilometers aangelegde fietspaden.
- **De uitwerking van collectieve of gedeelde mobiliteitsoplossingen bevorderen en/of versterken**
Aantal kilometers aangelegde carpoolstroken.

- **De overgang naar andere motorisatievormen dan de verbrandingsmotor ondersteunen**
 - Evolutie van het personenautopark.
 - Evolutie van de emissies van broeikasgassen.
 - Evolutie van het wagenpark van elektrische voertuigen of voertuigen op waterstof of CNG.
 - Evolutie van het aantal oplaadpunten met alternatieve 'brandstoffen'.

DE4 - SOUTENIR LES MODES DE TRANSPORT PLUS DURABLES ADAPTÉS AUX SPÉCIFICITÉS TERRITORIALES ET AU POTENTIEL DE DEMANDE
SCHÉMA DE DÉVELOPPEMENT DU TERRITOIRE

BE.5 - De complementariteit van de vervoerswijzen organiseren

Vaststellingen

De dichtheid van het Waalse verkeersnet heeft de verspreiding van de verstedelijking over het grondgebied bevorderd. Ze leidt tot complexere verplaatsingsketens en het gebruik van individuele gemotoriseerde vervoerswijzen.

Bovendien kan één enkele vervoerswijze dan de personenauto maar moeilijk aan alle mobiliteitsbehoeften van een persoon voldoen.

Wat de mobiliteit van personen betreft, zijn de trein- en busstations de belangrijkste plaatsen van intermodaliteit. Deze vereisen een kwalitatieve beheer van de openbare ruimte, met name voor de mobiliteit van personen (fietspaden, voetgangers, enz.), dan de aanleg van zware infrastructuren.

Op het vlak van het goederenvervoer beschikt Wallonië over talrijke multimodale platformen³⁰, waarvan de rol erin bestaat om het goederenvervoer te optimaliseren via een waaijer van activiteiten met toegevoegde waarde.

De multimodale platformen bevinden zich voornamelijk op de as tussen Luik en Moeskroen, langs de spoor-, water- en wegennetten. De locatie van de logistieke platformen hangt af van talrijke criteria (bedrijfsnetwerken, grondprijzen, toegankelijkheid, te bedienen markt, enz.). Ze maken steeds meer integraal deel uit van de goederenvervoerketen, met name voor de bevoorrading van steden, en ontvangen grote stromen.

Wallonië beschikt over twee belangrijke luchthaveninfrastructuren: de luchthaven van Charleroi ('Brussel South Charleroi Airport') en de luchthaven van Luik ('Liège Airport'), die niet met het spoor verbonden zijn.

Uitdagingen

Een efficiëntere organisatie van de verplaatsingsketens, op suprarregionale en internationale schaal, de verdere uitbouw van de toegangspoorten van Wallonië die ervoor zorgen dat het op internationaal en suprarregionaal niveau is verbonden met de rest van de wereld, en de versterking van de banden tussen de polen zijn stuk voor stuk factoren die bijdragen tot de socio-economische ontwikkeling van Wallonië en de strijd tegen de opwarming van de aarde.

³⁰ Zie woordenlijst.

Uitvoeringsprincipes

- **Intermodale verbindingpunten ontwikkelen**

Bij elke territoriale ontwikkelingsbenadering moet rekening worden gehouden met de intermodaliteit. Om die te ontwikkelen, moeten de verbindingpunten tussen de verschillende vervoerswijzen worden verbeterd en uitgebouwd en moet het dienstenaanbod in deze vervoerswijzen worden gecoördineerd. Er worden modale uitwisselingsplatformen (mobipolen) gecreëerd om de ontwikkeling, de combinatie en de organisatie tussen verschillende vervoerswijzen te vergemakkelijken. Ze worden ingeplant rekening houdend met de bestaande infrastructuur, met name op het gebied van telecommunicatie en digitale verbondenheid, die zijn aangesloten op de woongebieden en bedrijventerreinen en die toegankelijk zijn via de actieve vervoerswijzen en het openbaar vervoer. Daarnaast worden ze tevens ingeplant nabij de gewestelijke bedrijventerreinen en de luchthavens. Ze worden uitgerust met een gediversifieerd aanbod van mobiliteits- en informatieoplossingen (parkings, fietsenstallingen, Wifi, enz.) en bieden onderdak aan enkele diensten.

Activiteiten met een hoog mobiliteitsprofiel van personen worden ingeplant in de nabijheid van de verbindingpunten met de openbaarvervoersnetten (bus- en treinstations, haltes van het openbaar vervoer). In de buurt van de verbindingpunten met het spoor- en waterwegennet worden de activiteiten met een hoog mobiliteitsprofiel van goederen gestimuleerd. De verbinding tussen de verschillende verkeersnetwerken moet worden verzekerd door de belastingsonderbrekingen te beperken (multimodale platformen).

- **De continuïteit van de verplaatsingsketens optimaliseren**

De toegankelijkheid van de Waalse toegangspoorten en polen via de verschillende vervoerswijzen moet worden versterkt. Parkings buiten de door verkeersopstoppingen getroffen gebieden worden ontwikkeld in de buurt van aansluitpunten op het spoorwegennet, de eindhaltes van de tram of de metro. Er moeten ook autodeelzones worden voorzien.

De continuïteit van de verplaatsingsketens voor voetgangers, fietsers en personen met een beperkte mobiliteit naar en van halteplaatsen voor openbaar vervoer (stations, bushaltes, tram of metro) moet worden versterkt door het organiseren en ontwikkelen van veilige en kwalitatief hoogwaardige wegen.

Clustervorming wordt aangemoedigd om toeleverings-, productie- en distributiecentra samen te brengen.

Beheers- en programmeringsmaatregelen

Tegen 2030 een honderdtal modale uitwisselingsplatformen of -eenheden oprichten en tegen 2050 het hele grondgebied bestrijken³¹

De plaats met een intermodaal potentieel identificeren.

Een referentiekader uitwerken voor het opzetten van de voor het grote publiek, de inrichters en de lokale besturen bestemde modale uitwisselingsplatformen.

³¹ In 2018 werd door de Permanente Conferentie van de Territoriale Ontwikkeling ('Conférence Permanente du Développement Territorial', CPDT) een onderzoek opgestart over de bepaling van knooppunten, hun verstedelijking en de functiemix (R8).

Opvolgingsmaatregelen

- **Intermodale verbindingpunten ontwikkelen**
Evolutie van het aantal modale uitwisselingsplatformen (mobipolen).
Evolutie van het aantal aansluitingspunten tussen de vervoerswijzen (op het niveau van personen en goederen).
Evolutie van het aantal parkings gelegen buiten de door verkeersopstoppingen getroffen gebieden en de bezettingsgraad
Evolutie van het aantal voor fietsen bestemde parkeerplaatsen.
- **De continuïteit van de verplaatsingsketens optimaliseren**
Indicator van de gemiddelde bereikbaarheid van nieuwe inrichtingsprojecten via openbaarvervoersnetten.
Binnenlands goederenvervoer in tonkilometers.
Evolutie van het aantal gedeelde actieve modi (fietsen, steps, enz.) en beveiligde fietsenstallingen nabij de stations.
Evolutie van het gebruik van de deelauto's: aantal voertuigen / vormen van gebruik / staanplaatsen / gebruikers.

Beschermen en opwaarderen

Wallonië beschikt over tal van natuurlijke en antropogene hulpbronnen. Het gaat hier om rijkdommen die in stand moeten worden gehouden en moeten worden opgewaardeerd.

De ambitie is om een kwalitatieve leefomgeving te creëren waarin architecturale, erfgoedkundige en landschappelijke kwaliteiten worden gecombineerd en elke burger zich kan identificeren.

Bovendien is het absoluut noodzakelijk om de impact van de ontwikkeling van het Waals grondgebied op zijn hulpbronnen te beperken.

In dat opzicht is het beperken van de artificialisatie van grond een belangrijke hefboom, omdat de bodem een niet-hernieuwbare hulpbron is. Daarnaast moet de winning van valoriseerbare hulpbronnen beredeneerd gebeuren, met name voor hulpbronnen die niet hernieuwbaar zijn. Ook moet de kwaliteit van kwetsbare hulpbronnen, zoals lucht en water, worden gewaarborgd.

Wallonië heeft ook de plicht om de risico's en de overlast die daadwerkelijk worden waargenomen en bewezen pragmatisch te beheren en te integreren in het ontwerp van de ruimtelijke ordening om te vermijden dat delen van het grondgebied bevrozen.

Het grondgebied is ook een belangrijke troef waarop men zich kan baseren om het toerisme te ontwikkelen en Wallonië te laten stralen.

Doelstellingen

- BO.1 - De aantrekkelijkheid van de verstedelijkte gebieden vergroten
- BO.2 - Het natuurlijke, culturele en landschappelijke erfgoed opwaarderen en beschermen tegen de rechtstreekse en onrechtstreekse druk van de verstedelijking
- BO.3 - Hulpbronnen efficiënte verstedelijkings- en productiemethoden ondersteunen
- BO.4 - De kwetsbaarheid van het grondgebied en zijn inwoners voor natuur- en technologische risico's en de blootstelling aan door de mens veroorzaakte overlast verminderen
- BO.5 - Van de troeven van het gebied een hefboom voor de ontwikkeling van het toerisme maken

BO.1 - De aantrekkelijkheid van de verstedelijkte gebieden vergroten

Vaststellingen

De activiteiten zijn geconcentreerd in de centra van de steden en de dorpen. Ze worden over het algemeen goed bediend door verschillende vervoersnetwerken en zijn een van de drijvende krachten achter de gewestelijke ontwikkeling. In Wallonië hebben de verstedelijkte gebieden echter veel economische activiteiten en inwoners verloren aan hun periferie. Toch dragen ze bij tot een vermindering van de collectieve kosten, bevorderen ze de wederzijdse versterking van de economische, commerciële, culturele en administratieve activiteiten en kunnen ze bijdragen tot een vermindering van de individuele mobiliteitsbehoeften.

De grond die in de rand van de steden ter beschikking wordt gesteld, wordt regelmatig toegewezen aan activiteiten die weinig overlast veroorzaken, voornamelijk uit de tertiaire sector, en die verenigbaar zijn met de nabijheid van de woonwijk. Wanneer deze beweging voortvloeit uit een verplaatsing van activiteiten, draagt ze bij tot de devitalisering van de stadscentra.

Sommige Waalse steden kampen met een gebrek aan activiteiten en bijgevolg aan aantrekkelijkheid, of zelfs aan imago, om de verstedelijking van hun periferie in stand te houden. In bepaalde minder dichtbevolkte gebieden en/of gebieden die op een afstand van steden en dorpen zijn gelegen (valleibodems, enz.), wordt dit fenomeen eveneens waargenomen.

Wallonië beschikt in de steden en de dorpen over een groot aantal verlaten sites (te herontwikkelen sites, onbebouwde percelen en andere braakliggende terreinen) of sites in verval (ongezonde gebouwen), maar ook over beschikbare en mobiliseerbare ruimten.

Het bestaande woningenbestand heeft echter het potentieel om een kwaliteitsvolle leefomgeving te creëren.

Uitdagingen

De aantrekkelijkheid van de stedelijke en landelijke centrumfuncties moet worden versterkt en verbeterd om een aangename leefomgeving te creëren waarin natuurlijke, architecturale en landschappelijke kwaliteiten worden gecombineerd en aan de meeste behoeften van iedereen wordt tegemoetgekomen, en om bewoners en bedrijven aan te moedigen om erin te herinvesteren.

Uitvoeringsprincipes

- **De verstedelijkte gebieden terugwinnen**

Om de verstedelijkte gebieden te heroveren, moeten er gecoördineerde acties worden uitgevoerd in verschillende domeinen (gebouwen, planten, braakliggende terreinen, verkeer, parkeren, architectuur, erfgoed, cultuur, enz.) en in de tijd als onderdeel van een globale aanpak die gericht is op het verbeteren van de leefomgeving en de kwaliteit van het leven van haar inwoners en gebruikers.

De diensten, de voorzieningen en de handel alsook de economische activiteiten moeten gehandhaafd en versterkt worden in de stedelijke en landelijke centrumfuncties om ze aantrekkelijker te maken. Een concentratie van uiteenlopende activiteiten maakt het zodoende mogelijk om de vorming van monofunctionele verstedelijkte ruimten te vermijden. In de eerste plaats moet er voor een herkwalificering van de bebouwing en terreinen van economische aard gelegen in de centrumfuncties en in de nabijheid van de verbindingpunten met de openbaarvervoersnetten geopteerd wordt.

De heropwaardering van verlatens sites (militaire, commerciële, toeristische terreinen, enz.) maakt het mogelijk om gebieden te hergebruiken die vaak goed gelegen en goed uitgerust zijn. Ook de bestaande ongebruikte gebouwen worden geherkwalificeerd.

De stadsvernieuwings- en stadsheroplevingsacties, die welke in bevoorrechte initiatiefgebieden geïmplementeerd moeten worden, en de projecten 'Quartiers nouveaux' ('Nieuwe Wijken') worden voortgezet en uitgebreid om de stedelijke centrumfuncties nieuw leven in te blazen.

De goed gelegen terreinen worden gemobiliseerd in de stedelijke en landelijke centrumfuncties om er openbare tuinen of openbare groene ruimten te creëren, die ontworpen werden om voor elk publiek en elke generatie toegankelijk te zijn. Deze inrichtingen worden in de eerste plaats tot stand gebracht in de dichtstbevolkte verstedelijkte ruimten. De achterstandswijken zijn geïdentificeerd en er worden inrichtingen (speelpleinen, gemeenschappelijke tuinen, enz.) gerealiseerd om deze te verminderen. Door het wegwerken van de stadskaners verbetert de kwaliteit van leefomgeving en de aantrekkelijkheid van het gebied.

Over het algemeen wordt aanbevolen om het natuurlijke milieu op te waarderen en de biodiversiteit te ondersteunen door verstedelijkte ruimten te (her)beplanten (heggen met fruitbomen, grasstroken, enz.).

Om de aantrekkelijkheid van de stedelijke en landelijke centrumfuncties te waarborgen, moeten ze zowel met de actieve modi als met het openbaar vervoer vlot bereikbaar zijn. Het verkeer en het parkeren van voertuigen moeten zodanig worden beheerd dat de door de auto's ingenomen ruimte wordt beperkt.

De toegangen tot de stedelijke en landelijke centrumfuncties alsook hun rand zijn in het merendeel van de gevallen gevarieerd. Ze moeten geherkwalificeerd worden ter verbetering van de leesbaarheid van hun structuur in de ruimte door zich te baseren op de ecologische en landschappelijke structuur van het grondgebied, bijvoorbeeld door hun toegangen te markeren of door de ruimte voor te behouden aan de creatie van voedselgordels.

Beheers- en programmeringsmaatregelen

100 hectare te herontwikkelen gebieden per jaar renoveren, d.w.z. tegen 2030 ongeveer 30% van de 3.795 ha die in de databank van de administratie zijn opgenomen, en tegen 2050 130 ha per jaar, zijnde alle gebieden die in deze inventaris zijn opgenomen.

'Goed' gelegen verstedelijkte ruimten (in de zin van het eerste uitvoeringsbeginsel van doelstelling AM.1) in de gebieden van gemeentelijk belang integreren.

In de centrumfuncties de operaties uitvoeren die bij artikel D.V.13, 14 en 15 van het CoDT beoogd worden (stadsvernieuwings- en stadsheroplevingsprojecten alsook bevoorrechte initiatiefgebieden).

De vooropgestelde handelingen en werken uitvoeren voor de sanering en de renovatie van de gebieden voor landschappelijk en milieuherstel.

Stedelijke verkavelingsperimeters goedkeuren.

Een referentiekader uitwerken om over het hergebruik van een gebouw onroerend goed te beslissen.

In de plannen de prioriteit herin te richten sites identificeren in functie van de specifieke kenmerken van het grondgebied.

Opvolgingsmaatregelen

- **De verstedelijkte gebieden terugwinnen**

Evolutie van grondoppervlakte (in ha) van de te herontwikkelen, gesaneerde terreinen

Vloeroppervlakte (in m²) van de door de gemeente niet-gebruikte gebouwen

BO.2 - Het natuurlijke, culturele en landschappelijke erfgoed opwaarderen en beschermen tegen de rechtstreekse en onrechtstreekse druk van de verstedelijking

Vaststellingen

Wallonië heeft een rijke en diverse geschiedenis en grondgebied die vorm hebben gegeven aan ons gemeenschappelijk erfgoed.

Het natuurlijke erfgoed, het culturele erfgoed en het landschappelijke erfgoed zijn belangrijke hulpbronnen voor Wallonië en het is belangrijk om hun kwaliteiten te behouden en hun exploitatie op lange termijn te controleren om ze aan de toekomstige generaties te kunnen doorgeven. Het Natura 2000-netwerk is een van de te beschermen uitzonderlijke gebieden en vormt een belangrijke werkbasis voor Wallonië. Ze liggen voornamelijk ten zuiden van de as Samber-Maas.

De menselijke activiteiten oefenen druk uit op dit natuurlijke, culturele en landschappelijke erfgoed. Naast een wereldwijde afname van de biodiversiteit stellen wij hierdoor ook een uniformisering van de gebouwen en de landschappen vast. Op Waals niveau wordt, wat het natuurlijke erfgoed betreft, bijna een derde van de soorten op korte of middellange termijn met uitsterven bedreigd. De atlanten van de Waalse landschappen dragen bij tot de identificatie van de druk waaraan de Waalse landschapsgebieden worden blootgesteld. Sommige bedreigingen hebben geen uniforme impact op het gebied. Zo is de ecologische toestand van grondwaterlichamen en oppervlaktewateren bijvoorbeeld minder goed ten noorden van de as Samber en Maas.

In Wallonië draagt de ontwikkeling van de verstedelijking en van de zeer dichte verkeersnetwerken in sterke mate bij tot de versnippering van het grondgebied.

De vooruitzichten op het vlak van de bevolkingsgroei en de evolutie van de gezinnen wijzen op een toenemende druk op het milieu in termen van de stedelijke uitdijning, de stijgende energievraag, enz.

De diversiteit van de stedelijke en plattelandsgebieden draagt bij tot de aantrekkelijkheid van het gebied.

In enkele nationale, Europese en internationale strategieën werden er bepaalde biodiversiteitsstreefdoelen vastgelegd die tegen 2020 gehaald moeten worden. Het strategisch plan voor biodiversiteit van het Verdrag van de Verenigde Naties is erop gericht om tegen 2020 minstens 17% van de landgebieden en de binnenwateren, met inbegrip van gebieden die van bijzonder belang zijn voor de biodiversiteit en de door de ecosystemen geleverde diensten, in stand te houden via ecologisch representatieve netwerken, die goed met elkaar zijn verbonden door beschermde en efficiënt beheerde gebieden. Deze doelstelling kan op alle niveaus van de territoriale ontwikkeling worden toegepast.

Uitdagingen

Het natuurlijke, culturele en landschappelijke erfgoed vormt een belangrijke economische rijkdom voor Wallonië. Hun opwaardering voor socio-economische doeleinden en met het oog op de territoriale aantrekkelijkheid moet de druk verminderen die de menselijke activiteiten op hen uitoefenen, moet de ecosystemendiensten uitbouwen en moet hun overlevering aan de toekomstige generaties waarborgen.

Uitvoeringsprincipes en een territoriale structuur

- **Het erfgoed opwaarderen**

Het erfgoed, ongeacht of het natuurlijk, cultureel of landschappelijk is, moet bijdragen tot de verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving van de bevolking, de versterking van de culturele en territoriale identiteit en de socio-economische ontwikkeling alsook de territoriale aantrekkelijkheid. De beginselen die zijn vastgelegd in de Europese conventies van Bern (behoud van in het wild voorkomende dier- en plantensoorten en de daarbij behorende grensoverschrijdende natuurlijke leefmilieus in Europa), Granada (de bescherming van het architectonische erfgoed van Europa), Valletta (bescherming van het archeologische erfgoed), Florence (landschap), Faro (waarde van het culturele erfgoed voor de samenleving) en Davos (naar een kwalitatieve bouwcultuur voor Europa), moeten een inspiratiebron vormen voor de door de overheid te ondernemen acties. Ze nemen dan ook een centrale plaats in binnen de inrichtingsprojecten.

Daartoe moeten de centrumfuncties en de gebieden worden ontwikkeld op basis van hun erfgoed en met respect voor hun architecturale en landschappelijke identiteit. Op supragemeentelijk en gemeentelijk niveau wordt in het kader van de verschillende inrichtingsprojecten rekening gehouden met de perimeters van cultureel, historisch of esthetisch belang.

Daarnaast moet de kwaliteit van de architecturale productie worden gewaarborgd, aangezien die het culturele erfgoed van morgen zal worden.

Er moet steun worden verleend aan geïntegreerde initiatieven voor de instandhouding van het erfgoed. De renovatie, het onderhoud en de opwaardering van het erfgoed maken het ook mogelijk om gespecialiseerde ambachten in stand te houden of te doen ontstaan, waarvan de activiteit is gebaseerd op knowhow en een plaatselijke ambachtelijke productie. Het erfgoed wordt versterkt door het behoud, het onderhoud en de ontwikkeling van een netwerk van kwaliteitswegen en -paden en/of uitzichten op opmerkelijke bebouwde of onbebouwde landschappen alsook door toegang te bieden tot een lokaler erfgoed of bepaalde natuurlijke sites die openstaan voor het publiek. Bovendien dragen ze door hun historische rol bij tot de identiteit van de bebouwde of onbebouwde landschappen.

- **Het erfgoed vrijwaren van de verstedelijking**

Zowel de bebouwde als de onbebouwde onroerende goederen met een erkende erfgoedwaarde moeten in stand worden gehouden.

Natuurlijk erfgoed

Op gewestelijk niveau wordt het opvangpotentieel voor in het wild levende dieren op het hele grondgebied ontwikkeld.

Het natuurlijke erfgoed dat bestaat uit gebieden die in het kader van de wet op het natuurbehoud van 12 juli 1973 zijn erkend, moet worden ontwikkeld en verbeterd. Hierbij is het zaak om de verschillende activiteiten op het grondgebied te structureren teneinde enerzijds de bescherming van de erkende sites te doen toenemen en anderzijds de versnippering van de onbebouwde ruimten te verminderen.

De onderlinge verbinding van de erkende sites wordt verzekerd teneinde een ecologisch netwerk tot stand te brengen op het niveau van het gewestelijke grondgebied.

De territoriale structuur volgt de ecologische verbindingen die de Waalse regering heeft aangenomen. Ze moeten gepreciseerd worden op supragemeentelijk of gemeentelijk niveau. De verschillende activiteiten op het grondgebied worden zodanig gestructureerd dat hun continuïteit behouden blijft. Er wordt geëvalueerd of de inrichtingsprojecten zijn afgestemd op de natuurlijke routes en dynamieken van de diersoorten.

De onbebouwde gebieden moeten in een netwerk worden ondergebracht, in het bijzonder in de regio's met vruchtbare gronden en een hoge productiviteit (de landbouwgronden van de Henegouwse en Brabantse leemvlakten of van Haspengouw) of met een hoge biodiversiteit.

Cultureel erfgoed

In de perimeters van cultureel, historisch of esthetisch³² belang die deel uitmaken van het sectorplan en waarin een landschap, een monument of een architecturaal geheel is opgenomen dat op de lijst van het uitzonderlijk erfgoed van Wallonië staat of eraan grenst³³, wordt er op gewestelijk niveau een bijzondere aandacht geschonken aan de instandhouding van het evenwicht tussen de bebouwde of niet-bebouwde ruimten en de monumenten die hen domineren of de landschappen die hen kenmerken. Bovendien worden de landschappen, de architectuurgehelen en de momenten met een erkende erfgoedkundige waarde in aanmerking genomen bij elk inrichtingsproject van nabijgelegen gebouwen.

Vóór elk inrichtingsproject dient de archeologische kaart te worden geraadpleegd waarnaar wordt verwezen in het Waalse Erfgoedwetboek, om er zeker van te zijn dat de desbetreffende onroerende goederen vrij zijn van elke archeologische beperking.

De plaatsing van uithangborden en reclame-inrichtingen in de perimeters van cultureel, historisch of esthetisch belang opgenomen in het gewestplan of in de buurt van landschappen, monumenten of architecturale gehelen met een erkende erfgoedkundige waarde is onderworpen aan strikte regels.

Een samenwerking tussen het Gewest en de Federatie Wallonië-Brussel implementeren die de vorm zou aannemen van een Baukultur conform de intra-Belgische ondertekening van de Verklaring van Davos (2018) en die geconcretiseerd zou kunnen worden door de uitwerking van een samenwerkingsprotocol tussen beide bevoegdheidsniveaus.

Landschappelijk erfgoed

Op regionaal niveau omvat het door de territoriale structuur geïdentificeerde landschappelijke erfgoed de landschapsgehelen van Wallonië en de door ADESA vastgestelde perimeters van landschappelijk belang.³⁴

Via de landschapsgehelen kunnen bebouwde of onbebouwde landschappen met gemeenschappelijke kenmerken en dynamieken op een coherente manier beschermd, beheerd en ingericht worden. Met het oog daarop moet bij elk inrichtingsproject rekening worden gehouden met de globale uitdagingen die in de atlassen van de Waalse landschappen worden geïdentificeerd.

De door ADESA vastgelegde perimeters van landschappelijk belang, opmerkelijke punten en uitzichten worden beschouwd als perimeters van gewestelijk belang voor de bescherming, het beheer en de inrichting van de bebouwde of onbebouwde landschappen en worden dienovereenkomstig behandeld.

De landschappelijke effecten van de verkeers- en transportvoorzieningen en -infrastructuur (windmolens, watertorens, waterzuiveringsinstallaties, elektriciteitsleidingen en -stations, gsm-antennes, pijpleidingen, wegen, bedrijventerreinen, enz.) worden tot een minimum beperkt door voorrang te geven aan de groepering van de infrastructuur.

Beheers- en programmeringsmaatregelen

- **Het erfgoed opwaarderen**

De geïntegreerde renovatie van goederen waarvan het erfgoedkundig belang erkend wordt, vergemakkelijkt, rekening houdend met de kenmerken en specificiteiten ervan. De duurzame en functionele initiatieven voor erfgoedherstel ondersteunen.

³² Zie woordenlijst.

³³ Zie bijlage 4.

³⁴ Zie woordenlijst.

- **Het erfgoed vrijwaren van de verstedelijking**

Op gemeentelijk niveau overgaan tot de identificatie van de gebieden van het gewestplan die zijn bestemd voor verstedelijking en de gebieden waarvan de inrichting door de gemeente aan een overlegprocedure is onderworpen en die moeten worden gevrijwaard van de directe en indirecte druk van de verstedelijking

Natuurlijk erfgoed

Op gemeentelijk niveau de gebieden met een groot biologisch belang bepalen en behouden en de verbindingen tussen deze omgevingen heraanleggen. De ecologische verbindingen zetten de structurerende assen in, zoals het hydrografische netwerk, de loofbossen (met name de oude bossen en de in toepassing van het Waalse Boswetboek aangelegde integrale natuurreservaten) en kwetsbare en marginale bodems. Ze worden aangevuld met kleine landschappelijke elementen, zoals vijvers, heggen, bosjes, ruderaal grasvelden, bermen, groene ruimten, enz. In het aldus ontwikkelde ecologische netwerk moet het onthaalpotentieel voor in het wild levende dieren en planten op het hele gemeentelijke grondgebied geleidelijk worden hersteld, door beheersmethoden toe te passen die tegemoetkomen aan de behoeften van de mens, maar tegelijk ook de wilde dieren en planten in staat stellen om zich uit te drukken.

De impact van de lichtpollutie op de biodiversiteit moet in de eerste plaats verminderd worden binnen het ecologische netwerk. Bij het ontwerp en de herziening van de meergemeentelijke en gemeentelijke ontwikkelingsplannen en de leidraden voor stedenbouw wordt hiermee rekening gehouden teneinde geleidelijk aan een zwart raster in te voeren³⁵.

De groene infrastructures³⁶ worden versterkt, met voorrang in en in de rand van de polen.

Cultureel erfgoed

De uitvoering van raamovereenkomsten voor de restauratie van het Waalse erfgoed voortzetten.

De perimeters voor de bescherming/de ontwikkeling van het gebouwde erfgoed in de zin van het Waalse Erfgoedwetboek identificeren, vaststellen en in stand houden.

Landschappelijk erfgoed

De publicatie van de atlassen van de Waalse landschappen wordt afgerond. Vervolgens worden deze atlassen regelmatig bijgewerkt.

De inventarisatie van ADESA wordt afgerond en geleidelijk geïntegreerd in het gewestplan.

Bij elke aanvraag van een vergunning voor de aanleg of de vernieuwing van een bovengrondse leiding van 150 kV of minder wordt in het milieueffectenrapport nagegaan of het wenselijk en haalbaar is om de infrastructures te groeperen.

De aanbevelingen in aanmerking nemen die in de landschapshandvesten geïdentificeerd werden, die opgesteld werden voor het grondgebied van de natuurparken bij het ontwerp en de herziening van de meergemeentelijke en gemeentelijke ontwikkelingsplannen en de gemeentelijke leidraden voor stedenbouw.

Opvolgingsmaatregelen

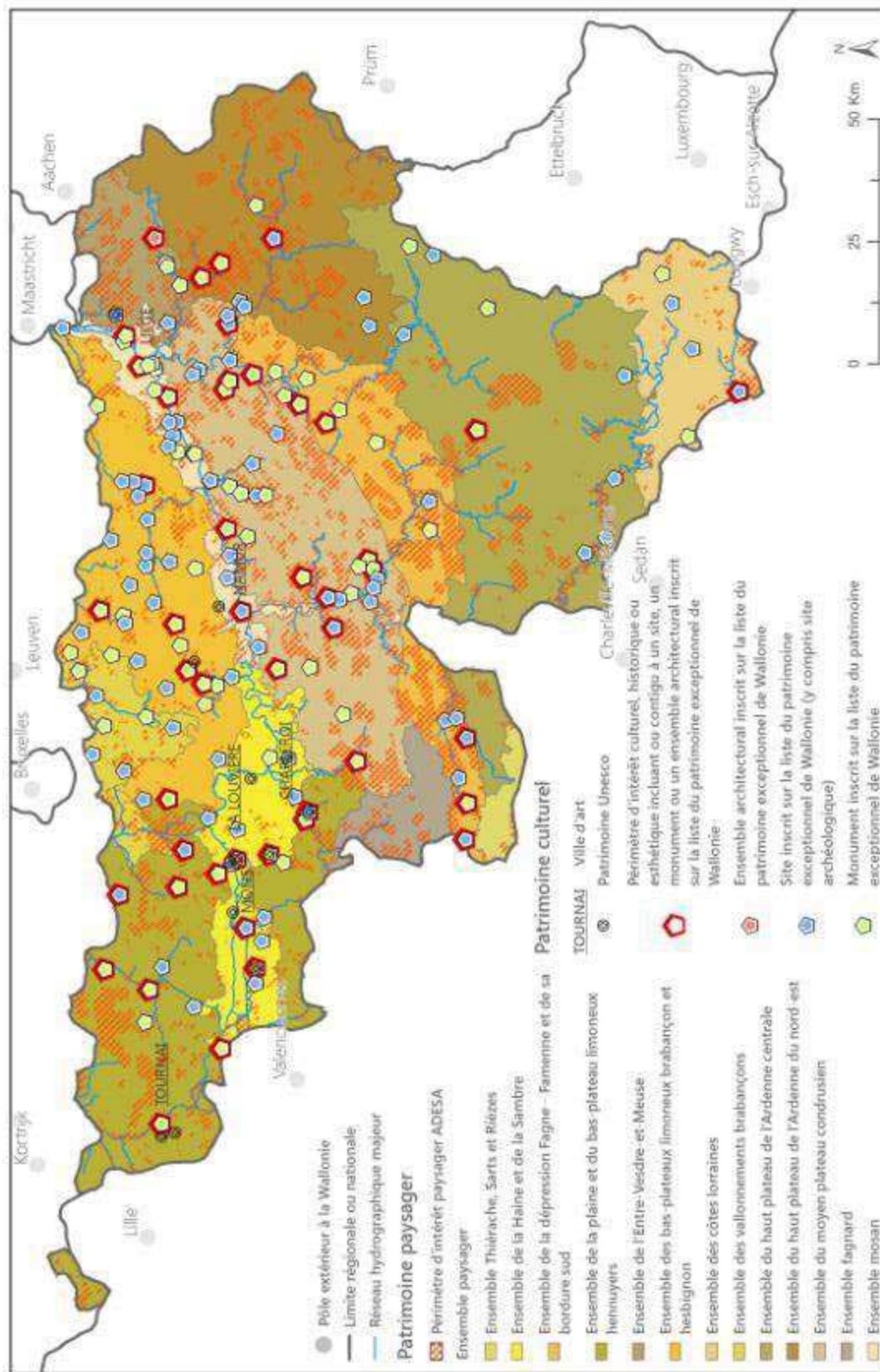
- **Het erfgoed opwaarderen**

Evolutie van de door de overheid opgezette programma's ten gunste van het erfgoed en het milieu.

³⁵ Zie woordenlijst.

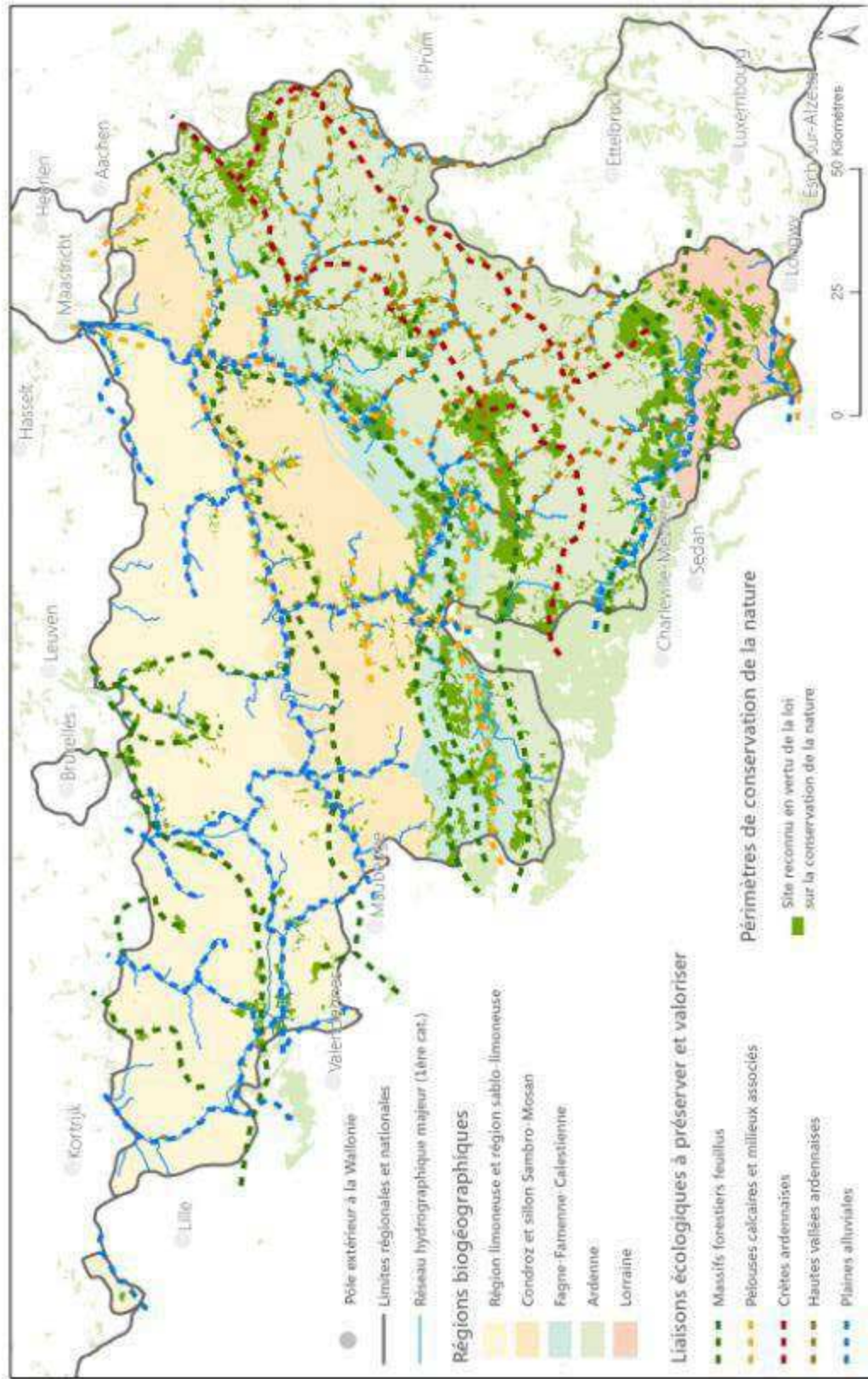
³⁶ Zie woordenlijst.

- **Het erfgoed vrijwaren van de verstedelijking**
Oppervlakten die onder een erfgoedbeschermingsperimeter vallen.
Evolutie van de oppervlakte van de erkende landschappen krachtens de wet op het natuurbehoud die bijdraagt aan het ecologische netwerk en de connectiviteitsindex.
Evolutie van de versnippering van landschapsgehelen in Wallonië.
Evolutie van de oppervlakten die ondersteund worden door het Programme wallon de Développement rural (Waals programma voor plattelandontwikkeling), met name via de methoden voor een milieuvriendelijke landbouw.

PV2 - VALORISER LES PATRIMOINES CULTURELS ET PAYSAGERS ET LES PRÉSERVER DES PRESSIONS DIRECTES ET INDIRECTES DE L'URBANISATION

SCHEMA DE DEVELOPPEMENT DU TERRITOIRE

**PV2 - VALORISER LES PATRIMOINES NATURELS ET LES PRÉSERVER
DES PRESSIONS DIRECTES ET INDIRECTES DE L'URBANISATION
SCHEMA DE DÉVELOPPEMENT DU TERRITOIRE**

BO.3 - Hulpbronnen efficiënte verstedelijkings- en productiemethoden ondersteunen

Vaststellingen

De demografische en economische groei van de afgelopen decennia heeft geleid tot een aanzienlijke onttrekking van niet-hernieuwbare hulpbronnen en tot het vrijkomen van schadelijke stoffen en het storten van afval dat niet (opnieuw) kan worden gevaloriseerd. In Wallonië vertegenwoordigt het inerte deel van het bouw- en sloopafval ongeveer 4 tot 5 miljoen ton per jaar (zonder rekening te houden met de 10 miljoen ton grond die jaarlijks wordt afgegraven) en dat van niet-gevaarlijk afval ongeveer 0,7 tot 0,9 miljoen ton per jaar.

De artificialisatie van de gebieden draagt ook bij tot het verbruik van een niet-hernieuwbare hulpbron, de bodem. Door de verstedelijking kunnen lucht, water en grond - duurzame hulpbronnen - hun kwaliteit verliezen, wat gevolgen heeft voor de gezondheid van de inwoners van Wallonië. Deze hulpbronnen moeten echter worden beschermd en/of voorbehouden om hun duurzaamheid en die van de geassocieerde economische sectoren te waarborgen. Het Waalse grondgebied is rijk aan primaire hulpbronnen (landbouwgrond, bossen en ondergrond) en natuurlijke hulpbronnen (zoals grondwater) die op rationele wijze moeten worden geëxploiteerd door desgevallend te zorgen voor de vernieuwing of het behoud ervan om te vermijden dat ze uitgeput raken door de synergie te bevorderen en door tegelijk hun concurrentie te beslechten.

Terwijl sommige activiteiten vaste voet aan grond krijgen op het grondgebied, verandert de Waalse economie geleidelijk en worden nieuwe sectoren dragers van investeringen. De recyclage van materialen en de nuttige toepassing van afval spelen een steeds belangrijker rol in de economische productiecyclussen. En ook de kringloopeconomie past binnen een perspectief van korte circuits en het delen en hergebruiken van grondstoffen en goederen.

In Wallonië draagt het fenomeen van de periurbanisatie zowel bij tot de versnippering als tot de artificialisatie van het grondgebied door het gebruik van de ruimte. Het brengt ook aanzienlijke uitgaven met zich mee voor de gas- en energietransportnetwerken en verkeersnetwerken. Zo namen de geartificialiseerde terreinen³⁷ in 2015 minstens³⁸ 1.756 km² van het grondgebied in (zijnde minstens 10,4% van het Waalse grondgebied), tegenover 1.260 km² in 1985. In 30 jaar tijd zijn deze kunstmatig aangelegde terreinen dus met 39,3% toegenomen, wat neerkomt op een gemiddelde stijging van 16,5 km²/jaar. De kunstmatige inrichting van het grondgebied is meer het gevolg van de woningbouwuitbreiding dan van het onttrekken van landbouw- of bosgrond voor economische ontwikkelingsdoelinden. Ze bereikte haar hoogtepunt in de jaren 1990 (gemiddeld 19,7 km²/jaar tussen 1990 en 2000) en volgt sinds het begin van de jaren 2000 een algemene dalende trend: gemiddeld 15,9 km²/jaar tussen 2000 en 2010 en 12,7 km²/jaar tussen 2010 en 2015.

De artificialisatie van het grondgebied is het sterkst toegenomen rond Verviers, Couvin, Neufchâteau, langs de Luxemburgse en Duitse grenzen en in sommige Waalse gemeenten ten zuidwesten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ook al neemt de artificialisatie van het grondgebied af in vergelijking met de voorgaande jaren, toch wordt er een toename vastgesteld in de meer landelijke gemeenten die soms op relatief grote afstand van de stedelijke gebieden gelegen zijn.

Uitdagingen

De bodem moet spaarzaam worden beheerd en de hulpbronnen van het gebied moeten op rationele wijze geëxploiteerd worden. Het gebruik van lokale hulpbronnen moet bevorderd worden.

³⁷ Zie woordenlijst.

³⁸ Onbekende en/of niet-gekadastreerde terreinen, die in 2015 4,9% van het Waalse grondgebied vertegenwoordigden, worden hier niet als geartificialiseerde terreinen beschouwd. Ze omvatten echter wel geartificialiseerde delen (wegen, spoorwegen, enz.).

Uitvoeringsprincipes

- **Het grondgebruik verminderen**
Een rationeel beheer van het grondgebied dat efficiënt omspringt met hulpbronnen vereist een beheersing van de verstedelijking.
Om de artificialisatie van het grondgebied te beperken, worden de al verstedelijkte oppervlakten in de eerste plaats geoptimaliseerd voordat een uitbreiding wordt overwogen.
De bestaande gebouwen worden hergebruikt, gerenoveerd of herbested en de braakliggende terreinen worden opgewaardeerd. Platte daken worden gerentabiliseerd en gebruikt om er voorzieningen voor de productie van hernieuwbare energie op te installeren, planten en moestuinen op aan te leggen, enz.
De gemeentelijke plannen voorzien een gepaste dichtheid in de voor verstedelijking bestemde gebieden rekening houdend met de specificiteiten van het gemeentelijke grondgebied.
Over het algemeen wordt ook de voorkeur gegeven aan de mandeligheid en de compactheid van de gebouwen.
Het delen van openbare voorzieningen wordt in woongebieden, op bedrijventerreinen en in recreatiegebieden aangemoedigd.
- **Op een beredeneerde manier met de hulpbronnen van het grondgebied omspringen**
De overgang naar duurzamere productiemethoden die efficiënter omspringen met de hulpbronnen van het grondgebied, wordt ondersteund.
Door de bebouwing opnieuw te concentreren in de centrumfuncties kunnen de landbouwgronden gevrijwaard worden en kan de stedelijke versnippering bestreden worden. Op infraregionaal niveau een nauwkeurige inventarisatie uitvoeren van de landbouwgronden die tegen verstedelijking moet worden beschermd.
Daarnaast ook op dat niveau rekening houden met het vernieuwingspercentage van de houtreserves.
Het waterverbruik wordt verminderd en de beschermingssystemen van de waterwinningen en de kwetsbare gebieden voor het grondwater worden regelmatig geëvalueerd.
Het gebruik van duurzame of recycleerbare materialen wordt aangemoedigd.

Beheers- en programmeringsmaatregelen

- **Het grondgebruik verminderen**
Het gebruik van niet-geartificialiseerde terreinen tegen 2030 terugbrengen tot 6 km²/jaar, zijnde de helft van de oppervlakte die momenteel wordt gebruikt, en tegen 2050 streven naar 0 km²/jaar. Deze maatregel moet gepaard gaan met meer bepaald een mechanisme waarmee een inrichtingsproject gecompenseerd kan worden dat tot gevolg heeft dat niet-geartificialiseerde terreinen gebruikt worden door een desartificialisatie van al geartificialiseerde terreinen.
- **Op een beredeneerde manier met de hulpbronnen van het grondgebied omspringen**
Een 'Green Deal' met de bouwsector sluiten om:
 - het gebruik van natuurlijke en lokale materialen te verhogen;
 - bouwmaterialen te recupereren via de afbraak van gebouwen;
 - milieuclausules op te nemen in de bestekken van de Waalse overheid.Een communicatiestrategie over de kwaliteit en het gebruik van gerecycleerde materialen in de bouwsector implementeren
De Waalse langetermijnstrategie voor energierenovatie voor gebouwen implementeren, met betrekking tot de naleving van de volgende doelstellingen:
 - residentiële gebouwen: tegen 2050 streven naar het EPB-label A als gemiddelde voor het hele woningenbestand;

- tertiaire gebouwen: tegen 2050 streven naar een energieneutraal gebouwenbestand (nulenergie) voor verwarming, sanitair warm water, airconditioning en verlichting, d.w.z. een vermindering van het energieverbruik met iets meer dan 2% per jaar.
- Een referentiekader ontwikkelen om de impact van een inrichtingsproject op de gemeenschap te objectiveren.
- Duurzame landbouwproductieactiviteiten ontwikkelen, d.w.z. die gebruikmaken van agrarische en bosbouwkundige methoden die oog hebben voor de gezondheid van mens en dier, de bodem, het grondwater en de waterlopen.

Opvolgingsmaatregelen

- **Het grondgebruik verminderen**
 - Jaarlijks artificialisatiepercentage van de gronden.
 - Coëfficiënt van het gemiddelde grondgebruik of de vloeroppervlakte per bewoner.
 - Evolutie van het bodemabsorptievermogen.
 - Evolutie van de verschillende grondgebruikscategorieën.
 - Evolutie van de verschillende categorieën van geartificialiseerde grond.
 - Aantal gemeenten met gemeentelijke ontwikkelingsplannen.
 - Evolutie van de grootte van de door de woonfunctie ingenomen percelen.
 - Evolutie van de opsplitsingen en verkavelingen bij onbebouwde onroerende goederen.
 - Evolutie van de desartificialisatie van de al geartificialiseerde terreinen.

Op een bereedere manier met de hulpbronnen van het grondgebied omspringen

- Evolutie van het binnenlandse verbruik van grondstoffen³⁹.
- Evolutie van het waterverbruik
- Percentage grondwaterlichamen in goede chemische en kwantitatieve staat
- Percentage waterlichamen in goede ecologische staat

³⁹ Zie woordenlijst.

BO.4 - De kwetsbaarheid van het grondgebied en zijn inwoners ten opzichte van natuur- en technologische risico's en de blootstelling aan door de mens veroorzaakte overlast verminderen

Vaststellingen

Natuurrisico's (overstromingsrisico's, karstrisico's, hittegolven) en antropogene risico's (artificialisatie van de gronden, SEVESO, kernenergie, pijpleidingen, verontreiniging) bedreigen zowel de menselijke activiteiten als de fauna, de flora en het landschap.

De strijd tegen de klimaatverandering en de integratie van Wallonië in de energie- en technologische transitie zijn van essentieel belang om een beleid inzake ruimtelijke ordening te kunnen uitstippelen.

De behoeften worden met name beoordeeld op het gebied van preventie (proces van het "koolstofvrij maken" van de samenleving en het territoriale systeem) en aanpassing (integratie van de klimaatrisico's in het territoriale beheer, alsook in het stedenbouwkundige en architecturale ontwerp).

De blootstelling aan risico's varieert sterk naargelang de plaats waar het gebied zich bevindt, onder meer in functie van de topografie, de ondergrond en de nabijheid van risicoactiviteiten. Deze risico's, die elkaar op bepaalde locaties kunnen overlappen en worden gecombineerd, vereisen een globaal beheer.

Uitdagingen

De natuur- en technologische risico's en de door de mens veroorzaakte overlast die daadwerkelijk geïdentificeerd en aangetoond worden, dienen in aanmerking te worden genomen om ze te beheeren en te integreren in het ontwerp van de ruimtelijke ordening om te vermijden dat delen van het grondgebied bevrozen.

Uitvoeringsprincipes

- **De natuurrisico's beheren**

Het is de bedoeling om de blootstelling van de bevolking aan risico's in verband met overstromingen, instortingen van rotswanden, aardverschuivingen, karstverschijnselen, mijnverzakkingen, verzakkingen als gevolg van mijnbouwwerken of -structuren, ijzermijnen of ondergrondse holtes en seismische risico's te verminderen.

Zowel bij het ontwerp van inrichtingsprojecten als bij het ontwerp van verkeers-, gas- en energietransportinfrastructuren en -netwerken moet rekening worden gehouden met de natuurrisico's. Afhankelijk van het risiconiveau (laag tot hoog) worden passende maatregelen genomen, die in extreme gevallen zelfs een bouwverbod kunnen inhouden.

Om het hoofd te bieden aan de klimaatveranderingen, met name hittegolven, worden in stedelijke centrumfuncties koele zones aangelegd.

- **De technologische en industriële risico's beperken**

Bij de verstedelijking moet rekening worden gehouden met de bestaande technologische en industriële risico's om de gevolgen van een eventueel ongeval te beperken. Elke nieuwe verstedelijking bij een technologische risico's blootgestelde onroerende goederen geldt als verboden, rekening houdend met de noodzaak om een gepaste afstand in acht te nemen ten opzichte van met name de bij het gewestplan voor verstedelijking bestemde gebieden.

Industriële technologieën en processen met lagere risico's genieten de voorkeur.

- **De blootstelling van de bevolking aan lawaai en luchtverontreiniging verminderen**

De maatregelen van het Waalse Klimaatbeleid en het milieu-gezondheidsplan moeten worden nageleefd om de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen te bestrijden.

De woningen alsook de openbare diensten en de communautaire voorzieningen zijn zodanig ontworpen om de gevolgen in verband met de blootstelling aan geluidsoverlast en luchtverontreiniging te beperken.

Beheers- en programmeringsmaatregelen

Structurele preventieve inrichtingsmaatregelen op het niveau van de overstromingsgebieden opnemen via de gewestelijke leidraad voor stedenbouw en de gemeentelijke leidraden voor stedenbouw.

Een referentiekader uitwerken om specifieke voorwaarden vast te leggen ter bescherming van personen, goederen en het milieu, waaraan de vergunningen in verband met de in artikel D.IV.57 van het Waalse Wetboek van Ruimtelijke Ontwikkeling bedoelde handelingen en werkzaamheden moeten voldoen.

De verstedelijking aanpassen aan de omgeving van geluidsgenererende verkeersinfrastructuren.

De ondoordringbaarheid van de bodems (gebruik van doorlatende materialen, enz.) beperken.

De verstedelijking van brongebieden van de waterlopen verbieden.

Groene ruimten in de stedelijke centrumfuncties ontwikkelen.

Maatregelen ter bevordering van de infiltratie van regenwater in de bodem promoten.

De blootstelling van voor huisvesting bestemde gebieden aan geluidshinder en luchtvervuiling verminderen.

Opvolgingsmaatregelen

- **De natuurrisico's beheren**
Evolutie van de ondoordringbaarheidgraad van de bodems en evolutie van het debiet tijdens de hoogwaterstandspieken in de waterlopen.
Aantal gewonden - sterfgevallen per doodsoorzaak.
Aantal sterfgevallen door hittegolven.
- **De technologische risico's beperken**
Door de kwetsbare SEVESO-gebieden getroffen bevolking/natuurlijke gebieden.
- **De blootstelling van de bevolking aan lawaai en luchtverontreiniging verminderen**
Superpositie van het geluidskadaster en de bevolking/natuurlijke ruimten om het aantal inwoners of de oppervlakte van de natuurgebieden te bepalen aan de hand van het geluidsniveau.
Superpositie van de modelleringen of de luchtkwaliteitsmetingen en de bevolking/natuurlijke ruimten om het aantal inwoners of de oppervlakte van de groene ruimten te bepalen aan de hand van het verontreinigingsniveau.

BO.5 - Van de troeven van het gebied een hefboom voor de ontwikkeling van het toerisme maken

Vaststellingen

Wallonië beschikt over een groot aantal landschappen en gebieden die kunnen worden opgewaardeerd om zijn toeristische aantrekkingskracht te versterken.

Op basis van deze troeven is het mogelijk om zowel het toerisme voor het grote publiek als het individuele en diffuse toerisme (natuur, klein erfgoed, landschap, enz.) te ontwikkelen.

De centrale ligging van Wallonië in het verzorgingsgebied van Noord-Europa, in combinatie met de aanwezigheid van een sterk ontwikkeld verkeersnet (dicht en goed gespreid wegen- en autowegenet over het grondgebied), de aanwezigheid van twee luchthavens (Luik en Charleroi) en een HSL-station (Luik), dragen eveneens bij tot de ontwikkeling van het toerisme in het gebied.

De toeristische infrastructuur, of het nu gaat om de logiesverstrekkende inrichtingen of de bezienswaardigheden, zijn over het algemeen noch in de grootste Waalse steden gelegen, waar voornamelijk hotels zijn ondergebracht voor zakelijk en cultureel toerisme, noch in de gemeenten ver daarbuiten.

De ontwikkeling van activiteiten die verband houden met toeristische gebieden en bezienswaardigheden leidt tot een toename van de behoeften op het vlak van mobiliteit van goederen en personen. Ook al dragen de toeristische activiteiten bij tot de multifunctionaliteit van de plattelandsgebieden, toch zijn er zwakke punten vastgesteld op het vlak van de bereikbaarheid van de gebieden, met name voor de andere vervoerswijzen dan de personenauto, en de breedbandaansluitingen.

Elke activiteit, plaats of toeristische bezienswaardigheid onderhoudt bijzondere relaties met zijn menselijke, architecturale en natuurlijke omgeving. De leefomgeving en de ontwikkeling van de toeristische activiteit zijn dus onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Een sterke mobilisatie van de lokale troeven via de opwaardering van het natuurlijke, culturele en landschappelijke erfgoed draagt bij tot de versterking van de lokale economie en de ontwikkeling van de gebieden en heeft gevolgen op gewestelijk, supragemeentelijk en gemeentelijk niveau.

De ontwikkeling van hoogwaardige en innovatieve toeristische en vrijetijdsinfrastructuren draagt ook bij tot de versterking van de aantrekkelijkheid van de gebieden.

Uitdagingen

De banden tussen het toerisme (met inbegrip van het erfgoed) en het grondgebied moeten worden versterkt en er moet tegelijk voor worden gezorgd dat de co-existentie met de andere activiteiten en het respect voor het milieu zo goed mogelijk worden beheerd.

De projecten voor de ontwikkeling van het toerisme ondersteunen het gebied door de plaatselijke economie en/of het scheppen van endogene arbeidsplaatsen te bevorderen.

De toegankelijkheid van toeristische sites en gebieden door de verschillende transportmodi moet worden verbeterd.

Uitvoeringsprincipes en een territoriale structuur

Op regionaal niveau worden in de territoriale structuur ⁴⁰de toeristische trekpleisters (toeristische bezienswaardigheden met een grote uitstraling, plaatsen die op de Werelderfgoedlijst van UNESCO staan en luchthavens) en de toeristische gebieden (kunststeden, steden die een omweg waard zijn, steden van grote toeristische waarde, toeristische valleien, bosmassieven, Geopark Famenne-Ardenne en natuurparken) geïdentificeerd waarvan de aantrekkelijkheid moet worden versterkt via inrichtingen van hoogstaande kwaliteit. De met grote evenementen gepaard gaande toeristische activiteit (festivals, sportwedstrijden, carnavals, wandelingen, herdenkingen, pelgrimstochten, enz.) moet eveneens op infragewestelijke schaal ondersteund worden.

- **Het toeristische aanbod uitbreiden**

De toeristische en culturele bestemming van de steden, de dorpen en de toeristische trekpleisters moet worden versterkt, met name die van de steden die op regionaal niveau worden beschouwd als de moeite waard voor een bezoek. In het ontwerp en de herziening van de meergemeentelijke en gemeentelijke ontwikkelingsplan en de gemeentelijke leidraden voor stedenbouw zal rekening worden gehouden met het lokale of supralokale toeristische potentieel van de steden, de dorpen en de toeristische plaatsen die van minder belang zijn.

De synergieën tussen toerisme en erfgoed en de initiatieven voor de opwaardering van het Waalse erfgoed worden ondersteund.

Het toeristische innoverende en kwaliteitsaanbod wordt aangemoedigd in de landbouw- en bosgebieden van het gewestplan. De primaire bestemming van het gebied mag niet onomkeerbaar in gevaar gebracht worden.

Duurzaam toerisme moet op infraregionaal niveau worden ontwikkeld om banen te scheppen en de plaatselijke cultuur en de lokale producten te verbeteren.

- **Het toeristische aanbod optimaliseren**

De bruikbaarheid en de zichtbaarheid van de toeristische plaatsen worden verbeterd, onder meer door middel van inrichtingen van hoge kwaliteit.

De implementatie van vernieuwende concepten en de realisatie van kwaliteitsvolle en innoverende inrichtingen wordt gestimuleerd. Deze moeten worden ontworpen om de diensten, de voorzieningen en de infrastructuren tussen de bevolking en de toeristen te delen, om de rentabiliteit van de investeringen te verhogen en de lokale bevolking in staat te stellen te profiteren van de positieve effecten die voortvloeien uit de toeristische ontwikkeling.

De door de territoriale structuur geïdentificeerde openbaarvervoers- en fietsnetwerken moeten de toegankelijkheid van de toeristische sites versterken en het mogelijk maken om ze te bedienen met andere vervoerswijzen dan de personenauto.

Om een Europees toeristisch cliënteel aan te trekken, moet de toegankelijkheid van de toeristische trekpleisters vanaf de toegangspoorten van Wallonië (luchthavens en stations van Charleroi en Luik) worden verbeterd.

- **De toeristische trekpleisters beschermen**

Om hun aantrekkingskracht te behouden, moeten bepaalde toeristische trekpleisters en gebieden worden beschermd. Het is bijvoorbeeld van essentieel belang om te zorgen voor een coherente en gecontroleerde verstedelijking langs de toeristische routes, nabij onroerende goederen waarvan de erfgoedwaarde erkend wordt en, a fortiori, op plaatsen die voorkomen op de Werelderfgoedlijst van de UNESCO of op de lijst van het uitzonderlijk erfgoed van de Waalse regering.

Hetzelfde geldt voor recreatiegebieden, waar bijzondere aandacht wordt besteed aan de keuze van de tot stand te brengen recreatieve en toeristische faciliteiten.

⁴⁰ Zie bijlage 5

Beheers- en programmeringsmaatregelen

- **Het toeristische aanbod uitbreiden**

Een toeristische strategie implementeren op basis van de toeristische sites en gebieden (toeristische bezienswaardigheden met een grote uitstraling, plaatsen die op de Werelderfgoedlijst van UNESCO staan en luchthavens, kunststeden, steden die een omweg waard zijn, steden van grote toeristische waarde, toeristische valleien, bosmassieven, Geopark Famenne-Ardenne en natuurparken), riviertoeerisme, onroerende gehelen waarvan de patrimoniale waarde erkend wordt (mooiste dorpen van Wallonië, enz.).

De toeristische parcours vastleggen en versterken.

De toeristische accommodatie ontwikkelen, zoals bepaald in het Waals Toerismewetboek, en in het bijzonder het duurzame en kwalitatieve aspect ervan.

De nieuwe, door het Waalse wetboek van ruimtelijke ontwikkeling ('Code de Développement territorial wallon', CoDT) geboden mogelijkheden voor de ontwikkeling van het toerisme in de landbouw- en bosgebieden van het gewestplan benutten.

- **Het toeristische aanbod optimaliseren**

Verlaten (accommodatie en bezienswaardigheden) of slecht gelegen toeristische infrastructures herbestemmen en saneren, of voor andere doeleinden hergebruiken.

Het project van het creëren van een HSL-station in Charleroi en een halte op de hogesnelheidslijn Brussel-Parijs ter hoogte van het knooppunt van Ath ontwikkelen om een grotere invloed van de toeristische trekpleisters mogelijk te maken

Een stand van zaken opstellen over de situatie en het potentieel van bestaande recreatiegebieden en nieuwe recreatiegebieden bepalen die beter zijn gesitueerd met betrekking tot de potentiële haalbaarheid van de projecten.

- **De toeristische trekpleisters beschermen**

Aandacht besteden aan het handels-, diensten- en voorzieningenaanbod in voor verstedelijking bestemde gebieden in de buurt van toeristische plaatsen of in de toeristische trekpleisters.

Het parkeren van motorvoertuigen, toeristenbussen en fietsen beheren.

Zorgen voor het behoud van de leefomgeving en de samenhang tussen de nieuwe bebouwing en de toeristische site wanneer het gebouw een van de aantrekkingsfactoren van een toeristische site vormt.

Opvolgingsmaatregelen

- **Het toeristische aanbod uitbreiden**

Evolutie van het aantal toeristische trekpleisters.

Evolutie van het aantal bezoekers van de toeristische trekpleisters.

Evolutie van het aantal in recreatiegebied opgenomen hectares.

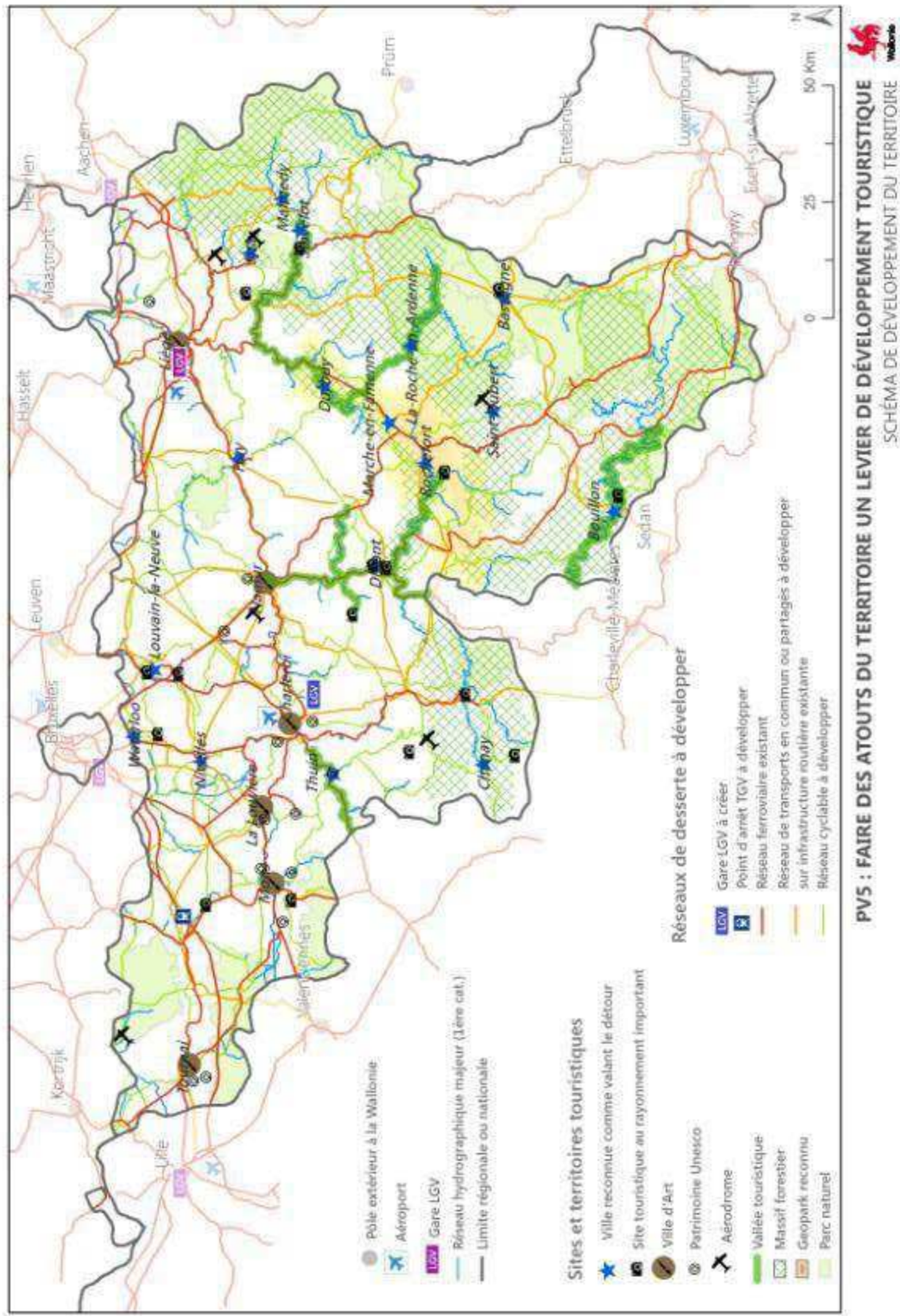
- **Het toeristische aanbod optimaliseren**

Evolutie van de verdeling van de modale aandelen om toegang te krijgen tot de toeristische trekpleisters en gebieden.

Evolutie van het aantal te herinrichten sites die deel uitmaken van de toeristische infrastructuur.

- **De toeristische trekpleisters beschermen**

Evolutie van het aantal in recreatiegebied opgenomen hectares.

Verklarende woordenlijst van de termen die in het ruimtelijk ontwikkelingsplan gebruikt worden

De in het ruimtelijke ontwikkelingsplan (ROP) vastgestelde woordenlijst verduidelijkt de betekenis van de termen waarop het betrekking heeft, maar is niet bedoeld om buiten dit specifieke kader te worden gebruikt.

Wanneer de bron niet wordt vermeld, werden de volgende bronnen gebruikt:

- Het gewestelijke ruimtelijke ontwikkelingsplan (het 'Schéma de Développement de l'Espace Régional' (SDER)) dat op 27 mei 1999 door de Waalse regering werd aangenomen.
- Het ontwerp van gewestelijk ruimtelijk ontwikkelingsplan dat op 7 november 2013 door de Waalse regering werd aangenomen.
- Het verslag over de toestand van het Waalse milieu 2017, dat op 23 januari 2018 werd gepubliceerd.
- Het Waalse platform voor ruimtelijke intelligentie.
- De Permanente Conferentie van de Territoriale Ontwikkeling ('Conférence Permanente du Développement Territorial', CPDT).
- Het Waalse Wetboek van Ruimtelijke Ontwikkeling ('Code du développement territorial').
- Het Waals Erfgoedwetboek ('Code wallon du patrimoine').
- Het Waalse Wetboek van de Huisvesting en het Duurzame Wonen ('Code wallon du logement et de l'habitat durable').

Grootstedelijke activiteiten

De grootstedelijke activiteiten zijn de kenmerkende activiteiten van de metropoliseringsdynamiek, die wordt gedefinieerd als "een socio-economisch proces dat steden deel laat uitmaken van een beweging van globalisering van de economie en tegelijk van levensstijlen. Dit betekent niet dat de metropolisering niet wordt omgezet naar ruimtelijke vormen, maar het is niet de voornaamste drijfveer. Metropolisering heeft betrekking op de fenomenen die maken dat ruimten, "stedelijke systemen" [...] in de mondiale economische orde passen" (CERTU (coll.) (2013). "Le processus de métropolisation et l'urbain de demain", Gallety J.-C. (coord.), Coll. Essentiel, 15, Frankrijk).

ADESA

Zie inventaris van ADESA.

Transregionale en grensoverschrijdende samenwerkingsgebieden

De transregionale en grensoverschrijdende samenwerkingsgebieden zijn gebieden waar gezamenlijke samenwerkings- en ontwikkelingsstrategieën worden opgezet met partners uit buurlanden of aangrenzende regio's. Deze strategieën zijn er ook op gericht om de grenzen tussen gebieden op te heffen.

De transregionale en grensoverschrijdende samenwerkingsgebieden vormen (samen met ontwikkelingsgebieden) een van de onderdelen van de territoriale structuur van het ROP (art. D.II.2. § 2, lid 3, van het CoDT).

In het ruimtelijke ontwikkelingsplan zijn de volgende gebieden vastgelegd:

- de Grote Regio;
- de Euregio Maas-Rijn;
- de Brusselse grootstedelijke gemeenschap;
- de Eurometropool;
- Le parc des Trois Pays.Essaimage

Autodeelzones

De autodeelzones bestaan uit instapstations en oriëntatiestations van het expresnet voor autodelen.

Ontwikkelingsgebied

Het ontwikkelingsgebied is een gebied waarvoor de economische, sociale, culturele en institutionele actoren zowel qua visie als wat de acties betreft een te volgen koers bepalen voor een specifieke en prioritaire ontwikkeling van het betrokken gebied tegen een welbepaalde streefdatum.

De ontwikkelingsgebieden worden afgebakend in functie van de verwachte plaats die het betrokken gebied inneemt in de vastgestelde dynamiek op het gebied van economie en samenwerking in functie van hun omgeving en hun hulpbronnen.

Ze groeperen rond de polen de gebieden die dezelfde ontwikkelingsperspectieven delen. De gebieden hebben bewust vage grenzen zodat de overheid ze kan preciseren volgens de koers die zij zelf bepaalt.

De ontwikkelingsgebieden vormen (samen met de transregionale en grensoverschrijdende samenwerkingsgebieden) een van de onderdelen van de territoriale structuur van het ROP (art. D.II.2. § 2, lid 3, van het CoDT).

In het ruimtelijke ontwikkelingsplan zijn de volgende gebieden vastgelegd:

- vier grootstedelijke ontwikkelingsgebieden.
 - De grootstedelijke ontwikkelingsgebieden hebben tot doel om de positionering van de belangrijkste en regionale polen van Wallonië in de socio-economische en samenwerkingsdynamieken te ondersteunen in samenhang met de steden gelegen aan de rand ervan. Ze beslaan de gebieden die zich in de buurt van Brussel, Luxemburg, Rijsel, de regio van Maastricht, Aken en Hasselt bevinden.
 - vier gedeelde ontwikkelingsgebieden.
 - Het doel van de gedeelde ontwikkelingsgebieden is om de positionering van de grensgebieden in de socio-economische en samenwerkingsdynamiek te ondersteunen in lijn met de valorisatie van de hulpbronnen van het grondgebied en de met aangrenzende gebieden te ontwikkelen samenwerkingsverbanden. Ze bestrijken de grensgebieden langs de Duitse, de Luxemburgse en Franse grenzen enerzijds en langs het Vlaams Gewest anderzijds.
 - twee endogene ontwikkelingsgebieden.
- De endogene ontwikkelingsgebieden hebben tot doel om de positionering van de polen te ondersteunen in de socio-economische en samenwerkingsdynamiek in lijn met een sterke mobilisatie van de plaatselijke troeven. Ze moeten de evolutie van de Waalse economie naar de ontwikkeling van korte circuits en buurtnetwerken begeleiden, zowel met betrekking tot de valorisatie van de hulpbronnen van het grondgebied en hun transformatie, en het toerisme. Het zijn plaatsen waar lokale initiatieven op de meest natuurlijke manier tot uitdrukking komen.

Artificialisatie van de gronden

Proces waarbij oppervlakten aan hun natuurlijke, bos- of landbouwstaat onttrokken worden.

Audit ByPad (Bicycle Policy Audit)

Het ByPad-initiatief (Bicycle Policy Audit) werd gelanceerd om de verschillende bestanddelen van het fietsbeleid op een grondgebied te evalueren. Het brengt daartoe de beleidsmakers, de personeelsleden van de administratie en de gebruikers samen.

'Atlas des paysages'

De 'Atlas des paysages' werden uitgewerkt in uitvoering van het Europese Landschapsverdrag en zijn bedoeld als kennis-, sensibiliserings- en landschapsbeheerhulpmiddelen. Ze zijn opgesteld op maat van de dertien landschapsgebieden van Wallonië.

Beschermd goed

Elk goed dat wegens zijn erfgoedwaarde het voorwerp uitmaakt van een bescherming en dat geheel of gedeeltelijk:

- ofwel, als monument, elke afzonderlijk architecturale, sculpturale of vegetale geïsoleerde en opmerkelijke verwezenlijking omvat, met inbegrip van de bij opname of bestemming geïmmobiliseerde elementen en de culturele elementen die daar volledig deel van uitmaken, namelijk de bijkomende uitrusting en de decoratieve elementen;
- ofwel, als architectonisch geheel, elke groep van bouwwerken omvat, met inbegrip van hun verbindingselementen, en die opvallen door hun coherentie of hun integratie in het landschap;
- ofwel, als site, elk werk van de natuur of elk werk dat door toedoen van mens en natuur tot stand is gekomen, omvat, waarbij een opmerkelijke ruimte ten opzichte van één of meerdere criteria bedoeld in artikel 1 van het Waalse Erfgoedwetboek ontstaat, die karakteristiek en coherent genoeg is om topografisch afgebakend te worden;
- ofwel, als archeologische site, uit elk terrein, elk geologische of pedologische formatie, elk gebouw, geheel van gebouwen of site die daadwerkelijk of vermoedelijk archeologische goederen bevat, is samengesteld.

Netwerklussen:

Energienetwerken worden georganiseerd in lussen in plaats van in boomstructuren om het hele netwerk te beveiligen en uitwisselingen te bevorderen.

Centrumfunctie

De ruimtelijke strategie van het ruimtelijk ontwikkelingsplan bepaalt met name de uitvoeringsbeginselen van de gewestelijke doelstellingen voor de ruimtelijke ontwikkeling en ordening die verband houden met de stedelijke en landelijke centrumfuncties. De stedelijke of landelijke centrumfunctie wordt gekenmerkt door het concentratiepotentieel aan woningen en het potentieel op een vlotte toegang tot de diensten en voorzieningen. Ze kan worden versterkt door:

- een gepaste verdichting;
- renovatie;
- de functionele en sociale mix;
- de verbetering van de leefomgeving.

De stedelijke of landelijke centrumfunctie werd uitgedacht zonder afbreuk te willen doen aan de toepassing en de gedifferentieerde implementatie van de hulpmiddelen die eigen zijn aan de stedelijke ontwikkeling (renovatie en stadsheropleving, enz.) of aan de plattelandsontwikkeling (gemeentelijk plan voor landschapontwikkeling).

Erkend onderzoekscentrum

Elke organisatie die als voornaamste doel heeft om onderzoek te verrichten en diensten uit te voeren die bijdragen tot de technologische en economische ontwikkeling van Wallonië, die niet voldoet aan een van de definities bedoeld in artikels 8 en 12 van het decreet van 3 juli 2008 betreffende de steun voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie in Wallonië en die is erkend in overeenstemming met de in het decreet vastgelegde bepalingen.

Landschapshandvest

Het landschapshandvest wordt opgesteld voor het grondgebied van een natuurpark. Het omvat een contextuele analyse, aanbevelingen en een programma van landschapsgerelateerde acties. Het maakt integraal deel uit van het beheerplan van het natuurpark.

Kort circuit

Manier om al dan niet verwerkte land- of tuinbouwproducten aan de man te brengen, waarbij er zich hooguit één tussenpersoon tussen producent en consument bevindt.

(Economische en sociale) cohesie

De (economische en sociale) cohesie is het feit dat er geen onaanvaardbare kloof bestaat tussen regio's, tussen categorieën van gebieden (bv. stads-/plattelandgebieden) of tussen sociale groepen wat betreft hun niveau van economische ontwikkeling en sociale integratie.

Territoriale cohesie

Territoriale cohesie bestaat erin de harmonieuze ontwikkeling van alle gebieden te garanderen en de inwoners in staat te stellen hun eigen kenmerken optimaal te benutten. Territoriale cohesie kan ook worden gedefinieerd als een toestand van de ruimte waarin de verschillen tussen de gebieden worden verkleind of in ieder geval aanvaardbaar zijn, zodat alle inwoners vergelijkbare levens- en ontwikkelingsomstandigheden kunnen genieten en waar de bestaande verbindingen tussen de gebieden een zekere toekomstige gemeenschap kunnen creëren.

Community Land Trust

Een Community Land Trust is een rechtspersoon zonder winstoogmerk die tot doel heeft om terreinen in bezit te hebben waarop er woningen gebouwd zijn. Dit opdat deze eindelijk betaalbaar zouden blijven doordat de huurprijs ervan zich sterk onder de marktprijs situeert.

Volumecompactheid

De volumecompactheid van een bouwwerk wordt uitgedrukt als de verhouding van het beschermde volume V tot de totale verliesoppervlakte A_T.

Geïntegreerd behoud

In overeenstemming met de kenmerken die de bescherming van een goed rechtvaardigen, alle wettelijke maatregelen die erop gericht zijn om het voortbestaan van het goed op lange termijn te waarborgen, ervoor te zorgen dat het goed in een passende bebouwde of onbebouwde omgeving wordt behouden en een geschikte bestemming voor het goed te bepalen om het op duurzame wijze aan te passen aan de sociale, economische, demografische, energie-, milieu- of mobiliteitsbehoeften van de gemeenschap.

Binnenlands verbruik van grondstoffen

Verwijst naar de totale hoeveelheid grondstoffen die rechtstreeks in de economie gebruikt wordt.

Samenwerking/partnerschap

De samenwerking tussen gebieden is een steeds opvallender trend in de ruimtelijke ordening.

Een trend die zowel op suprarregionale als regionale schaal wordt vastgesteld. Deze samenwerkingen zijn noodzakelijk door de steeds nauwere banden die de institutionele gebieden verenigen. We spreken van samenwerking of partnerschap tussen de (privé- en openbare) actoren die betrokken zijn bij ruimtelijke ordening.

Spoogoederencorridor

Een goederencorridor is het geheel van spoorlijnen dat twee terminals of meer langs een hoofdtraject verbindt. Deze corridors zijn bedoeld om een zekere interoperabiliteit tussen verschillende lidstaten te ontwikkelen en deze te verbeteren, zowel qua investeringen in infrastructuur als vanuit operationeel oogpunt.

Ruimtelijke ontwikkeling

Ruimtelijke ontwikkeling is een proactief proces dat het concurrentievermogen, de aantrekkelijkheid en de cohesie van gebieden wil vergroten door de actoren te betrekken in het kader van gezamenlijk uitgewerkte acties die doorgaans transversaal en systemisch zijn en vaak ook een sterke ruimtelijke dimensie hebben.

Industriële ecologie

Industriële ecologie is gebaseerd op een systemisch ontwerp van de productie dat erop gericht is de industriële ontwikkeling in overeenstemming te brengen met de doelstellingen van duurzame ontwikkeling. "Industriële ecologie is een innovatieve aanpak die ernaar streeft om materiaalverliezen in verbruiks- en productieprocessen tot een minimum te beperken" (Erkman S. (1998), 'Vers une écologie industrielle : comment mettre en pratique le développement durable dans une société hyper-industrielle.' Uitgeverij Charles Léopold Mayer. Parijs). Het doel bestaat erin om korte ketens en kringloopvorming van de fysieke stromen op het niveau van de gebieden te bevorderen om het totale verbruik van de hulpbronnen en de milieueffecten te beperken.

Kringloopeconomie

In tegenstelling tot een 'lineaire' economie waarbij het model voor het verbruik van de hulpbronnen kan worden samengevat als 'nemen-produceren-gebruiken-weggooien', tracht de 'kringloopeconomie' het einde van de levensduur van het product, het afval om te zetten in hulpbronnen en de voorkeur te geven aan een cyclisch model voor het verbruik van de hulpbronnen, dat is gebaseerd op processen zoals hergebruik, herverpakking, recycling en vele andere activiteiten.

Kenniseconomie

De kenniseconomie stemt overeen met een ontwikkelingswijze die stelt dat rijkdom in kennis en vaardigheden schuilt. Ze impliceert een groeiend aandeel van het immateriële in de economie. Ze kenmerkt zich door een opeenstapeling van kennis en een steeds meer collectieve productie van kennis. Ze is onder meer gebaseerd op de ontwikkeling van de informatie- en communicatietechnologieën.

Inclusieve economie

De inclusieve economie is gebaseerd op het vermogen om werk te garanderen aan zoveel mogelijk mensen op actieve leeftijd.

Lokale economie

De lokale economie is gericht op de werkelijke vraag in een gebied, d.w.z. de lokale consumptie als gevolg van de inwonende bevolking, waarvan niet-ingezetenen worden afgetrokken en toeristen die in het gebied aanwezig zijn worden toegevoegd. Ze maakt het mogelijk om een maatstaf te hanteren voor de omzetting van lokale inkomsten in huishoudelijke banen.

Buurteconomie

De buurteconomie wordt in de eerste plaats gedefinieerd als een "manier om de economie te organiseren rond de directe relatie tussen producent en consument". Ze heeft betrekking op begrippen als korte ketens, rechtstreekse verkoop, personeelsgebonden diensten, handel van persoon tot persoon en legt de nadruk op het geringe aantal, zo niet het ontbreken van tussenpersonen. Als de nabijheid eerst een ruimtelijke verwantschap oproept, en dan als geografisch wordt gekwalificeerd, kan nabijheid ook van organisatorische aard zijn (Bouba-Olga O. en Grossetti M. (2008), 'Socio-économie de proximité, Revue d'Économie Régionale et Urbaine 2008/3'). Dit geldt des te meer met de opkomst van de sociale netwerken.

Plattelandseconomie

Hoewel de plattelandseconomie zich in een restrictieve benadering op de landbouw richtte, omvat ze vandaag de activiteiten die verband houden met het platteland, dat moet worden opgevat als een "plaats waar de productieve activiteiten, het milieu en de lokale economie op elkaar aansluiten" (Lacombe P. en Perrier-Cornet P. (onder leiding van) (2014), 'Repenser l'économie rurale', uitgeverij Quae) en die wordt gekenmerkt door bepaalde vormen van zowel horizontale als verticale integraties.

Ecowijk

Verwijst naar een type van stadsplanning dat de beheersing van de natuurlijke hulpbronnen die de bevolking nodig heeft wil koppelen aan de economische productieactiviteiten en de beheersing van het afval dat ze produceren.

Uitdaging

Een uitdaging is, prospectief gezien, een sleutelement van de reflectie dat een object be vraagt over zijn heden en toekomst, maar ook over zijn realiteit in interactie met de omgeving. Het kan worden gedefinieerd als een geïdentificeerd probleem dat het potentieel heeft om te veranderen, of het nu om positieve (kansen) of negatieve veranderingen (risico's) gaat, en waarmee rekening moet worden gehouden om een toekomstvisie (met name de doelstellingen ervan) op te bouwen en een strategie te bepalen.

Landschapsgeheelen van Wallonië

Verzameling van landschapsgebieden volgens een classificatie van het geografische type. Deze geheelen weerspiegelen de grote landschappelijke verschillen die Wallonië kent als gevolg van de combinatie van geologische substraten, voornaamste reliëfvormen, hoogteniveaus en bodemsoorten die, door hun invloed op het natuurlijke en menselijke bodemgebruik als bepalende elementen gelden in de morfologie van een landschap.

Eco-performante en hoogwaardige uitrustingen (in de zin van het decreet van 2 februari betreffende de ontwikkeling van bedrijfsparken)

- a) inrichtingen waarvan de uitwerking als langdurig en duurzaam wordt erkend, waarbij de frequentie van het onderhoud kan worden beperkt en de levensduur van de infrastructuur kan worden verlengd;
- b) uitrustingen of inrichtingen waarbij de impregnatie van de gronden beperkt kan worden;
- c) gemeenschappelijke en geïntegreerde infrastructuur voor het beheer van het regenwater en de opvang van afvalwater behalve indien het saneringsplan per onderstroomgebied het verbiedt of indien de erkende saneringsinstelling het afraadt;
- d) de goedkeuring van een mobiliteitsstrategie specifiek voor de omtrek, waarin het vervoer van goederen wordt ingegrepen en waarin het gebruik van alternatieve vervoerswijzen worden voorzien, zoals het openbaar vervoer, de zachte vervoermiddelen, de gedeelde vervoermiddelen of de carpooling.

Voorzieningen en diensten

De voorzieningen zijn de installaties die activiteiten mogelijk maken en ze onderling verbinden. De zogenaamde 'infrastructuurvoorzieningen' zorgen voor de watertoevoer, de afwatering en de waterzuivering, het energietransport (gas en elektriciteit), de telecommunicatie, het vervoer en de verplaatsingen (wegen, spoorwegen en waterwegen).

Ze nemen over het algemeen de vorm van netwerken aan en omvatten specifieke voorzieningen en kunstwerken.

De 'superstructuurvoorzieningen' zijn gebouwen waarin bepaalde collectieve diensten worden verstrekt: overheidsdiensten, winkels, sport- en culturele infrastructuur, onderwijsinstellingen, gezondheidscentra, enz.

Espec

Het jaarlijks specifiek verbruik aan primaire energie van een EPB- eenheid, uitgedrukt in kWh/m²jaar. Het wordt bepaald conform de berekeningsmethode die ter zake door de Waalse regering werd goedgekeurd.

Governance/territoriaal bestuur

Governance is het geheel van mechanismen dat bijdraagt aan het in lijn brengen van de realiteit van de werking van een organisatie met de haar toegewezen doelstellingen.

Territoriaal bestuur is het coördinatieproces van de belangen van de actoren die op hetzelfde grondgebied naast elkaar bestaan (overheidsorganisaties, privéondernemingen, verenigingen van het maatschappelijk middenveld, enz.) en via welke de politieke autoriteiten trachten om de problemen met betrekking tot het bestuur en de ontwikkeling van dit gebied op te lossen via onderhandelingen en regulering van de belanghebbenden.

Doorgangsgebouwen gebruikt voor landbouwoeileinden

Gebouw bestemd voor activiteiten inzake de opslag, de verwerking, de verpakking of de afzet van landbouwproducten, verricht door landbouwers of coöperatieve verwerkings- en afzetvennootschappen alsmede de roerende of technische uitrusting van die gebouwen bestemd voor de ontwikkeling van korte circuits voor de valorisatie van landbouwproducten.

Toeristische accommodatie

Terreinen of logies die tegen betaling en zelfs voor een bepaalde gelegenheid aan een of meer toeristen ter beschikking worden gesteld.

Culturele identiteit

Het begrip 'grondgebied' is sterk verbonden met dat van de collectieve culturele identiteit. "Het delen van een gemeenschappelijk grondgebied is ook een belangrijk element voor de opbouw van een collectieve identiteit. Een aan het grondgebied gekoppelde identiteit wordt niet - of niet noodzakelijk - beleefd als het deel uitmaken van iets. Het mag in geen geval als voorwendsel voor uitsluiting en verwerping worden gebruikt, maar moet echter het referentiepunt zijn van waaruit een gemeenschap zich openstelt voor de wereld." Erfgoed is een van de elementen waarop een collectieve culturele identiteit kan worden gebaseerd.

Groene infrastructuur

Een strategisch opgezet netwerk van natuurlijk en seminatuurlijke gebieden met diverse milieukeurmerken, dat is ontworpen en wordt beheerd teneinde een brede reeks ecosysteemdiensten te leveren.

Territoriale intelligentie

Territoriale intelligentie is het geheel van onderzoeksinstrumenten en -methoden waarover een gebied beschikt om de ontwikkeling, het bestuur en de sturing ervan te waarborgen. Als het concept van territoriale intelligentie breed genoeg blijft, kunnen er over het algemeen vier ingrediënten worden teruggevonden:

- een gemeenschappelijke organisatie van actoren, die een op het grondgebied gevestigd netwerk vormen;
- een werkproces dat is gebaseerd op het verzamelen, uitwisselen en verwerken van informatie en kennis;
- een bijzondere aandacht voor duurzame ontwikkeling en de aantrekkelijkheid van de gebieden;
- een gezamenlijk werk waarbij de belanghebbenden van het gebied zijn betrokken.

INTERREG II C

In 1995 heeft de Europese Unie beslist om het communautaire initiatiefprogramma INTERREG II C te lanceren, dat hoofzakelijk is gericht op de transnationale ruimtelijke ordening en waarbij grote samenwerkingsgebieden worden georganiseerd. Wallonië is betrokken bij twee van deze gebieden:

- het programma IRMA (Interreg Rijn Maas Activiteiten), dat Nederland, Duitsland, België, Luxemburg en Frankrijk verenigt en waarbij Zwitserland is aangesloten. Het is bedoeld om een ruimtelijke ordeningsstrategie te ontwikkelen ter bestrijding van overstromingen in de stroomgebieden van de Maas en de Rijn.
- het noordwestelijk grootstedelijk gebied of NWGG.

Interconnectie van de netwerken

Verbinding tussen de verschillende nationale of gewestelijke energietransmissienetwerken om de productiemiddelen te delen en in de energiebehoeften te voorzien

Inventaris van ADESA

De inventaris van ADESA is een inventaris van de perimeters van landschappelijk belang, de punten en de opmerkelijke uitzichten die door de vzw ADESA (Action et Défense de l'Environnement de la vallée de la Senne et de ses Affluents) in opdracht van het Waalse Gewest is uitgevoerd. Tot op heden werd die toegepast op alle inrichtingssectoren van het Waalse Gewest, met uitzondering van dat van Bastenaken⁴¹.

⁴¹ Aan deze inventaris is men volop bezig en naar verwachting zal hij in 2019 klaar zijn.

Ecologische verbinding

In de territoriale structuur van het ruimtelijk ontwikkelingsplan zijn de door de Waalse regering op 9 mei 2019 aangenomen ecologische verbindingen opgenomen (art. D.II.2. §2, 3^e lid van het Waalse Wetboek van Ruimtelijke Ontwikkeling).

Op regionaal niveau garanderen ze een coherent ecologisch netwerk voor de volgende specifieke milieus:

- dichtbebladerde bosgebieden;
- kalkgraslanden en de bijbehorende omgeving;
- Ardense toppen;
- hoge Ardense valleien;
- alluviale vlakten.

Aanpasbare huisvesting

Toegankelijke woningen die gemakkelijk kunnen worden verbouwd tot woningen die zijn aangepast aan de specifieke behoeften van personen met een beperkte mobiliteit, zodat zij zich er kunnen verplaatsen en alle functies zelfstandig kunnen gebruiken, in overeenstemming met de door de regering vastgestelde criteria.

Transitwoning

De woning van openbaar nut die uitsluitend bestemd is om een tijdelijk onderkomen te bezorgen aan gezinnen van categorie 1, in de zin van artikel 1, 29° van het Waalse Wetboek van Huisvesting en Duurzaam Wonen, of gezinnen die door overmacht hun woning verliezen. De terbeschikkingstelling van een transitwoning wordt aangevuld met een sociale ondersteuning.

Starterswoning

Woning die door een gemeente tegen een gematigde huurprijs ter beschikking van jonge gezinnen gesteld wordt.

Bosmassief

Bosmassieven zijn, in de zin van artikel 1, 34° van het Waalse Toerismewetboek, beboste grondgebieden die worden uitgetekend door een valoriseringsonderzoek gevoerd door de bevoegde overheid, op verzoek van het Commissariaat-generaal voor Toerisme, ofwel aangenomen door bedoeld Commissariaat in het kader van de daaruit voortvloeiende oproepen tot het indienen van projecten, ofwel aangewezen door de regering op voorstel van genoemd Commissariaat ten gevolge van de uitvoering van aanvullende onderzoeken.

Metropool

Stedelijke ruimte die een lokale samenleving blijft, ook al maakt ze de deelname van actoren aan mondiale processen mogelijk.

Een metropool of grootstad is het eindresultaat van het bereiken van een kritische massa, een traject en een proces van metropolisering door een gebied (ontwikkeling van grootstedelijke functies).

Metropolisering

Traject en proces van factorontwikkeling en waardeconcentratie waarmee een gebied de kritieke massa aan functies kan bereiken om verbonden te worden met en een bijdrage te leveren aan de globale netwerken.

Globalisering

Globalisering is een proces waarbij de handel in goederen en diensten, kapitaal, mensen en culturen zich op mondiale schaal ontwikkelt en steeds sterkere interacties tussen verschillende delen van de wereld creëert.

Spoorwegknooppunt

Verwijst naar de stations die zich in de polen bevinden, de splitsingsstations, de eindstations van de spoorlijnen en de expresspoorwegnetten, het station van Braine-l'Alliance en het station van Jemelle.

Natuurpark

De natuurparken die zijn ingevoerd bij een decreet van 1985, zijn landelijke gebieden met een groot biologisch en geografisch belang, die zijn onderworpen aan maatregelen bedoeld om het milieu te beschermen, in harmonie met de verwachtingen van de bevolking en met de economische en sociale ontwikkeling van het betreffende grondgebied. Ze beslaan een aaneengesloten oppervlakte van minstens 10.000 ha.

Wetenschapspark

In bestaande wetenschapsparken zijn technologiebedrijven en onderzoeksactoren op één plaats ondergebracht. Ze bieden gespecialiseerde vastgoeddiensten en -oplossingen aan en gaan partnerships aan met een referentie-universiteit. Ze zijn opgenomen in het netwerk 'Science Parks of Wallonia'.

Gespecialiseerd park

Met gespecialiseerd park wordt bedoeld op de perimeter die voor minstens vijftien procent van de nuttige oppervlakte bestemd is:

- a) voor het onthaal van activiteitensectoren die onder een van de competitiviteitspolen van Wallonië ressorteren;
- b) of om erkend te worden als wetenschapspark en opgenomen te worden in het netwerk 'Science Parks of Wallonia';
- c) of om een beperkt aantal activiteitensectoren te verwelkomen omwille van elementen die eigen zijn aan de perimeter en die de economische oriëntatie rechtvaardigen.

Erfgoed

Erfgoed omvat alle onroerende goederen die een afspiegeling vormen van en een uitdrukking zijn van waarden, overtuigingen, kennis, knowhow en tradities die in voortdurende ontwikkeling zijn en waarvan de bescherming wordt gerechtvaardigd door hun belang, met name op archeologisch, historisch, architecturaal, wetenschappelijk, artistiek, sociaal, herdenkings-, esthetisch, technisch, landschappelijk of stedenbouwkundig niveau en rekening houdend met de criteria van zeldzaamheid, authenticiteit, integriteit of representativiteit. Dit heeft betrekking op alle aspecten van de omgeving die het gevolg zijn van de interactie in de tijd tussen mensen en plaatsen.

Uitzonderlijk erfgoed

Goed dat op de door de regering vastgelegde lijst is opgenomen

Werelderfgoed

Alle beschermde onroerende goederen die zijn erkend krachtens de overeenkomst inzake de bescherming van het cultureel en natuurlijk erfgoed van de wereld, die op 16 november 1972 in Parijs werd opgesteld.

Perimeter van cultureel, historisch of esthetisch belang

Perimeter die ertoe strekt om in een verstedelijkte omgeving naar een evenwicht te streven tussen bebouwde of onbebouwde ruimtes en de monumenten die ze domineren of de sites die ze kenmerken.

De handelingen en werken waarvoor een vergunning is vereist, kunnen er verboden zijn of onderworpen zijn aan bijzondere beschermingsvoorwaarden.

Periferie

Al dan niet verstedelijkte ruimten die ver verwijderd liggen van een bestaande centrumfunctie en die gemobiliseerd kunnen worden om het potentieel ervan te versterken.

Actieplan op het vlak van duurzame energie en klimaat

Document dat de maatregelen beschrijft die op het niveau van een gemeente genomen worden om het energieverbruik met 20% terug te dringen, de broeikasgasuitstoot met 20% te verminderen en 20% energie te produceren vanuit hernieuwbare bronnen tegen 2020. Het wordt op vrijwillige basis opgesteld, in samenwerking met de burgers en de lokale actoren.

Modaal uitwisselingsplatform

Het modale uitwisselingsplatform is een site waarop het aanbod aan diensten en mobiliteitsinfrastructuur geconcentreerd is. Dit kan meerdere vormen aannemen en wordt volgens de situatie en de lokale context gedimensioneerd.

Logistiek platform

Een logistiek platform is een plaats waar goederen van verschillende afzenders via verschillende leveringsbronnen en -wijzen samenkomen om naar de eindklant te worden gestuurd. Op het niveau van het platform kunnen een aantal ontbundelings- en bundelingsactiviteiten worden uitgevoerd, die niet bedoeld zijn om de opslag te waarborgen, behalve dan op erg korte termijn.

Multimodaal platform

Een multimodaal platform is een plaats waar de interconnectie van verschillende vervoerswijzen wordt georganiseerd. Het is bedoeld om de doorvoer en het vervoer van goederen, of zelfs personen, te organiseren en te vergemakkelijken en zodoende de kosten te verlagen.

Steunpunten

Steunpunten zijn plaatsen waar de economische activiteiten, de voorzieningen en de diensten geconcentreerd moeten worden. Het type van activiteit wordt aangepast aan het type van steunpunt.

Pool/polarisatie/polariteit

De concepten houden verband met elkaar: de pool geeft het voorwerp aan, de polarisatie het proces en de polariteit het werkingsprincipe.

De polen zijn plaatsen die in grote mate investeringen, activiteiten en bevolking aantrekken en die op hun beurt de omliggende ruimte beïnvloeden.

Polarisatie is het proces dat een hiërarchische differentiatie uitvoert op een oorspronkelijk verondersteld homogeen gebied ten gunste van één of meerdere plaatsen in dat gebied. Doordat deze plaatsen met elkaar verbonden zijn, ontstaat er een netwerk dat uitsteekt over het reeds bestaande grondgebied.

Pool

De polen zijn een van de componenten van de territoriale structuur van het ruimtelijk ontwikkelingsplan (artikel D.II.2. §2, 3e lid van het CoDT). Het ruimtelijk ontwikkelingsplan steunt op een zekere verbondenheid van het grondgebied bestaande uit onderling verbonden polen. De verbondenheid van het netwerk brengt de steden gelegen in de Waalse gemeenten samen "die ver buiten zichzelf uitstralen of werkgelegenheid concentreren". Er werden vijfendertig steden geselecteerd op basis van deze criteria. De lijst van de polen kan zodanig evolueren dat er rekening wordt gehouden met de evolutie van hun respectieve dynamiek op de respectieve grondgebieden in het licht van de in aanmerking genomen criteria.

De polen zijn de plaatsen waar de activiteiten die niet rechtstreeks verband houden met het rationele beheer van de rijkdommen van het grondgebied dat zij polariseren, moeten worden geconcentreerd, alsook de diensten en voorzieningen die bestemd zijn voor de bevolking. Hierbij onderscheidt het ruimtelijk ontwikkelingsplan:

- Twee hoofdpolen: Charleroi (Charleroi, Châtelet, Courcelles, Montigny-le-Tilleul) en Luik (Luik, Ans, Beyne-Heusay, Fléron, Grâce-Hollogne, Herstal, Saint-Nicolas, Seraing) dragen bij tot het versterken van de verankering van de grootstedelijke activiteiten in Wallonië. De in aanmerking genomen criteria voor de referentiegemeente van de hoofdpolen zijn:
 - totale bevolking van meer dan 150.000 inwoners;
 - meer dan 75.000 banen in loondienst;
 - aanwezigheid van een luchthaven, stations die meer dan 75.000 opstappende passagiers per week tellen en minstens een multimodaal platform.
- Een gewestelijke hoofdstad: voor Namen is een belangrijke rol als institutionele hoofdstad weggelegd.

- Acht gewestelijk polen gelegen in de door de grote steden aan de grens van Wallonië gepolariseerde ruimten: Brussel, Luxemburg, Rijsel en de regio van Maastricht, Aken en Hasselt: Aarlen, Charleroi (Charleroi, Châtelet, Courcelles, Montigny-le-Tilleul), La Louvière (La Louvière, Manage), Luik (Luik, Ans, Beyne-Heusay, Fléron, Grâce-Hollogne, Herstal, Saint-Nicolas, Seraing), Bergen (Bergen, Colfontaine, Frameries, Quaregnon), Namen, Doornik en de bipool Waver-Ottignies-Louvain-la-Neuve dragen bij tot de verankering van Wallonië in de economische dynamiek en de samenwerkingsdynamiek in verband met de polen die zich buiten het grondgebied bevinden. De in aanmerking genomen criteria voor de referentiegemeente van de regionale polen zijn:
 - deel uitmaken van de Waalse gemeenten die geïdentificeerd werden als gemeenten die tot ver buiten de eigen grenzen uitstralen, door het onderzoek dat aan de CPDT werd toevertrouwd in 2010-2011 in het kader van de 'Diagnostic territorial de la Wallonie en vue de l'actualisation du SDER';
 - totale bevolking van meer dan 75.000 inwoners en meer dan 20.000 banen in loondienst en/of de aanwezigheid van minstens een universitaire site;
 - aanwezigheid van stations die samen goed zijn voor meer dan 20.000 opstappende passagiers per week.

Competitiviteitspool

Een competitiviteitspool is een groepering van bedrijven en actoren uit de onderzoekssector (onderzoekscentra en universiteitsfaculteiten) rond een veelbelovend economisch domein. De Waalse competitiviteitspolen werden in 2006 opgericht als onderdeel van het Marshallplan. De zes polen brengen grote ondernemingen, kmo's, universiteiten, hogescholen en onderzoekscentra samen om industriële projecten tot stand te brengen (toegepast onderzoek in samenwerkingsverband, investeringen, opleiding) die gericht zijn op het ondersteunen en creëren van activiteiten en werkgelegenheid in nieuwe domeinen. Ze hebben ook tot doel om de Waalse industrie een grotere internationale zichtbaarheid te geven. De polen dekken momenteel alle sectoren van de economische activiteit met de meest geschikte vaardigheden, infrastructuur, ondernemingen en onderzoekscentra om groei, welvaart en banen te creëren. Sinds hun oprichting hebben ze het Waalse economische weefsel grondig vernieuwd: ze zijn de spil geworden van een grootschalig Waals industrieel beleid, met als resultaat werkgelegenheid, de creatie van nieuwe producten en innoverende diensten, de oprichting van bedrijven, het sluiten van talrijke industriële contracten en een zeer actieve aanwezigheid op de markten en in internationale netwerken.

Deze drie hoofdingrediënten (ondernemingen, opleiding, onderzoek en innovatie), verenigd door de drie prioriteiten partnerschap, concrete gezamenlijke projecten en internationale zichtbaarheid, vormen de kernelementen van de competitiviteitspolen.

Toegangspoort naar Wallonië

Plaats waar rijkdom kan worden gecreëerd door te vertrouwen op de personen- en goederenstromen die Wallonië binnenkomen.

In het ruimtelijke ontwikkelingsplan zijn de volgende vijftien toegangspoorten vastgelegd:

- de luchthavens van Charleroi en Luik;
- de HSL-stations van Charleroi en Luik;
- de havens van het TEN-V-netwerk:
 - de autonome haven van het centrum en het westen: Leie, Schelde, kanaal Nimy-Blaton, Centrumkanaal;
 - de autonome haven van Charleroi: kanaal Charleroi-Brussel, Samber,
 - de autonome haven van Namen: Samber, Maas;
 - de autonome haven van Luik: Maas, Albertkanaal.
- de (spoor)wegterminal op het TEN-V-netwerk van Aubange (Athus).

Nieuwe wijken

Multifunctionele verstedelijkingsprojecten die kaderen in een innovatieve, tot voorbeeld strekkende, globale en geïntegreerde benadering van duurzame ontwikkeling en die het mogelijk maken om de aantrekkelijkheid en het concurrentievermogen van de gebieden te versterken, hoogwaardige banen te creëren, de sociale cohesie te verduurzamen, de gelijkheid van kansen te bevorderen, een sociaal en cultureel weefsel te creëren dat de gezelligheid in de hand werkt, de opwarming van ons klimaat tegen te gaan en het milieu te bewaren.

Stadsvernieuwing

Stadsvernieuwing is een globaal overlegde actie die van de gemeente uitgaat en de herstructurering, sanering of vernieuwing van een stadspereemter beoogt om er het behoud of de toename van de plaatselijke bevolking te bevorderen en om de sociale, economische en culturele functie te stimuleren met inachtneming van de eigen culturele en architecturale kenmerken. De door het gewest gesubsidieerde werken moeten gericht zijn op de bestemming of de herbesteding van bepaalde terreinen of gebouwen voor huisvesting (waarvan minstens een deel sociale woningen zijn), collectieve uitrusting, groene ruimten, handel en diensten.

Verkeers- en transportnetwerken voor vloeistoffen en energie

De verkeersnetwerken bestaan uit wegen, spoorwegen en waterwegen. De vloeistof- en energietransportnetten hebben betrekking op het vervoer van elektriciteit, aardgas, andere niet-vaste stoffen (exclusief aardgas) en water. De verkeers- en transportnetten voor vloeistoffen en energie zijn een van de componenten van de territoriale structuur van het ruimtelijk ontwikkelingsplan (art. D.II.2. §2, 3^e lid).

Ecologisch netwerk

Het ecologische netwerk is het geheel van (tijdelijke of permanente) habitats en leefmilieus dat de instandhouding op lange termijn van in het wild levende dier- en plantensoorten op een grondgebied waarborgt. Het stemt overeen met een reeks natuurlijke en seminatuurlijke ecosystemen, maar ook met onderling verbonden vervanghabitats die in de vitale behoeften van soorten en hun populaties zullen kunnen voorzien. Het omvat drie soorten van gebieden:

- de centrale gebieden, die omgevingen met een groot biologisch belang omvatten waar alle maatregelen ten gunste van het natuurbehoud moeten worden uitgevoerd. Een centraal gebied kan in een ontwikkelingsgebied zijn opgenomen.
- de ontwikkelingsgebieden, die omgevingen omvatten die van minder biologisch belang zijn dan de vorige, maar die niettemin een goed ecologisch potentieel hebben dat door een adequaat beheer wordt versterkt. De instandhouding van soorten en hun habitats is verenigbaar met een economische exploitatie op voorwaarde dat er bepaalde maatregelen worden genomen.
- verbingsgebieden, die omgevingen met een kleine oppervlakte omvatten of beschikken over een lineair karakter in het landschap. Deze gebieden zijn in de eerste plaats habitats voor erg veel inheemse, wilde soorten en vormen het ecologische netwerk van het gebied. Hun aantal, kwaliteit en continuïteit zijn doorslaggevend voor het tot stand brengen van echte ecologische verbindingen tussen de centrale en ontwikkelingsgebieden, die de genetische vermening van populaties mogelijk maken. De centrale gebieden kunnen evenwel in ontwikkelingsgebieden zijn opgenomen.

Expresnet voor autodelen

Het expresnet voor autodelen bestaan uit ruimten die voorbehouden zijn aan voertuigen met meerdere passagiers op het wegennet. Ze worden enerzijds afgebakend door instapstations die zich stroomopwaarts van de met verkeersopstoppingen kampende stukken bevinden en anderzijds door oriëntatiestations die zich in de gebieden situeren, waar de werkgelegenheid geconcentreerd is en nabij de verbingspunten van de openbaarvervoernetwerken aan de toegang tot de gewestelijke polen.

Rijkdommen van het grondgebied

Alle dotaties die een gebied kan inzetten om de economische activiteit te ontwikkelen. De rijkdom van het gebied kan worden aangemerkt als "lokaal", "natuurlijk" en "primaair".

De rijkdommen van het grondgebied nemen de vorm aan van plaatsen en gebieden.

In het ruimtelijke ontwikkelingsplan zijn de volgende rijkdommen vastgelegd:

- de polen en hun periferie;
- de toegangspunten van Wallonië die op Europees niveau zijn aangelegd op de verkeersnetwerken en hun periferie;
- de universitaire sites, de wetenschapsparken, de erkende onderzoekscentra, het innovatiecentrum voor de automobielsector van Spa-Francorchamps, het aan de ruimte gewijde centrum van Redu en Transinne en hun periferie;
- de natuurlijke en primaire hulpbronnen (landbouwgrond, bossen, afzettingen, grondwater, biomassa);

- de bedrijventerreinen op regionaal niveau en de economische pool van Francorchamps;
- de aansluitpunten op de spoor- en waterweginetten en de vloeistof- en energietransportnetten;
- de zones die bevorderlijk zijn voor de ontwikkeling van de industriële activiteit;
- de te ontwikkelen havengebieden;
- de gebieden die bevorderlijk zijn voor de ontwikkeling van het lokale goederenvervoer per spoor;
- het natuurlijke, culturele en landschappelijke erfgoed;
- de toeristische plaatsen en bezienswaardigheden.

Territoriale hulpbronnen

Alle bebouwde of onbebouwde ruimten die een grondgebied kan inzetten om een ruimtelijk orderingsbeleid te ontwikkelen.

Stadsheeropleving

Stadsheeropleving is een actie die de verbetering en de geïntegreerde ontwikkeling van de huisvesting binnen een bepaald gebied beoogt, met inbegrip van de handels- en dienstfuncties, d.m.v. overeenkomsten die tussen de gemeente en de privésector worden gesloten. Net als de stadsvernieuwing heeft de stadsheropleving tot doel om een stedelijke perimeteer te verbeteren door er huisvesting te creëren of te herontwikkelen, evenals handelszaken en diensten.

Ecosysteemdiensten

Ecosysteemdiensten zijn de vele voordelen die de natuur aan de samenleving biedt. Biodiversiteit is de diversiteit aan levende organismen die essentieel is voor de goede werking van de ecosystemen. De ecosystemen die bestaan uit elementen die met elkaar in interactie treden en hun niet-levende omgevingen, bieden de wereld voordelen of diensten. De ecosysteemdiensten maken het menselijke leven mogelijk, bijvoorbeeld door te voorzien in voedsame elementen en schoon water, door de ziekten en het klimaat te reguleren, door bij te dragen tot de gewasbestuiving en de bodemvorming en door recreatieve, culturele en spirituele voordelen te bieden.

'Silver economy'

Alle producten en diensten voor mensen ouder dan 60 jaar. De 'silver economy' (zilveren economie) is een transversale economie die in vele markten vertakkingen vindt. Dit heeft betrekking op alle sectoren, waaronder meer bepaald vrijetijdsbesteding, vervoer, voeding, veiligheid, gezondheid en huisvesting. ... (Rengo N., (2015), 'La Silver Économie : un nouveau modèle économique et plein essor, Géoeconomie', 2015/4 (nr. 76).

Te herontwikkelen ruimte

Een te herontwikkelen ruimte is een onroerend goed of een geheel van onroerende goederen dat bestemd was voor een andere activiteit dan huisvesting en waarvan het behoud in zijn huidige toestand strijdig is met de goede inrichting van de plaats of een destructurering van het stadsweefsel uitmaakt.

Site erkend krachtens de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud

De territoriale structuur van het ruimtelijk ontwikkelingsplan omvat de gebieden die zijn erkend krachtens de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud (art. D.II.2. §2, 3^e lid van het CoDT).

Het gaat om:

- staatsnatuurreservaten opgericht krachtens artikel 9 van de LCN;
- erkende natuurreservaten krachtens artikel 10 van de LCN;
- bosreservaten opgericht krachtens artikel 21 van de LCN;
- vochtige gebieden met een biologisch belang krachtens artikel 6, lid 3, van de LCN en artikel 1 van het besluit van de Waalse Gewestexecutieve van 8 juni 1989 betreffende de bescherming van de vochtige gebieden met een biologisch belang;

- ondergrondse holten van wetenschappelijk belang krachtens artikel 6, lid 3, van de LCN en artikel 1 van het besluit van de Waalse Gewestexecutieve van 26 januari 1995 betreffende de bescherming van de ondergrondse holten van wetenschappelijk belang;
- de NATURA 2000-gebieden zoals gedefinieerd bij artikel 1 bis, 18° van de LCN;
- de kandidaat-NATURA 2000-gebieden zoals gedefinieerd bij artikel 1 bis, 18° van de LCN;

Toeristische trekpleister

Een plaats die een regionale, nationale en internationale bekendheid vanuit een toeristisch oogpunt geniet.

Smart

Duurzaam overgangsproces waarmee de prestatie, het goede beheer alsook het goede bestuur versterkt kan worden via het gebruik van nieuwe technologieën. Qua ruimtelijke ordening vertaalt zich dit in Smart city, Smart village, enz.

Kennismaatschappij

De kennismaatschappij (Drucker P., (1969), The Age of Discontinuity. Guidelines to Our Changing Society, New York, Harper and Row), of kennismaatschappij, heeft betrekking op een samenlevingsmodel waarin, onder invloed van informatie- en communicatietechnologieën, een sterke verspreiding van informatie de kennis samenvoegt, die geleidelijk aan de centrale en meest bepalende factor van de economie vormt. Guidelines to Our Changing Society, New York, Harper and Row), of kennisamenleving, heeft betrekking op een samenlevingsmodel waarin, onder invloed van de informatie- en communicatietechnologieën, de kennis die geleidelijk aan de centrale en meest bepalende factor van de economie vormt, wordt samengevoegd door een sterke verspreiding van informatie. Er wordt ook gesproken van 'kennis-economie'.

Supracommunale structuur

Een supracommunale structuur verwijst naar een bovenliggende structuur die verschillende gemeenten omvat, die er niet noodzakelijk op vrijwillige basis deel van uitmaken. De supracommunale instellingen nemen beslissingen die bindend zijn voor de gemeenten waaruit ze bestaan.

Transcommunale structuur

Een transcommunale structuur verwijst naar een structuur die gemeenten groepeerd die zich verenigen omdat ze een gemeenschappelijk doel erkennen dat een gemeenschappelijke strategie vereist. Transcommunaliteit kan het resultaat zijn van een vrijwillige keuze van lokale actoren (schaalvoorwaarden realiseren, hulpbronnen bundelen) of van een regelgeving (riviercontracten, natuurparken, enz.).

Landelijk gebied

Grondgebied dat gekenmerkt wordt door een lage bevolkingsdichtheid, een overwegend groen landschap, een dominerende land- en bosbouwactiviteit, minstens door de oppervlakten die de activiteit inneemt, en door een economie die sterker rond de primaire sector gestructureerd is.

Toeristisch gebied

Gebied dat vanuit toeristisch oogpunt een regionale of internationale bekendheid geniet (kunststad, toeristische stad die als de moeite waard voor een bezoek wordt erkend, toeristische stad, bosmassief, toeristische vallei, Geopark, enz.).

Verstedelijkt gebied

Het meestal bebouwde grondgebied dat bijdraagt tot de ontwikkeling van de stedelijke functies.

'Tonicité' (netwerk van steden)

Netwerk dat de steden Aarlen, Esch-sur-Alzette, Longwy, Luxemburg, Metz en Thionville groepeerd teneinde de competenties en het economische, culturele en toeristische potentieel van deze zes steden ten voordele van hun burgers en bedrijven te bundelen.

Duurzaam toerisme

Toerisme dat tegemoetkomt aan de economische verwachtingen en aan de eisen op het vlak van milieubescherming en dat niet alleen de sociale structuur en de fysieke karakteristieken van de bestemming respecteert, maar ook de plaatselijke bevolking.

Zwart raster

Geheel van ecologische corridors dat gekenmerkt wordt door een zekere duisterheid en gebruikt wordt door soorten die 's nachts actief zijn.

Energie transitie

Ingrijpende structurele verandering van de energieproductie- en energieverbruikspatronen. Het Belgisch Interfederaal Energiepact plant deze transitie tegen 2030. De energietransitie moet tegen 2050 leiden tot een koolstofarme samenleving.

Collectief vervoer

Geheel van vervoersmodi dat gebruikmaakt van voertuigen die aan het gelijktijdige vervoer van meerdere personen aangepast zijn. Maken zoal deel uit van deze vervoersmodi: het openbaar vervoer (stadsbussen, metrostellen, trams en voorstadstreinen), het vliegtuig, de boot, de trein en de wegvoertuigen. Ze worden bestuurd door een persoon van wie dit het beroep is en de toegang tot deze modi is meestal betalend.

Verstedelijking

Verstedelijking is een langetermijnproces dat zowel de groei van de bevolking die in de steden leeft als de uitbreiding van stedelijke ruimten kenmerkt.

Stad

Verstedelijkte ruimte waar huisvesting, activiteiten die niet rechtstreeks verband houden met de verstandige exploitatie van de hulpbronnen van het grondgebied alsook de diensten en voorzieningen bestemd voor de bevolking geconcentreerd zijn (niet te verwarren met een bestuurlijke structuur: de 'stad' Doornik doelt op Doornik als ruimtelijke structuur en niet op het hele gemeentelijke grondgebied).

Stad/platteland

De stad zou kunnen worden gedefinieerd als een woonconcentratie van een bepaalde omvang (in tegenstelling tot het groot dorp of het dorp) en met een ruimtelijke structuur (in tegenstelling tot de agglomeratie).

Traditioneel wordt de 'stad' tegenover het 'platteland' geplaatst.

Door enerzijds de ontstedelijking en anderzijds de verspreiding van de stedelijke levenswijze zijn de verschillen tussen stad en platteland echter zodanig afgenomen dat deze vaak niet meer waarneembaar zijn. "De verhoudingen tussen de 'stad' en het 'platteland' worden vaak verkeerd begrepen en zijn soms moeilijk. Dit geldt des te meer omdat het onderscheid tussen de stad en de omringende landelijke omgeving afneemt en het platteland een grote buitenwijk dreigt te worden".

Bovendien lijken de steden steeds meer op economische polen die zich in hun groei bevrijden van banden met de staat (of de regio) waarvan zij afhankelijk zijn.

Deze ontwikkelingen hebben de Europese Unie ertoe gebracht de herdefiniëring van de verbanden tussen de stad en het platteland als een belangrijk reflectiethema voor de toekomst te beschouwen.

"Het bereiken van een beter evenwicht tussen de stadsuitbreiding en de bescherming van open landschappen is een centraal aandachtspunt binnen de ruimtelijke ordening.

Vooraf in de dichtbevolkte regio's zijn de landelijke en stedelijke gebieden van dezelfde ruimte het nauwst met elkaar verweven. Zo profiteren plattelandsbewoners van de culturele bijdragen van de stad, terwijl stadsbewoners in ruil daarvoor profiteren van de ontspannings- en rustmogelijkheden die het platteland biedt. Daarom moeten de stad en het platteland meer als partnerruimten dan als concurrenten worden beschouwd".

Toekomstgerichte visie

Een visie is een gedeeld beeld dat nauwkeurig wordt beschreven in termen van een gewenste toekomst.

Gebied/zonering/bestemming van de bodem, van de ruimte/activiteitenmix

In zijn algemene betekenis verwijst het woord 'gebied' naar elk deel van het grondgebied dat een bijzonder kenmerk heeft ten opzichte van de delen eromheen. Voorbeelden: verspreid verstedelijkingsgebied, afwisselend migratiegebied, gebied met een hoge vastgoeddruk, enz.

Het wordt ook in specifieke betekenissen gebruikt, met name op milieugebied: speciaal beschermingsgebied voor vogels, beschermingsgebied voor het drinkwater, beschermingsgebied voor de waterwinning, kwetsbaar gebied voor nitraatverontreiniging, vochtig gebied met een biologisch belang, enz.

Op het gebied van de ruimtelijke ordening is een gebied een deel van het grondgebied dat een specifieke activiteit heeft: woongebied, economisch activiteitengebied, gebieden waarvan de inrichting door de gemeente aan een overlegprocedure is onderworpen, enz. Zonering is het proces waarbij deze gebieden worden afgebakend en er een bestemming aan wordt toegewezen. De functionele en sociale mix draagt in het bijzonder bij tot de vitaliteit van de stedelijke en landelijke polen: "De functiemix vormt het middelpunt van de reflectie over de structurering van de ruimte omdat ze een noodzakelijke voorwaarde lijkt te zijn voor de vitaliteit van woonkernen terwijl ze niet vrij zijn van overlast. In de centra wordt de voorkeur gegeven aan een selectieve mix van activiteiten, waarbij de compatibiliteit en, bij voorkeur, de complementariteit ervan worden gewaarborgd. De mix van economische activiteiten en huisvesting wordt met name bevorderd door voor elk van deze activiteiten toereikende ontwikkelingsvoorwaarden te scheppen. De aanwezigheid van culturele buurtvoorzieningen (buurthuizen, dorpsuizen, culturele centra, enz.) wordt ook bevorderd in de woongebieden."

Biogeografische gebieden

De biogeografische gebieden worden gekenmerkt door hun klimaat, moedergesteente en topografie. Deze factoren beïnvloeden de fauna en flora die we in de gebieden aantreffen.

Op Waals niveau gaat het om vijf gebieden:

- de leemstreek en zandleemstreek;
- de Condroz en het Samber-Maas-bekken;
- de Fagne-Famenne kalkstreek;
- de Ardennen;
- Lotharingen.

Milieucompensatiegebied

Het gebied waarin er compenserende maatregelen getroffen worden, die nodig zijn om ervoor te zorgen dat de globale coherentie van het Natura 2000-netwerk beschermd is.

Bevoorrechte initiatiefgebieden

Gebieden die gecreëerd worden volgens door de Regering vastgelegde bepalingen om specifieke hulpmaatregelen mogelijk te maken en bestaande hulpmaatregelen in bepaalde geografische gebieden aan te passen.

Bijlage 1

Identificatiemethode van de polen van doelstelling PS.3 - Op de multipolaire structuur van Wallonië voortbouwen en de complementariteit tussen gebieden bevorderen met behoud van hun specifieke kenmerken

Methode voor de identificatie van de polen van het ruimtelijk ontwikkelingsplan

✚ Bepaling van de hoofdpolen

Om de hoofdpolen⁴² te bepalen, worden de volgende criteria gebruikt:

- een totale bevolking van meer dan 150.000 inwoners;
- meer dan 75.000 banen in loondienst;
- de aanwezigheid van een luchthaven, stations die meer dan 75.000 opstappende passagiers per week tellen en minstens een multimodaal platform.

Op basis daarvan zijn Charleroi en Luik de twee hoofdpolen.

Charleroi ⁴³	Luik ⁴⁴	
-------------------------	--------------------	--

⁴² De becijferde gegevens gelden voor de referentiemeente.

⁴³ Gemeenten Charleroi, Châtelet, Courcelles en Montigny-le-Tilleul.

⁴⁴ Gemeenten Luik, Ans, Beyne-Heusay, Fléron, Grâce-Hollogne, Herstal, Saint-Nicolas en Seraing.

Bepaling van de regionale polen

De gewestelijke polen zijn gelegen in ruimten die gepolariseerd worden door de grote steden gelegen aan de grenzen van Wallonië: Brussel, Luxemburg en Rijsel, alsook de regio Maastricht, Aken en Hasselt.

De volgende⁴⁵ criteria werden bovendien in aanmerking genomen:

- deel uitmaken van de Waalse gemeenten die geïdentificeerd werden als gemeenten die tot ver buiten de eigen grenzen uitstralen, door het onderzoek dat aan de CPDT werd toevertrouwd in 2010-2011 in het kader van de 'Diagnostic territorial de la Wallonie et vue de l'actualisation du SDER';⁴⁶
- een totale bevolking van meer dan 75.000 inwoners en meer dan 20.000 banen in loondienst en/of de aanwezigheid van minstens een universitaire site;
- de aanwezigheid van stations die samen goed zijn voor meer dan 20.000 opstappende passagiers per week.

⁴⁵ De becijferde gegevens gelden voor de referentiegemeente.

⁴⁶ De studie die in 2010-2011 toevertrouwd werd aan de CPDT in het kader van de 'Diagnostic territorial de la Wallonie et vue de l'actualisation du SDER' stelt een rangschikking op van de 262 Waalse gemeenten op basis van een multicriteria-analyse. Over het algemeen worden de stedelijke polen enerzijds gekenmerkt door een concentratie van inwoners, jobs, functies, enz. en anderzijds door de verspreiding van prestaties en diensten binnen de omliggende gebieden, waardoor zij door de vermenigvuldiging voor een zo groot mogelijk aantal mensen toegankelijk worden.

De algemene filosofie van de studie is gebaseerd op de noodzaak om een aantal functies (huisvesting, handelszaken, administratieve diensten, scholen, ziekenhuizen, culturele en sportvoorzieningen, openbaar vervoer, enz.) binnen de multifunctionele kerngebieden te groeperen, met inachtneming van een bepaalde correlatie tussen de grootte van de voorzieningen en de omvang van de bediende bevolking.

De CPDT rechtvaardigt het nut van deze aanpak door de minimalisering van de mobiliteitsvraag, door territoriale gelijkheid bij de verdeling van de diensten en de functies, door de structurele invoering van een nieuwe supracommunale governance en door de noodzaak om de grote Waalse steden een adequate positionering te geven ten opzichte van het onthaal van metropolitane functies.

De in aanmerking genomen criteria zijn: werkgelegenheid, onderwijs (secundair, hoger en volwassenenonderwijs), het openbare dienstenaanbod, het aanbod van de NMBS, het commerciële aanbod, het toeristische aanbod en het aanbod op het vlak van de gezondheidszorg. Elk van deze criteria werd gewogen op basis van het belang ervan in termen van het verplaatsingsaandeel dat door het in aanmerking genomen criterium wordt gegenereerd (voorbeelden: gewicht van 15 voor de werkgelegenheid en de handel, gewicht van 5 voor het secundair onderwijs, gewicht van 2 voor de gezondheidszorg).

Het uiteindelijke resultaat van de studie neemt de vorm aan van een rangschikking met dubbele invoer: enerzijds het volume van de bevolking en anderzijds de samenvattende globale index (die wordt verkregen door de thematische criteria - werkgelegenheid, handel, onderwijs, enz. - te combineren). In de studie werden 5 types van gemeenten onderscheiden:

1. gemeenten die tot ver buiten de eigen grenzen uitstralen;
2. gemeenten die beperkt tot buiten de eigen grenzen uitstralen;
3. gemeenten die uitstralen over een bevolkingsvolume dat vergelijkbaar is met hun eigen demografische gewicht;
4. gemeenten die in beperkte mate worden gepolariseerd door één (of meerdere) andere gemeenten;
5. gemeenten die sterk worden gepolariseerd door één (of meerdere) andere gemeenten.

Aan de hand van deze analyse konden 23 "gemeenten die ver buiten de eigen grenzen uitstralen" worden geïdentificeerd: Aarlen, Ath, Bastenaken, Charleroi, Ciney, Dinant, Eupen, Herstal, Hoei, La Louvière, Libramont-Chevigny, Luik, Malmedy, Marche-en-Famenne, Bergen, Namen, Nijvel, Ottignies - Louvain-la-Neuve, Doornik, Verviers, Virton, Waremmes, Waver.

De twee hoofdpolen, die aan deze criteria voldoen, zijn gezien hun rol op regionaal niveau ook in de regionale polen opgenomen. Op basis hiervan zijn de zes andere regionale polen:

Aarlen	LA LOUVIÈRE ⁴⁷	Bergen ⁴⁸
Namen	Doornik	Waver – Ottignies – Louvain-la-Neuve ⁴⁹

Identificatie van de polen

Het geselecteerde criterium voor de polen is het kaderen van de ontwikkeling van elk grondgebied in de dynamiek van de steden gelegen in de Waalse gemeenten die tot ver buiten de eigen grenzen uitstralen en die geïdentificeerd werden door het onderzoek dat in 2010-2011 toevertrouwd werd aan de CPDT in het kader van de 'Diagnostic territorial de la Wallonie en vue de l'actualisation du SDER' of die de tewerkstelling concentreren in de gemeenten die gelegen zijn in de subregio's waar geen enkele van voormelde steden zich bevindt.

- Gemeenten die tot ver buiten de eigen grenzen uitstralen

Naast de negen gemeenten (waarin de acht gewestelijke polen gelegen zijn), zijn de dertien andere gemeenten die geïdentificeerd werden in de in 2010-2011 aan de CPDT toevertrouwde studie in het kader van de 'Diagnostic territorial de la Wallonie en vue de l'actualisation du SDER':

Aat	Bastenaken	Ciney
Dinant	Eupen	Herstal*
Hoei	Libramont	Malmedy
Marche-en-Famenne	Nijvel	VERVIERS
Virton	Magazijn	

Er wordt voorgesteld om de gemeente Herstal, die als grotendeels uitstralend wordt beschouwd, niet te behouden, maar op te nemen in de territoriale structuur van de hoofdpool Luik.

⁴⁷ Gemeenten La Louvière en Manage.

⁴⁸ Gemeenten Bergen, Colfontaine, Frameries en Quaregnon.

⁴⁹ De stedengroep De gemeenten Waver-Ottignies en Ottignies-Louvain-la-Neuve worden gelijkgesteld met een stad en zijn gegroepeerd in een bipool.

- [Tewerkstellingspolen_per_subregio](#)

In 2016 heeft de CPDT voorgesteld om het interventiegebied van de intercommunales op te splitsen in subregio's (zie onderstaande kaart). De opsplitsing die werd uitgevoerd in samenwerking met de intercommunales voor economische ontwikkeling, was bedoeld om een beter inzicht te krijgen in de realiteit van de economische ontwikkeling van elke intercommunale.

Om de omvang van de meer homogene gebieden op regionale schaal te analyseren, wordt er in de studie van uitgegaan dat de subregio BEPN Namen in twee wordt opgesplitst, de subregio BEPN Philippeville ook in twee wordt opgesplitst, de subregio BEPN Dinant in vier wordt opgesplitst, en dat de subregio's IDEA Centrum en IDEA Oost worden samengevoegd.

Voor de subregio's waar zich geen van de bovenvermelde "uitstralende" gemeenten bevinden, wordt voorgesteld om een tewerkstellingscriterium als indicator van de economische dynamiek te nemen en de gemeenten te selecteren die op grond van het volgende criterium de eerste plaats in de rangschikking innemen:

*aantal banen x werkgelegenheidspercentage in vestigingen met minder dan 500 werknemers*⁵⁰

Op basis van dit criterium kan een overzicht worden gegeven van de werkgelegenheidscentra van de interventiesubregio's van de intercommunales voor economische ontwikkeling, door geen rekening te houden met degene die uitsluitend gekoppeld zijn aan de aanwezigheid van grote ondernemingen (meer dan 500 banen).

Op basis van deze analyse kunnen 14 "tewerkstellingspolen" worden onderscheiden:

Moeskroen	Peruwelz	Zinnik
Couvin	Thuin	Philippeville
Bertrix	Gembloers	Geldenaken
Sankt-Vith	Sprimont-Aywaille	Vielsalm
Rochefort	Beauraing	

⁵⁰ Bron werkgelegenheidsgegevens: RSZ 2017

Lijst van de elementen waarnaar verwezen wordt door de doelstelling AM.2 - De Waalse economie in de kennismaatschappij en de buurtconomie integreren en de werkgelegenheidscheppende verwerkingsketens op het Waalse grondgebied (her)vormen

De uitvoeringsbeginselen en de territoriale structuur identificeren de hulpbronnen van het grondgebied waarop Wallonië zijn ontwikkeling baseert.

De economie van de kennis en de innoverende activiteiten

De economie van de kennis en de innoverende activiteiten moet ontwikkeld worden in en in de buurt van de universitaire centra (Aarlen, Charleroi, Gembloers, Luik, Louvain-la-Neuve, Bergen, Namen en Doornik), de zeven wetenschapsparken (Qualitis (Edingen), het wetenschapspark van Louvain-la-Neuve, Crealys (Gembloers), Aéroport (Charleroi), Initialis (Bergen), Science Park (Luik) en Novalis (Marche-en-Famenne)), het innovatiecentrum voor de automobielsector van Spa-Francorchamps, het aan de ruimte gewijde centrum van Redu en Transinne, sommige gespecialiseerde hogescholen en bepaalde erkende onderzoekscentra die met de universiteiten samenwerken.

De natuurlijke en primaire hulpbronnen

De Waalse economie versterkt haar territoriale verankering door haar natuurlijke en primaire hulpbronnen op te waarderen.

De minerale hulpbron

De hulpbronnen van de ondergrond

Op gewestelijk niveau zijn de hulpbronnen van de ondergrond die nuttig gebruikt moeten worden:

Hulpbron	Voornaamste circuit*	Hulpbron	Voornaamste circuit*
Kalksteen en zandsteen in Couvin	KALK/BB	Marmen en klei in Gembloers	SIER/BOUW
Dolomiet en marmer in Philippeville	SIER/BB	Zandsteen in Nassogne en Tenneville	BB
Marmer in Doische	SIER	Klein in Houyet	BOUW
Zand in Florennes, Mettet en Anhée	IND/BB	Kalksteen in Wellin	BB/IND
Kalksteen in Walcourt en Florennes	KALK/BOUW	Kalksteen in Rochefort	KALK/BOUW
Kalksteen in Fosse-la-Ville en Sambreville	KALK/BOUW	Zandsteen en zand in Aarlen, Saint Léger en Etalle	BB
Zandsteen en marmer in Profondeville	SIER/BB	Krijt in Bergen	CEMENT/IND
Kalksteen in Dinant	BB	Kalksteen en blauwe hardsteen in Soignies en Ecaussinnes	SIER/BB
Kalksteen, blauwe hardsteen en zandsteen in Anhée en Yvoir	SIER/BB	Porfier in Rebecq en Edingen	BB/IND

Kalksteen, blauwe hardsteen en dolomiet in Namen	SIER/BB/ KALK/IND	Porfier in Lessen	BB/IND
Kalksteen, blauwe hardsteen en dolomiet in Andenne	SIER/BB/ KALK	Zandsteen, klei en zand in Saint-Ghislain	BB/IND
Kalksteen en blauwe hardsteen in Wanze	SIER/ KALK/ BOUW	Kalksteen en blauwe hardsteen in Doornik en Antoing	CEMENT/BOUW
Kalksteen in Engis, Flémalle, St Georges en Amay	KALK/IND/ BOUW	Klei in Komen-Warneton	BOUW
Kalksteen, zandsteen en blauwe hardsteen in Sprimont	SIER/BOUW	Zand in Mont-St-Guibert en Chaumont-Gistoux	BB
Kalksteen en zandsteen in Trooz en Oline		Zand in Braine-l'Alleud en Braine-le-Château	BB
Zand, krijt, leem en silex in Bassenge, Oupeye en Visé	CEMENT/BOUW	Zandsteen en arkose in Waimes, Bütgenbach en Malmedy	SIER/BB
Kalksteen en dolomiet in Limburg, Balen, Lontzen en Eupen	BB/KALK	Quartzofyllades in Malmedy, Stourmont en Lierneux	SIER
Kalksteen in Montignies-le-Tilleul, Fontaine-l'Évêque en Charleroi	BB/IND	Zandsteen in Florenville en Chiny	BB
Kalksteen in Chimay	BB	Schist in Bertrix, Alle en Herbeumont	SIER
Kalksteen en zandsteen in Modave, Marchin en Hoei	SIER/BB	Kalksteen in Geldenaken	SIER
Kalksteen in Durbuy en Hotton	BB	Zandsteen in Esneux, Anthisnes en Comblain-au-Pont	SIER/BB
Zandsteen van Libramont	BB	Schisthoudende zandsteen in Bièvre, Paliseul en Vresse-sur-Semois	SIER/BOUW
Zandsteen van La Roche-en-Ardenne	BB	Kalksteen in Erquelinnes	BB
Zandsteen in Bastenaken	BB	Schist in Vielsalm en Lierneux	SIER/BOUW
Zandsteen in Bertogne	BB	Arduin in Anthisnes, Clavier, Comblain, Durbuy en Ouffet	SIER/BOUW
Zandsteen in Bertrix	BB	Zandsteen in La Bruyère	SIER/BOUW
Zand in Antoing, Peruwez en Bernissart	BOUW/IND	Kwartsiet in Theux	SIER/BOUW
Kaolien in Libin	Ind.	Zandsteen in Ouffet en Hamoir	SIER/BOUW

*BOUW: bouwmaterialen (gebouwen, steenbakkerij, ...); KALK; CEMENT; BB (Burgerlijke bouwkunde); IND: Industrie (voedingsmiddelen, chemie, farmacie, metaalindustrie, glasblazerij, ...); SIER: siersteen

De lijst is het resultaat van een vergelijking tussen de databank van de Service public de Wallonie Territoire, Logement, Patrimoine, Energie met de Poty-studie en de hulpmiddelen die gebruikt worden door de actoren uit de winningsindustrie die zich gegroepeerd hebben binnen FEDIEX en de vzw Pierres et Marbres de Wallonie.

De te promoten valorisatiecircuits nabij de plaatsen waar de hulpbronnen ontgonnen worden

De valorisatie van hulpbronnen zoals bouwmaterialen, kalk, cement en siersteen kan het voorzien van extra ruimten vereisen. Deze moeten zich nabij de plek waar ze ontgonnen worden, bevinden.

De watervoorziening

De ambachtelijke en industriële nuttige toepassingen van de waterreserves moeten het steunpunt voor een economische ontwikkeling vormen. Op gewestelijk niveau weerhoudt de territoriale structuur de onttrekkingen (van grondwater) die zijn gekoppeld aan een ambachtelijke of industriële nuttige toepassing voor het bottelen van bronwater, de drankenindustrie, thermisch water.

• Brasserie de Brunehaut (Brunehaut)	• Ferme d'Assonleville (Eghezée)
• Brasserie Dubuisson (Leuze-en-Hainaut)	• BelgoMalt (Gembloers)
• Brasserie des Légendes (Ath)	• Brasserie du Bocq (Yvoir)
• Brasserie Deseveaux (Boussu)	• Abdij 'Notre Dame de Saint Remy' (Rochefort)
• Brasserie Blaugies (Dour)	• Abdij 'Notre Dame d'Orval' (Florenville)
• Waldico (Ath)	• Produval (Erezée)
• Brasserie de Silly (Silly)	• Bru-Chevron (Ferrière)
• Vignoble des Agaises (Estinnes)	• Commune de Stoumont (Stoumont)
• Brasserie Saint-Feuillien (Le Roeulx)	• Spa Monopole (Spa) (3 punten)
• Brasserie d'Ecaussinnes (Ecaussinnes)	• Gemeente Spa (Thermen) (Spa) (2 punten)
• Brasserie Lefebvre (Rebecq)	• Gemeente Theux (Theux) (Thermen)
• John Martin (Rixensart)	• Minute Maid Juices (Chaudfontaine)
• Source de Sty (Ottignies - Louvain-la-Neuve)	• Brasserie de Jupille - InBev Belgium (Luik)
• Bière de Chimay (Chimay)	• The Owl Distillery (Fexhe-le-Haut-Clocher)
• Villers Monopole (Philippeville)	• Valvert (Etalle)

Biomassa

De uit de landbouw, de bosbouw of ons afval afkomstige biomassa moet worden gevaloriseerd. Diezelfde biomassa zal ook nieuwe verwerkingsketens doen ontstaan. Op regionaal niveau moeten de compostingsites opgenomen in het Waals afval- en grondstoffenplan van Lixhe (Visé), Farciennes, Thumaide (Beloëil), Templeuve (Doornik), Ath, Grâce-Hollogne, Tenneville, Habay, Virginal (Ittre), Waver, Naninne (Namen) en Eupen aan de basis van nieuwe economische ontwikkelingen liggen.

De boshulpbron

De bossen moeten de basis van een buurtconomie vormen. De economie van de houtsector moet worden geconsolideerd, met name in de buurt van sites voor de eerste houtverwerking.

Bossen op gewestelijk niveau

De dichtbebladerde gebieden van loof- en naaldbomen van meer dan 100 hectare.

De sites voor de eerste houtverwerking op regionaal niveau

De sites voor de eerste houtverwerking zijn een combinatie van de Waalse zagerijen van meer dan 10.000 m³/jaar (bron: Office Economique Wallon du Bois) en de industriële sites met als thema hout.

• Zagerij van Nismes (Couvin)	• Bedrijventerrein van Burtonville (Vielsalm)
• Zagerij van Marche-en-Famenne	• Zagerij van Saint-Vith
• Zagerij van Manhay	• Zagerij van Atzerath (Saint-Vith)
• Zagerij van Bertrix	• Bedrijventerrein van Kaiserbaracke (Amblève)
• Zagerij van Vivy (Bouillon)	• Zagerij van Waimes
• Zagerij van Bièvre	• Zagerij van Eupen
• Zagerij van Vaulx-sur-Sûre	• Zagerij van Hauts-Sarts – Eurobois (Herstal)
• Bedrijventerrein van Gouvy	• 'Cellulose des Ardennes' (Virton)

 De landbouwhulpbron

De vruchtbare landbouwgebieden, namelijk de landbouwgronden van de Henegouwse en Brabantse leemvlakten of van Haspengouw en de gras- en bosvlakten (Condroz, de centrale Ardennen en het Land van Herve), moeten de basis vormen van een buurtconomie (zowel op het niveau van de exploitatie van de hulpbron als op het gebied van de valorisatie ervan).

De sites voor de valorisatie van de landbouw.

- Onderzoekscentrum van Gemboers
- Centrum van het rundercircuit van Bastenaken
- Centrum voor veeteelt van Ciney
- Tentoonstellings- en promotiecentrum van Libramont
- Raffinaderij van Wanze
- Raffinaderij van Feluy
- Centrum van het 'aardappelcircuit' in Leuze-en-Hainaut
- Centrum van het 'tuinbouwcircuit' in Geer
- Ardeense melkerij in Recogne (Libramont)
- Melkerij van Walhorn in Raeren
- Centrum van het 'linnencircuit' in Villers-le-Bouillet
- Centrum van het 'fruitteeltcircuit' in Aubel

Bijlage 3

Lijst van de elementen waarnaar verwezen wordt bij doelstelling AM.3 - Anticiperen op de economische behoeften met het oog op een duurzame ontwikkeling en een spaarzaam bodembeheer

De uitvoeringsprincipes en de territoriale structuur identificeren een aantal strategische locaties om te voldoen aan de economische behoeften vanuit een perspectief van duurzame ontwikkeling en spaarzaam bodembeheer. Andere locaties kunnen in aanmerking worden genomen indien ze dezelfde kenmerken hebben.

De polen

Op dit moment werden er vijfendertig steden als polen geïdentificeerd in de territoriale structuur. Ze maken het mogelijk om het grondgebied met elkaar te verbinden en de economische ontwikkeling van het Gewest te stimuleren. Deze polen, die uitstralen en de werkgelegenheid concentreren, moeten hun aantrekkelijkheid vergroten en terreinen en gebouwen met een economisch belang ter beschikking stellen van de bedrijven.

De bedrijventerreinen op regionaal niveau

De lijst van de industriële en/of gemengde bedrijventerreinen met een oppervlakte van meer dan honderd ha die in het gewestplan zijn opgenomen, met uitzondering van de in kaart AM.2 opgenomen gebieden die verband houden met haven-, luchthaven- en multimodale infrastructures of wetenschapsparken:

• Bedrijvenpark van Alleur	• Bedrijvenpool 'Leuze - Europe'
• Andenne Seilles	• Bedrijvenpark van Libramont-Recogne
• Bedrijventerrein van Aubange	• Bedrijvenpool van Marche Aye-Wex
• Bastenaken B1-B2	• Bedrijvenpark van Mariembourg
• Battice	• Bedrijventerrein 'Mouscron I' (Portemont, Mouscron II, Saint Achaire, Hareu en Herseaux)
• Bedrijvenpark van Ciney - Biron	• Bedrijvenpool van Namen-Noord (Rhisnes, Ecolys)
• Bedrijvenpark van Komen-Warneton	• Bedrijvenpool van Namen-West (Franière, Floreffe, Malonne)
• Courcelles	• Nijvel-Zuid
• Dottignies	• Bedrijvenpool Orientis
• Dour-Elouges	• Bedrijvenpool Polaris
• East Belgium Park	• Bedrijvenpark van Rochefort
• Ecopole	• Bedrijvenpool van Seneffe – Manage (Seneffe-Manage, Manage Nord, Stauffer, Seneffe Tyberchamps, Manage Faubourg, Manage Groentenbriël, Manage Verreries)
• Feluy	• Bedrijvenpool van Soignies en Braine-le-Comte (Soignies nord-est, Soignies-Guelenne en Soignies-Braine-le-Comte)
• Fernelmont	• Bedrijvenpark van Saint-Vith Crombach
• Bedrijvenpool van Fleurus (Martinroux, Lambussart, Heppignies)	• Bedrijventerrein van Strepy (Strepy-Bracquagnies en Strepy sud)
• Frameries	• Tertre
• Hainvallei	• Bedrijvenpool van Doornik-West (I, II, III)
• Hermalle-sous-Huy	
• Bedrijventerrein van de luchthaven van Luik	
• Les Hauts Sarts	
• Les Plenneses	

- Villers-le-Bouillet
- Bedrijvenpark Virton-Latour

- Bedrijvenpark van Waremmé
- Waver-Noord

De economische pool van Francorchamps

De verbindingspunten met de verkeersnetwerken

De luchthavens van Luik en Charleroi

De spoorwegknooppunten

- o de stations in de polen
- o de splitsingsstations
 - Braine-le-Comte: splitsingsstation tussen L96 en L117
 - Endingen: splitsingsstation tussen L94 en L123
 - Fleurus: splitsingsstation tussen L140 en L147
 - Froyennes: splitsingsstation tussen L75A en L94
 - Jemeppe-sur-Sambre: splitsingsstation tussen L130 en L144
 - Jurbise: splitsingsstation tussen L90 en L96
- o de eindstations van de spoorlijnen en de expresspoorwegennetten:
 - Binche: eindhalte van L108
 - Erquelinnes: eindhalte van het expresnet van Charleroi
- o het station van Braine-l'Alliance: kruising tussen R0 en lijn 124
- o het station van Jemelle: steunstation van de pool Rochefort

- Luttre: splitsingsstation tussen L117 en L124
- Marloie: splitsingsstation tussen L43 en L162
- Pepinster: splitsingsstation tussen L37 en L44
- Saint-Ghislain: splitsingsstation tussen L78 en L97
- Visé: splitsingsstation tussen L24 en L40
- Welkenraedt: splitsingsstation tussen L37 en L49

- Spa-Géronstère: eindhalte van L44
- Walcourt: eindhalte van het expresnet van Charleroi

De steunpunten voor het goederenvervoer

De steunpunten voor het goederenvervoer zijn het resultaat van de combinatie van multimodale sites van de verschillende infrastructuurbeheerders (autonome havens, spoorwegoperatoren) en de projecten van de Waalse regering in het kader van het Marshallplan 4.0. Deze sites zijn van regionaal belang en worden beheerd en/of uitgevoerd door openbare organen en zijn niet verbonden aan één bedrijf of één product.

- **Negen bi- of trimodale platformen beheerd door de autonome havens**
 - PACO - vijf platformen (rode brug in Warneton, kade van Strépy-Bracquenies, Ghlin-Baudour, Garocentre en Vaulx)
 - PAC - drie platformen (trimodaal logistiek centrum van Charleroi (CLTC), havenzones van Farciennes, havenzone van Tubeke)
 - PAL - vier platformen (Trilogiport, Monsin, Renory en Semeries)
 - PAN - drie platformen (multimodaal platform van Auvelais, Florefe-Floriffoux, Seille-Sclaigneaux)
- **Negen bi- of trimodale spoorweggeoriënteerde platformen**
 - 'Dry Port Mouscron'
 - Containerterminal van Athus
 - 'Liège Logistics Intermodal' (LLI)
 - 'Ardennes Logistic' (Neufchâteau)
 - Station van Ronet (Namen)
 - Station van Montzen
 - CAREX (Luik)
 - Station van Kinkempois
 - Station van Monceau

De zones die bevorderlijk zijn voor de ontwikkeling van de industriële activiteit

De industriële activiteit moet opnieuw een plaats innemen op het grondgebied en gebruikmaken van het gekwalificeerd menselijk kapitaal en van de bestaande verkeersinfrastructuur, in het bijzonder de spoor- en waterwegen. De territoriale structuur identificeert de volgende sites:

- De as Samber-Maas
- De Schelde
- Het Centrumkanaal
- Het kanaal Nimy-Blaton-Péronnes
- Het kanaal Charleroi-Brussel
- Het staalindustriegebied Longwy-Athus-Differdange

De havengebieden

Het belang van het onderling met elkaar verbinden van de vervoersmodi en van het verhogen van de kwaliteit van hun aansluitingen op de vrachtovervoer corridors op Europees niveau vereist de ontwikkeling van:

- De Schelde (in rechtstreeks verband met het project Seine-Schelde)
- De Sambre en de Maas tussen Auvclais en Namen (in verband met het aansluitpunt op het Europese spoorwegennet)
- De Maas en het Albertkanaal vanuit Luik (in verband met het Trilogieportproject)

De gebieden die bevorderlijk zijn voor de ontwikkeling van het lokale goederenvervoer per spoor (te verbinden met Europese vrachtovervoer corridors)

- Antwerpen-Luik-Keulen
- Antwerpen-Namen-Athus-Metz
- Antwerpen-Gent-Rijsel

De bediende gebieden moeten het mogelijk maken om het goederenvervoer per spoor uit te breiden, de stromen te massificeren en deze om te slaan naar de Europese vrachtovervoer corridors.

Lijst van de elementen waarnaar verwezen wordt bij doelstelling BO.2 - Het natuurlijke, culturele en landschappelijke erfgoed opwaarderen en beschermen tegen de rechtstreekse en onrechtstreekse druk van de verstedelijking

Natuurlijk erfgoed

- + **De sites erkend krachtens de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud**
 - de staatsnatuurreservaten opgericht krachtens artikel 9 van de LCN;
 - de erkende natuurreservaten krachtens artikel 10 van de LCN;
 - de bosreservaten opgericht krachtens artikel 21 van de LCN;
 - de vochtige gebieden met een biologisch belang krachtens artikel 6, lid 3, van de LCN en artikel 1 van het besluit van de Waalse Gewestexecutieve van 8 juni 1989 betreffende de bescherming van de vochtige gebieden met een biologisch belang;
 - de ondergrondse holten van wetenschappelijk belang krachtens artikel 6, lid 3, van de LCN en artikel 1 van het besluit van de Waalse Gewestexecutieve van 26 januari 1995 betreffende de bescherming van de ondergrondse holten van wetenschappelijk belang;
 - de NATURA 2000-gebieden zoals gedefinieerd bij artikel 1 bis, 18° van de LCN;
 - de kandidaat-NATURA 2000-gebieden zoals gedefinieerd bij artikel 1 bis, 18° van de LCN.

+ **De door de Regering goedgekeurde ecologische verbindingen**

+ **De landbouwgebieden**

Cultureel erfgoed

- + **De perimeters van cultureel, historisch of esthetisch belang die deel uitmaken van het sectorplan en waarin een landschap, een monument of een architecturaal geheel is opgenomen dat op de lijst van het uitzonderlijk erfgoed van Wallonië staat of eraan grenst.**
- + **De landschappen die op de lijst van het uitzonderlijk erfgoed van Wallonië staan (met inbegrip van archeologische sites)**
- + **De monumenten die op de lijst van het uitzonderlijk erfgoed van Wallonië staan.**
- + **De architecturale gehelen die op de lijst van het uitzonderlijk erfgoed van Wallonië staan.**

De onroerende goederen op de kaart staan op de lijst die de Waalse regering op 6 oktober 2016 heeft opgesteld.

*Lijst van de elementen waarnaar verwezen wordt door doelstelling BO.5 - Van de troeven van het gebied een hefboom voor de ontwikkeling van het toerisme maken*¹³⁸

De toeristische trekpleisters

De toeristische sites met een grote uitstraling (meer dan 100.000 bezoekers per jaar en gelegen buiten de kunststeden):

- Pairi Daiza
- Walibi – Aqualibi
- Het provinciaal domein 'Bois des Rêves'
- De site van het Slagveld van Waterloo
- De meren van l'Eau d'Heure
- De abdij van Maredsous
- Het wetenschappelijk avonturenpark PASS
- Het kasteel van Bouillon
- Het Bastenaken War Museum
- Het domein van de grotten van Han
- Het safari-park 'Le Monde Sauvage d'Aywaille' en de grotten van Remouchamps
- Plopsa Coo
- De citadel van Dinant
- 'L'espace Chimay'
- 'La brasserie des Fagnes'
- De afdaling van de Lesse naar Dinant

De plaatsen die door de UNESCO op de Werelderfgoedlijst zijn geplaatst

- De steenkoolmijn-site van Blégny-Mine
- Het belfort van Gemblours
- De historische mijn-site van Le Grand-Hornu
- Het belfort van het Stadhuis van Binche
- Het belfort van Thuin
- De Onze-Lieve-Vrouwekathedraal van Doornik
- Het belfort van Doornik
- Het belfort van Bergen
- Het belfort van het stadhuis van Charleroi
- Het belfort van Namen
- De vier liften van het Centrumkanaal
- De neolithische vuursteenmijnen van Spiennes
- De mijnsite van Bois-du-Cazier
- De mijnsite van Bois-du-Luc

De vliegvelden

- Het vliegveld van Amougies
- Het vliegveld van Cerfontaine
- Het vliegveld van Laboru
- Het vliegveld Saint-Hubert
- Het vliegveld van Spa
- Het vliegveld van Temploux

De toeristische gebieden**De kunststeden** (volgens Wallonie Belgique Tourisme)

- Charleroi
- Luik
- Bergen
- Namen
- Doornik

De steden die worden erkend als de moeite waard om te bezoeken (volgens Wallonie Belgique Tourisme)

- Bastenaken
- Bouillon
- Charleroi
- Chimay
- Dinant
- Durbuy
- Hoei
- La Roche-en-Ardenne
- Luik
- Malmedy
- Marche-en-Famenne
- Bergen
- Namen
- Nijvel
- Ottignies-Louvain-la-Neuve
- Rochefort
- Saint-Hubert
- Spa
- Stavelot (inclusief het circuit van Francorchamps)
- Thuin
- Doornik
- Waterloo

De steden van grote toeristische waarde in de zin van het Commissariat Général au Tourisme (CGT)

- Anhée
- Aarlen
- Aat
- Aywaille
- Bastenaken
- Beauraing
- Bertogne
- Bertrix
- Bièvre
- Bouillon
- Burdinne
- Cerfontaine
- Charleroi
- Chimay
- Chiny
- Ciney
- Couvin
- Daverdisse
- Dinant
- Doische
- Durbuy
- Erezée

- Ferrières
- Florenville
- Froidchapelle
- Gedinne
- Gouvy
- Hastière
- Herbeumont
- Houffalize
- Houyet
- Jalhay
- La Louvière
- La Roche-en-Ardenne
- Libin
- Libramont-Chevigny
- Luik
- Liernoux
- Malmedy
- Manhay
- Marche-en-Famenne
- Bergen
- Namen
- Nassogne
- Neufchâteau
- Nijvel
- Onhaye
- Ottignies-Louvain-la-Neuve
- Paliseul
- Plombières
- Rendeux
- Rixensart
- Rochefort
- Sainte-Ode
- Saint-Hubert
- Saint-Nicolas
- Somme-Leuze
- Spa
- Sprimont
- Stavelot
- Stoumont
- Tellin
- Tenneville
- Theux
- Tintigny
- Doornik
- Trois-Ponts
- Verviers
- Vielsalm
- Viroinval
- Virton
- Vresse-sur-Semois
- Weismes
- Waterloo
- Waver
- Yvoir

De toeristische valleien die toeristische ontwikkelingsstreeven en milieu- en landschappelijke uitdagingen combineren:

- De vallei van de Boven-Samber tot Montigny-le-Tilleul
- De vallei van de Boven-Maas, met inbegrip van de valleien van de Mognée en de Bocq
- De Lessevallei van Han-sur-Lesse in Dinant
- De Semoisvallei stroomafwaarts van Florenville
- De Ourthevallei tussen Houffalize en haar samenvloeiing met de Amblève
- De Amblèvevallei vanuit Stavelot

 De bosmassieven

- Het Grote Woud van Anlier
- Het Woud van het Land van Chimey
- Het Grote Woud van Saint-Hubert
- Het Woud van de Semois en de Houille

- De Hoge Venen
- De bossen van het Plateau des Tailles
- De bossen van het Land van de Famenne
- Het bos van Gaume

 Het Geopark Famenne-Ardenne met het Geopark Mondial Unesco-label **De natuurparken**

- Parc naturel du Pays des Collines
- Parc naturel des Plaines de l'Escaut
- Parc naturel des Hauts-Pays
- Parc naturel Viroin-Hermeton
- Parc naturel Burdinale Mehaigne
- Parc naturel des Sources

- Parc naturel Hautes Fagnes-Eifel
- Parc naturel des deux Ourthes
- Parc naturel Haute-Sûre Forêt d'Anlier
- Parc naturel de la Vallée de l'Attert
- Parc naturel de Gaume

Toepassingsgebied en juridische gevolgen van de herziening van het ruimtelijk ontwikkelingsplan

Wat is het toepassingsgebied van het ruimtelijke ontwikkelingsplan?

Artikel D.II.16 van het Waals Wetboek van Ruimtelijke Ordening (CoDT) legt het toepassingsgebied van het ruimtelijk ontwikkelingsplan in de volgende bewoordingen vast:

Het ruimtelijk ontwikkelingsplan is van toepassing op het gewestplan, met inbegrip van het bodembestemmingsplan, op de ontwikkelingsplannen en de leidraden, evenals, in afwijking van lid 6, op de lokalisering van de projecten ten opzichte van artikel D.II.2, § 2, 3°, in het kader van de aanvragen voor desbetreffende stedenbouwkundige vergunningen en attesten nr. 2 ofwel:

1° met betrekking tot bouwwerken of nuts- of gemeenschapsvoorzieningen ofwel:

- a) bedoeld in artikel D.IV.25;
- b) betreffende een lijninfrastructuur beoogd bij de territoriale structuur van het ruimtelijk ontwikkelingsplan;
- c) opgenomen in het ruimtelijk ontwikkelingsplan ten opzichte van zijn afstraling op schaal van een ontwikkelingsruimte;

2° met het oog op de bebouwing van de gronden van meer dan 15 ha en met betrekking tot:

- a) de bouw van woningen;
- b) een oppervlakte bestemd voor de verkoop van kleinhandelsgoederen;
- c) de bouw van kantoren;
- d) een ontwerp dat twee of drie van deze bestemmingen combineert.

Het ruimtelijk ontwikkelingsplan is bijgevolg van toepassing op:

- het gewestplan en de bodembestemmingskaart die de inschrijving van een gebied van gemeentelijk belang of van een gebied van gewestelijk belang moet vergezellen;
- de verschillende plannen op infraregionaal niveau (meergemeentelijk ontwikkelingsplan, gemeentelijk ontwikkelingsplan, plaatselijk beleidsontwikkelingsplan);
- de gewestelijke leidraad en de gemeentelijke leidraden voor stedenbouw;
- de lokalisatie van het project in het kader van de vergunningen (stedenbouwkundige vergunning, bebouwingsvergunning, milieuvergunning, unieke vergunning en geïntegreerde vergunning) en de stedenbouwkundige attesten nr. 2 in verband met projecten van regionale omvang (een infrastructuur van gewestelijk belang, een bebouwing met woningen/winkels/kantoren van een zekere grootorde) - het ruimtelijk ontwikkelingsplan geldt daarbij niet voor de andere karakteristieken van deze projecten (bouwwolume, architecturaal aspect, enz.).

Het ruimtelijk ontwikkelingsplan is bijgevolg niet van toepassing op:

- de stedenbouwkundige vergunningen en stedenbouwkundige attesten nr. 2 die niet bij artikel D.II.16, lid 2 van het CoDT beoogd worden;
- de overige instrumenten van het CoDT zoals de perimeters die goedgekeurd werden inzake ruimtelijke ordening en stedenbouw op operationeel vlak: herin te richten sites, gebieden voor landschappelijk en milieuherstel, stedelijke verkavelingsperimeters, stadsvernieuwing en stadsheropleving;
- de territoriale beleidsinstrumenten die niet onder het CoDT ressorteren (bijvoorbeeld het 'schéma provincial de développement territorial de Liège Métropole');
- de instrumenten van de overige gewestelijke en gemeentelijke beleidsdomeinen (milieu, economie, toerisme, mobiliteit, huisvesting, energie, commerciële implantaties, gemeentelijke programma's voor plattelandsontwikkeling, enz.).

Welke zijn de juridische gevolgen van de herziening van het ruimtelijk ontwikkelingsplan op de instrumenten voor ruimtelijke ordening en de vergunningen die goedgekeurd werden vóór de inwerkingtreding ervan?

Het ruimtelijk ontwikkelingsplan is niet van toepassing op – heeft geen juridische gevolgen voor – het gewestplan, zoals het herzien werd, en de leidraden die goedgekeurd werden vóór de inwerkingtreding ervan, net zomin als dat het enig juridisch effect heeft op de stedenbouwkundige vergunningen en stedenbouwkundige attesten nr. 2 die vóór de inwerkingtreding ervan afgeleverd werden.

Wat de voorafbestaande plannen betreft, specificceert artikel D.II.17, §2, lid 1 van het CoDT het volgende:

Bij onverenigbaarheid tussen een reeds bestaand instrument voor ruimtelijk beleid met een kleinere bereik en een instrument voor ruimtelijk beleid met een groter bereik dat later in werking treedt, geldt het instrument waarvan het bereik het grootst is.

Dat wil concreet zeggen dat bijvoorbeeld bij een onverenigbaarheid tussen de inhoud van een bestaand gemeentelijk ontwikkelingsplan en het huidig ruimtelijk ontwikkelingsplan, het onverenigbare deel of de onverenigbare delen van het gemeentelijke ontwikkelingsplan terzijde geschoven dienen te worden, maar niet het gemeentelijk ontwikkelingsplan in zijn geheel dat verder van kracht zal blijven op het gemeentelijke grondgebied (impliciete gedeeltelijke opheffing).

Welke zijn de juridische gevolgen van de herziening van het ruimtelijk ontwikkelingsplan op het lopende onderzoek van de instrumenten voor ruimtelijke ordening en de vergunningen?

De behandeling van de opstelling of van de herziening van een gewestplan, met inbegrip van de kaart van de bodembestemming, waarvan het ontwerp vóór de datum van inwerkingtreding van de huidige herziening van het plan door de regering is goedgekeurd, wordt voortgezet door toepassing van de bepalingen van het ruimtelijke ontwikkelingsplan die vóór die datum van kracht waren.

De behandeling van de opstelling of van de herziening van een meergemeentelijk ontwikkelingsplan, een gemeentelijk ontwikkelingsplan of een plaatselijk beleidsontwikkelingsplan, waarvan het ontwerp vóór de datum van inwerkingtreding van de huidige herziening van het ruimtelijke ontwikkelingsplan door de gemeenteraad of de gemeenteraden is goedgekeurd, wordt voortgezet door toepassing van de bepalingen van het ruimtelijke ontwikkelingsplan die vóór die datum van kracht waren.

De behandeling van de opstelling of van de herziening van een gewestelijke leidraad voor stedenbouw, waarvan het ontwerp vóór de datum van inwerkingtreding van de huidige herziening van het ruimtelijke ontwikkelingsplan door de regering is goedgekeurd, wordt voortgezet door toepassing van de bepalingen van het ruimtelijke ontwikkelingsplan die vóór die datum van kracht waren.

De behandeling van de opstelling of van de herziening van een gemeentelijke leidraad voor stedenbouw, waarvan het ontwerp vóór de datum van inwerkingtreding van de huidige herziening van het ruimtelijke ontwikkelingsplan door de gemeenteraad of de gemeenteraden is goedgekeurd, wordt voortgezet door toepassing van de bepalingen van het ruimtelijke ontwikkelingsplan die vóór die datum van kracht waren.

Het onderzoek van de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning, de bebouwingsvergunning, het stedenbouwkundig attest nr. 2, een globale vergunning of de in artikel D.II.16, lid 2 van het Waalse Wetboek van Ruimtelijke Ontwikkeling bedoelde geïntegreerde vergunning die vóór de datum van inwerkingtreding van de huidige herziening van het ruimtelijke ontwikkelingsplan is ingediend, wordt voortgezet door toepassing van de bepalingen van het plan die vóór die datum van kracht waren.

Welke zijn de juridische gevolgen van de herziening van het ruimtelijk ontwikkelingsplan op de instrumenten voor ruimtelijke ordening en de vergunningen na de inwerkingtreding ervan (verplichting om te voldoen aan de inhoud ervan)?

Volgens artikel D.II.16 van het CoDT is het ruimtelijk ontwikkelingsplan van informatieve aard, aangezien het om een algemeen oriëntatiedocument van het ruimtelijk beleid van het Gewest gaat. De juridische kracht van het ruimtelijk ontwikkelingsplan is dus die welke overeenstemt met zijn informatieve waarde.

Dat wil concreet zeggen dat vanaf de inwerkingtreding van de huidige herziening van het ruimtelijk ontwikkelingsplan de goedkeuring van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingsinstrumenten en/of de aflevering van stedenbouwkundige vergunningen en stedenbouwkundige attesten nr. 2 waarop het ruimtelijk ontwikkelingsplan van toepassing is, in principe de inhoud moet respecteren, met name zowel zijn letterlijke als grafische bepalingen: doelstellingen inzake territoriale ordening, uitvoeringsprincipes, territoriale structuur, beheer- en programmeringsmaatregelen.

Het CoDT laat echter toe dat deze instrumenten, stedenbouwkundige vergunningen en stedenbouwkundige attesten nr. 2 afwijken van de inhoud van het ruimtelijk ontwikkelingsplan en legt hiervoor de voorwaarden vast, met name:

- enerzijds, het gewestplan, het plan, de afwijking die de gewestelijke leidraad voor stedenbouw omvat of het project dat de aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning/stedenbouwkundig attest nr. 2 omvat, de doelstellingen inzake ruimtelijke ordening, vervat in het ruimtelijk ontwikkelingsplan, niet bedreigt (deze niet in het gedrang brengt);
- anderzijds het goed te keuren instrument/de af te leveren vergunning bijdraagt tot de bescherming, het beheer of de inrichting van de bebouwde en onbebouwde landschappen.

Concreet wil dit zeggen dat het kan gebeuren dat er op gemeentelijk niveau een meergemeentelijk plan, een gemeentelijk ontwikkelingsplan, een plaatselijk beleidsontwikkelingsplan of een gemeentelijke leidraad goedgekeurd wordt, die zou afwijken van het ruimtelijk ontwikkelingsplan door bijvoorbeeld in functie van de territoriale specificiteiten van de gemeente andere implementatieprincipes of andere beheers- en programmeringsmaatregelen te voorzien, die echter wel aan de gewestelijke doelstellingen van territoriale ontwikkeling en ruimtelijke ordening kunnen voldoen, die door het ruimtelijk ontwikkelingsplan vastgelegd werden.

Tot slot heeft het ruimtelijk ontwikkelingsplan geen directe juridische gevolgen voor de instrumenten waarop het niet van toepassing is. Zo is in het kader van de uitreiking van de vergunningen de bevoegde autoriteit niet verplicht om de vergunning te motiveren ten opzichte van de inhoud van het ruimtelijk ontwikkelingsplan, aangezien het project van de aanvraag niet onder het toepassingsgebied van het ruimtelijk ontwikkelingsplan ressorteert (artikel D.II.16, lid 2).